

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

APRÍL
KWIETIEN 1999

Č. 4 (491)
CENA 1,50 ZŁ

PRÍJEMNÉ VELKONOČNÉ SVIATKY
A VESELÚ POLIEVAČKU
ŽELÁ

REDAKCIA
A ÚV SSSP

25. februára t.r. navštívil sídlo Ústredného výboru Spolku Slovákov v Krakove predsedu Národnej rady Slovenskej republiky Jozef Migaš (na našom zábere tretí zľava). Podrobnejšie o stretnutí a rozhovoroch s vedením Spolku píšeme na str. 18-19. Foto: Ján Bryja

V ČÍSLE:

Naši študenti pred maturitou	4
Babička z Čiernej Hory	5
Výtvarná súťaž Života '98 uzavretá	6-7
Ide, ide poštový panáčik	8-9
Život v Jurgove	10
Sedemsto liet...	11
Žije v našich srdciach	11
Výstava o Spiši	12
Slovák v kozme	13
Odrezaní od sveta	14-15
Valné zhromaždenie OV SSP na Spiši	16
Medzi slovenčinárm na Orave	17
Vzácná návšteva	18-19
Poviedky na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Móda	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Stáva sa	34

NA OBÁLKE: predseda NR SR Jozef Migaš s tajomníkom ÚV SSP Ludomírom Molitorim počas stretnutia v Krakove. V strede predsedova manželka Alena Migašová. Foto: Ján Bryja; návrh obálky: Artur Kozioł

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, 633-09-41
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová,
Anton Pivovarčík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:
Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół
i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,50 zł
półrocznie - 9 zł
rocznie - 18 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodynych z poglądami redakcji.

NA MARGO VELKONOČNÝCH ZVYKOV

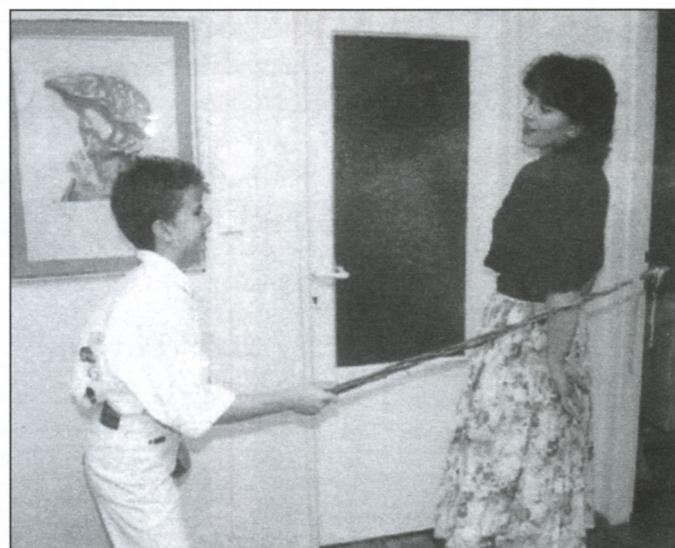
Ked' sa občas zamyslíme a porovnávame dnešný život na dedinách, unáhlený a plný rachotu traktorov buď iných vozidiel, so životom spred desaťročí, o ktorom nám rozprávali naše babičky, zmocňuje sa nás nostalgie. Nezriedka ľutujeme, že dávna dedina, tá oáza pokoja s množstvom rôznych zvykov, plných čara i akejsi tajomnosti, sa už nikdy nevráti. Síce niektoré z nich, vtom spojené s cirkevnými obradmi a sviatkami, sa ešte zachovali, ale často len zlomkovite buď v pozmenenej podobe. Na Spiši a Orave sa ich zachovalo snáď o niečo viac, ale aj tu nová doba klope na dvere a dávne obyčaje neúprosne vytláča.

Práve sa blíži Veľká noc, jeden z najvýznamnejších kresťanských sviatkov, ktorý sa slávi na pamiatku umučenia a zmŕtvychvstania Ježiša Krista. Nehovoriac o jeho náboženskom zmysle celé veľkonočné, ba aj predveľkonočné obdobie bolo priam presýtené rôznymi zvykmi, ktoré sa už dnes tak prísne nekultivujú buď úplne vymizli. Tak napr. veľkonočný pondelok to bol kedysi doslova mokrý deň. Dnes už oveľa menej mladých ľudí berie vedierko s vodou, prípadne korbáč i vrecko na vajíčka a ide na šibačku či polievačku. Dnešná doba tradíciam príliš nepraje. Vo väčších mestách vzala tento obyčaj voda. A keď aj niekto vyrazí šíbať, robí to skôr z recesie. Navyše mládenci už oddávna netúzia po maľovanom vajíčku, ale skôr po niečom „konkrétnejšom“, väčšinou v tejkej podobe. Však sa potom aj vracajú nezriedka v podgurázenom stave. Aj malí kúpači dnes naťahujú ruku radšej po čokoláde či nejakej zlotke, ako po vlastnoručne maľovanom vajíčku.

Ked' sme už pri vajíčkach, dnes sa už len málo zamestnaných žien chce zahrať na maliarku. Prečo by si mali zašpiniť nálagované nechty a zasmetiť celú kuchyňu, keď si deti tých párov vajíčok môžu pomaľovať hoci aj fixkou?! Ostatne, je aj iné východisko. Maľované veľkonočné vajíčka, čiže kraslice, si možno kúpiť (stali sa predmetom biznisu), kým na jedenie stačia nemaľované.

A propos jedla. Ako vieme, veľkonočné sviatky predchádzajú štyridsaťdňový pôst. Kedysi to bol veľmi prísný pôst a ľudia ho dodržiavalib tak dôkladne, že vymyli - lepšie povedané vydrhli - aj hrnce, v ktorých sa varilo čokol'vek mastrné a vyniesli ich na pôjd. Máso sa vôbec nekonzumovalo, ani v nedelu. Ľudia jedli zemiaky, strukoviny, kapustu a pod. Veriaci boli v dodržiavaní pôstu tak dôslední, že sa zriekli aj potravín, ktoré pochádzali od zvierat, teda vajec, mlieka a syra. Niekoľko mohol povedať, že to bolo prehnané. Možno áno, možno nie. Tak či onak takáto „diéta“ bola veľmi zdravou záležitosťou.

Kraslice - veľkonočný symbol

Veľkonočný pondelok je jediný deň v roku, kedy deti môžu vyšibať mamu

Na Zelený štvrtok „odlietavali kostolné zvony do Ríma“ a ich zvuk nahradzovali rapkáče. V tento deň - podľa dávnych povier - každá gazdiná musela vstať veľmi skoro a dôkladne vyzametať celé obydlie, aby sa v ňom nezahniezdili blchy. Ešte pred východom slnka museli všetci príslušníci rodiny zjesť po kúsku chleba s medom, čo ich malo neskôr uchrániť pred uštipnutím hadov a bodnutím ôs. Popoludní sa už v podstate nepracovalo, samozrejme okrem kŕmenia dobytka.

Na Veľký piatok sa tiež vstávalo veľmi skoro. Ľudia verili, že kto sa pred svitaním umye v studenej vode (pochopiteľne v rieke, potoku či studni), bude po celý rok zdravý. V tento deň sa nesmelo nič požičiavať, lebo každá požičaná vec mohla byť ukradnutá. Veľký piatok bol vôbec dňom plným tajomnosti. Napr. podľa dávnych povier sa vtedy Zem otvárala, aby na krátku dobu odhalila skryté poklady.

Na Bielu sobotu svätili kresťania (svätia aj dnes) oheň a posvätený popol sypali na polia a lúky, čo vraj zabezpečovalo bohatú úrodu, ale aj chránilo polia pred škodcami. Kto si však žeravý alebo aspoň teplý uhlík položil na trám, mal zaistenú ochranu pred požiarom.

Na Veľkonočnú nedelu sa pozornosť dediny koncentrovala na kostolnom cintoríne, kde sa zhromaždili ženy, dievčatá a deti s košíkmi plnými veľkonočných pokrmov, ktoré mali byť posvätené. V niektorých regiónoch boli pri tom akte prítomné len ženy. Muži a mládenci stáli za múrom, aby mohli po skončení svätiaceho obradu odniesť košíky domov. Snažili sa to urobiť čo najrýchlejšie a bežali opreteky, až sa za nimi prášilo. Verilo sa totiž, že ako rýchlo donejú pokrmy domov, tak rýchlo porobia všetky práce na poli. V tento deň zároveň nosili ľudia po kúsku veľkonočného koláča do záhrady i na polia, ba dávali ho aj do studne, čo malo zaručiť hojnlosť, úrodu a zdravú pitnú vodu po celý rok.

Veľkonočný pondelok, - ako sme už spomnuli, - bol dňom polievačky a šibačky, preto sa k nemu nebudeme vracať. Dodajme len, že vyšívanie či poliatie malo zabrániť lenivosti. Nevedno síce, či zabraňovalo v rovnakej miere, teda keď mládenci dievča len trochu pokropili alebo ho v potoku poriadne vykúpali. Aj ženy a dievčence „liečili“ mužov i mládencov z lenivosťi. V utorok po Veľkej noci polievali ony. Aj keď to nebolo tak zorganizované ako vo Veľkonočný pondelok, veru na nejednom chlapovi neostala suchá ani jedna nitka.

J. Š.

NAŠI ŠTUDENTI PRED MATURITOU

Mladosť je čas plný plánov a radosti, roky, ktoré v spomienkach mnohých budú patriť k tým najkrajším. K mladosti patria sny a túžby, chyby aj vzbury, chuť spoznať svet. Ale aj chvíle strávené v školských laviciach, ktoré často až ked pominú, sa zrazu zdajú vzácne. Po skončení základnej školy čaká mladých ľudí prvé závažné rozhodnutie: čo chcú v živote robiť, či ísť do práce alebo pokračovať v ďalšom vzdelávaní. Keď sa rozhodnú pre to druhé, musia si podať prihlášky na stredné školy. Kým jedni sa rozhodnú študovať niekde nablízku, pod ochrannými krídlami rodičov, druhí sa za vzdelaním vydávajú ďalej, niekedy aj do zahraničia.

Nie je žiadnou novinkou, že mnohí z našich mladých krajanov navštievujú stredné či vysoké školy na Slovensku. Rozhodli sme sa vybrať za niekoľkimi našimi jurgovskými stredoškolákm, aby nám prezradili svoje dojmy zo školy a plány do budúcnosti. Keďže bola práve sobota, navyše obdobie zimných prázdnin, všetkých sme zastihli doma.

Prvé problémy

Ziačky Terézia a Brigitá Vojtasové končia štúdium na Gymnáziu v Spišskej Starej Vsi. Posledný ročník, ibaže na Strednej priemyselnej škole v Tvrdošíne, navštievuje zasa Henrich Martinčák, kým Jana Chovanecová je ziačkou tretieho ročníka na Strednej zdravotníckej škole v Poprade.

Všetci sú so študijnými podmienkami na Slovensku veľmi spokojní. Aj keď na začiatku mali menšie problémy, rýchle sa aklimatizovali.

- Najväčšie problémy som spočiatku mala s chémiou a matematikou, - hovorí Terézia Vojtasová, - lenže skoro som ich prekonala. Veľmi mi pomohli spolužiaci. Všetci k nám boli od začiatku veľmi srdeční.

Aj ostatní študenti si pochvalujú kontakt so slovenskými spolužiacmi.

- Hned v prvý deň po škole sme si išli so spolužiacmi posiedieť do kaviarne, - hovorí Henrich. - Tento rok končím a musím povedať, že po celý čas som nemal s nikým žiadne konflikty.

Henrichovi s Janou najväčšie problémy robila spočiatku slovenčina, hlavne grammaтика. Aj tie však prekonali, najmä vďaka dobrým základom získaným na jurgovskej ZŠ. Všetci si pochvalujú nielen dobré vzťahy so spolužiacmi, ale aj kladný prístup vyučujúcich, ktorí najmä zo začiatku mu-

Jurgovskí stredoškoláci: Brigita, Jana, Terézia a Henrich

sia mať s nimi trošku viac trpežlivosti a ohľaduplnosti. Terézia s Brigitou si napríklad veľmi chvália triedneho učiteľa - Mariána Marchevku, ktorý im pomáhal počas celého štúdia.

Stužková ...

Určite jedným z najkrajších stredoškolských zážitkov je stužková slávnosť. Brigita s Teréziou na tú svoju určite nezabudnú do konca života.

- Zorganizovali sme si totiž trojdňový výlet po Nemecku a Rakúsku, - hovorí Terézia, - a aj stužkovú slávnosť sme mali netypickú. Usporiadali sme ju v malom hotelíku v mestečku Ebenau. Po návrate na Slovensko sme ešte našu stužkovú zavŕšili diskotékou v Matiašovciach. Bavili sme sa až do rána.

Henrich na stužkovú slávnosť v Nižnej tiež veľmi milo spomína, aj keď nebola taká neobvyklá, ako stužková jeho kamarátok Brigitá a Terézia.

Najťažšie pred nimi

Sotva dozneli tóny valčíka či polky na stužkových slávnostach, nastal čas pomyslieť na budúcnosť. Tí, ktorí sa chystajú na vysoké školy, si už iste vyplnili prihlášky. Zostáva im teda len zmobilizovať svoje sily a zúročiť vedomosti nadobudnuté na strednej škole. Len čo zvládnu maturitné otázky, čakajú ich prijímacie skúšky na vysoké školy. Nebude veru ľahké obstat v konkurencii ďalších mladých ľudí pripravených do "boja" o indexy. Prihlášky si už podali aj Terézia s Brigitou. Obidve si vybrali pedagogický smer. Terézia by chcela študovať odbor biológia - zemepis na UK v Bratislave. Kvôli istote si podala prihlášku aj na nitriansku UKF (Univerzitu

Konštantína Filozofa) - odbor: pedagogika - slovenský jazyk. Brigita si dokonca podala až tri prihlášky, a to na nitriansku, bratislavskú a prešovskú univerzitu. Chcela by študovať slovenčinu s angličtinou. Henrich neplánuje študovať na vysokej škole, skôr by chcel nadobudnuteľ poznatky zúžitkovat v praxi.

- Aspoň budúci rok nemienim pokračovať v štúdiu, - hovorí, - chcem si oddýchnut od učenia. Tento rok končím SPŠ elektrotechnickú, v ktorej som mal zameranie na výpočtovú techniku. Dúfam, že sa mi s týmto zameraním podarí v Polsku nájsť prácu. Možno o rok alebo dva začнем uvažovať o diaľkovom štúdiu.

Podobne uvažuje aj Jana, hoci má na rozmyšľanie ešte rok. Verí, že po skončení strednej školy si ako kvalifikovaná zdravotná sestra nájde uplatnenie v okolí rodnej obce.

Našich študentov čaká predtým ešte najťažšia skúška na strednej škole - matura. Skúška v očiach maturantov taká očakávaná i obávaná. Vidina zeleného stola, ktorý je tým neskutočným prahom medzi detstvom a dospelosťou. Chvíľa, keď ešte dieťa musí dokázať, že obstojí vo svete dospelých. Spomínané gymnázistiky zo Sp. Staréj Vsi budú posledný májový týždeň maturovať zo slovenského a anglického jazyka, biológie a zemepisu, kym Henricha čaká začiatkom mája matura zo slovenského jazyka, matematiky a elektronicko - počítačových systémov. Všetkým držíme palce, želáme na maturitách samé jednotky a veľa šťastia na prijímacích hovoroch.

Text a foto: JÁN BRYJA

Žofia Mlynarčíková s dcérou Margitou

BABIČKA Z ČIERNEJ HORY

Počas našich cest po Spiši sa neraz môžeme stretnúť s ľuďmi, ktorých spomienky nám môžu slúžiť ako otvorená kniha dejepisu. Ich osudy, poznačené často hladom a biehou, sa totiž splietajú s osudmi celého regiónu. Tentokrát sme sa vybrali za krajankou Žofiu MLYNARČÍKOVOU z Čiernej Hory, aby nám porozprávala o svojom živote i obci, v ktorej žila.

Detstvo a mladost'

Žofia Mlynarčíková sa narodila 20. augusta 1921 v Jurgove, v slovenskej rodine Anny a Jána Vojtasovcov. Asi ľahko by sme medzi našimi najstaršími krajanmi našli niekoho, kto mal vtedy pokojné a bezstarostné detstvo, vedľ Spiš to bol odjakživa chudobný kraj, kde si ľudia prostriedky na životbytie museli vydobývať tvrdou prácou. Nebolo tomu ináč ani v rodine Žofie. Otec jej zomrel mladý, sotva 33-ročný, na zápal pľúc a zanechal doma päť malých detí. Okrem najstaršej Žofie to boli ešte sestry Mária, Helena, Anna a brat Andrej. Ľahko bolo rodine vyžiť z nevelkého gazdovstva, preto sa musela trinásťročná Žofia zamestnať mimo rodnej obce.

Najprv začala pracovať v nedalekých lesoch v Podspádoch, neskôr v Durštíne, kde pásla jurgovské a repišské kravy. Nebola to vôbec ľahká práca, keďže musela ustrážiť vyše sedemdesiat kráv.

Na mladosť má však Žofia príjemné spomienky.

- Po večeroch, hlavne v zimnom období, sme sa schádzali na priadkach, - spomína Žofia Mlynarčíková. - Vždy, keď sa zišlo viač ľudí, nechýbala dobrá nálada, aj robota išla lepšie. Keď sa nechodilo po priadkach, tak sme doma robili bavlnené záclony na okná a vlnené svetre.

Aj cez vojnu pracovala v Podspádoch, neskôr v Javorine a Durštíne. Ako dnes spomína, stretla sa vtedy so slovenskými, ba aj ruskými vojakmi.

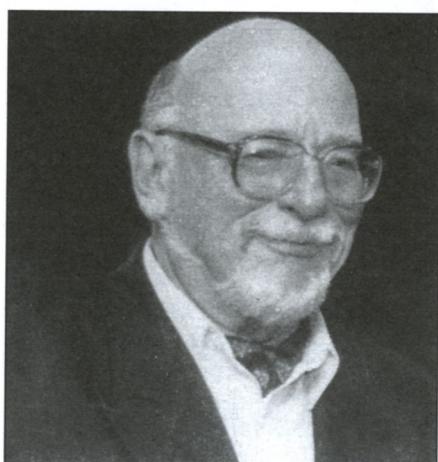
- Koncom vojny sa v Durštíne cez celé leto zdržiaval oddiel ruských vojakov, - hovorí Ž. Mlynarčíková. - Ja som tam vtedy kravy pásla. Trochu sme sa Rusov báli. Naštastie tí boli veľmi disciplinovaní, neubližovali nám. Po večeroch radi prišli medzi nás, spievali ruské pesničky, ba aj nás prosili, aby sme im zaspievali naše ľudovky.

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho polského filmového režiséra. Je známy tým, že sfilmoval celú Sienkiewiczovu trilógiu. Jeho posledným dielom je film Ohňom a mečom, ktorý odnedávna hrajú v polských kinách. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 2/99 sme uverejnili fotografiu Alaina Delona. Knihy vyžrebovali: Jozef Klukoský z Krempáčov, Cecília Mlynarčíková z Čiernej Hory a Marek Kurnát z Novej Belej.

Žofia a Sebastián Mlynarčíkovci

Manželstvo a rodina

V 1945 sa Žofia vydala za vdovca, krajana Sebastiána Mlynarčíka z Čiernej Hory. Prešťahovala sa do Čiernej Hory, kde sa pustila s manželom do práce na nevelkém gazdovstve. Spoločne vychovali dve deti: syna Františka a dcéru Margitu.

- Gazdovstvo sme mali naozaj nevelké, chovali sme len koňa, dve kravy a niekoľko oviec, - hovorí Žofia. - Preto si manžel vždy popri gazdovaní zháňal nejakú prácu. Istý čas pracoval v javorinských lesoch, potom sedem a pol roka predával v miestnom obchode, neskôr robil strážcu v Zakopanom. Niekoľko rokov plnil aj funkciu richtára obce. Žial, nebolo mu súdené dožiť sa vysokého veku. Zomrel pred dvadsiatimi rokmi.

Podobne ako Žofia, aj Sebastián Mlynarčík pochádzal zo slovenskej rodiny. Preto aj svojim deťom vstupovali slovenské národné povedomie. Keď po vojne vznikla v Čiernej Hore miestna skupina nášho Spolku, Žofia aj s manželom sa hned do nej zapísali a patrili k najaktívnejším členom. Neskôr sa členmi MS stali aj ich deti. Dcéra Margita je dnes učiteľkou v miestnej základnej škole a syn František, pracujúci na gazdovstve, zastáva v súčasnosti funkciu podpredsedu miestnej skupiny SSP a odnedávna aj predsedu obvodného výboru Spolku na Spiši.

Žofia Mlynarčíková má už 78 rokov. Našťastie zdravie, s ktorým nikdy nemala problémy, jej ešte vždy dobre slúži. Dožila sa už deviatich vnukov a dvoch pravnukov.

- Po celý život som ani raz nebola u lekára, - hovorí Žofia. - Vždy som bola zdravá ako ryba. Pravdu povediac len raz, pred niekoľkými rokmi, museli ku mne zavolať lekára, keď som pre vysoký tlak mala silné krvácanie z nosa. Ešte aj dnes sa snažím deťom pomôcť. Keď sú v robe, zájdem aj do maštale nakŕniť dobytok, pomôžem v domácnosti a pod.

Do ďalších rokov jej želáme dobré zdravie a množstvo pokojných, príjemných chvíľ.

Text a foto: JÁN BRYJA

VÝTVARNÁ SÚŤAŽ ŽIVOTA '98

UZAVRETÁ

Tentoraz nám to trvalo trochu dlhšie, kým sme vyhodnotili našu výtvarnú súťaž. Spôsobila to jednak predĺžujúca sa oprava redakčných miestností, jednak t'ažkosti so zvolaním súťažnej poroty. Konečne sa nám podarilo zdolať všetky prekážky, a tak, aj keď s mesačným oneskorením, môžeme uverejniť výsledky tejto oblúbenej súťaže Života, na ktoré iste všetci účastníci netrpezlivo čakali.

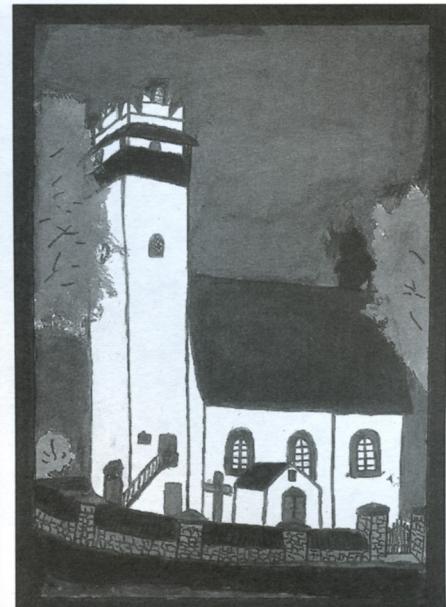
Téma našej súťaže znala: *Pamiatkové a iné zaujímavé objekty vo vašom okolí*. Na prvý pohľad sa zdala ľahká, aj keď nie úplne. Ved' na Spiši a Orave je veľa vzácnych pamiatok, ktoré sa dajú pekne stváriť na papieri, plátnе či dreve. Avšak na druhej strane hrozilo nebezpečenstvo, že si účastníci pre svoje súťažné práce zvolia ten istý objekt, teda taký, ktorý v ich obciach najviac bije do očí. V mnohých prípadoch sa tak aj stalo. My sme sa sice pri vyhlasovaní súťaže snažili podať niekoľko pomocných námetov, ktoré žiaci využili. Žiaľ, využili len niektoré z nich, sústredili sa len na pamiatkových, často tých istých objektoch, kým na druhú časť súťažnej témy, hovoriacej, že ide nielen o pamiatkové, ale vôbec o zaujímavé objekty - akoby zabudli. To spôsobilo, že sa tematika súťaže veľmi zúžila. Tak napr. z niektorých škôl sme dostali práce, v ktorých polovica autorov si za objekt svojho umeleckého stvárnenia zvolila mestny kostol, ďalší nejakú kaplnku či starý dom, a iba ojedinelí súťažiaci si vybrali iné námety.

Teraz niekoľko čísel. Celkove sme na súťaž dostali 321 prácu od 258 autorov z 13 škôl na Spiši a Orave. Je to, žiaľ, značne menej, ako v predošlých rokoch. Sklamala predovšetkým Orava, vtom o.i. školy v Hornej Zubrici, patriace doteraz vždy k najaktívnejším, ale aj v Jablonke, Chyžnom či Veľkej a Malej Lipnici, ktoré sa súťaže - nevedno prečo - nezúčastnili. Aj zo Spiša sme tentoraz dostali menej prác, aj

ked' rozdiel nie je až tak veľký. Opäťovne však chýbali účastníci z Kacvína, Nedece, Fridmania, Lapšanky a ďalších škôl. Je to škoda, lebo aj tam sú iste výtvarene nadané deti, ktoré mohli mať záujem o našu súťaž, len ich nemal kto povzbudiť. Najviac prácu sme dostali už tradične zo škôl v Novej Belej - 75 a v Krempachoch - 73, potom z Dolnej Zubrice - 48 a Čiernej Hory č. 2 - 45.

Hoci účasť na našej súťaži bola tentoraz o niečo skromnejšia, možno konštatovať, že jej úroveň bola predsa len vysoká a zasláne práce splnili naše očakávania. Žiaci nás opäť prekvapili rôznorodosťou výtvarných techník, vďaka čomu sme dostali pekné mal'by na papieri, plátnе, dreve a skle, kresby pastelkami i ceruzkou, koláže, výšivky, grafiky, práce z plasteliny, slamy, skla, zápaliek, hrachu, ryže, nehovoriac o rôznych kombináciach. Každá technika mala rovnakú šancu. Hodnotili sme predovšetkým zručnosť v narábaní štetcom, pastelkou či ceruzkou, samostatnosť, nápadnosť pri stvárvaní danej témy, celkový vzhľad a kompozícia prácu. Niektorí žiaci si chceli úlohu uľahčiť a poslali nám práce odkopirované z pohľadníc, kníh bud' iných predlôh, tie sme oceňovať nemohli. Našťastie bolo ich málo. Rozhodná väčšina pracovala poctivo a do svojich malieb či kresieb vložila všetky svoje schopnosti, vďaka čomu sme mohli dostať skutočne pekné práce a nezriedka veľmi pekné. Preto súťažná porota mala pred sebou naozaj tvrdý oriešok, aby vybrala tie najhodnotnejšie. Pre pätnástich autorov najlepších prácu (podľa poroty) z mladšej a staršej skupiny sme pripravili hodnotné vecné ceny a pre ďalších 25 účastníkov v oboch skupinách pekné slovenské knihy. Dúfame, že sa naše odmeny budú všetkým páčiť. Poznamenajme ešte, že najlepšie si v tomto roku počínali predovšetkým žiaci z Novej Belej a

Kostol sv. Márie Magdalény - mal'ba P. Bryju z Novej Belej (6. miesto, st. skup.)

Kostol sv. Martina - mal'ba M. Krištofeka z Krempách (3. miesto, st. skup.)

z Krempách, odkiaľ sme dostali najkvalitnejšie práce. Preto tiež získali najviac odmen.

Ďakujeme všetkým žiakom za ich námahu, ochotu a tvorivý prístup k našej súťaži a len ľutujeme, že nemôžeme odmeniť všetkých, lebo si to naozaj zaslúžia. Naša vďaka patrí tiež riaditeľom škôl a učiteľom výtvarnej výchovy, ktorí žiakov pripravovali a povzbudzovali do súťaže. Je to nepochybne aj ich zásluha, že naše podujatie malo vysokú úroveň. Výhercom srdečne blahoželáme a už dnes pozývame všetkých na novú súťaž, ktorej tému oznamime v septembrovom čísle Života.

REDAKCIÁ

VÍTAZI

Mladšia skupina

(od 1. do 4. triedy)

1. Paulína CERVASOVÁ (2.b tr.) z Novej Belej za mal'bu Spišská drevenica,
2. Kamil BIZUB (4. tr.) z Krempách za kresbu Kostol sv. Martina,
3. Martin BUDZ (4. tr.) z Čiernej Hory za kresbu Prícestná kaplnka,
4. Marta BIZUBOVÁ (4. tr.) z Krempách za prácu z plasteliny Osamelá kaplnka,
5. Paulína CHALUPKOVÁ (3.b tr.) z Novej Belej za mal'bu Krásy prírody,
6. Vojtech BEDNARČÍK (2.b tr.) z Novej Belej za mal'bu Kaplnka v Lapšanke,
7. Ilona CHOVARNECOVÁ (2. tr.) z Jurgova za kresbu Jurgovské senníky,
8. Magdaléna PETRÁŠKOVÁ (1. tr.) z Krempách za prácu Krempašský kostol,
9. Silvia WRÓBELOVÁ (1. tr.) z Jurgova za mal'bu Senníky v Jurgove,
10. Peter MIŠKOVIČ (4. tr.) z Tribša za kresbu Kaplna pri mlyne,
11. Sabína SOLUSOVÁ (2. tr.) z Repísk za kresbu Kostol v Repiskách,
12. Kamil ZLAHODA (4. tr.) z Čiernej Hory za kresbu V Korkošovej izbe,

13. Aneta KOLODEJOVÁ (1. tr.) z Novej Belej za maľbu Kostol sv. Kataríny,
14. Peter KAČMARČÍK (4. tr.) z Tribša za kresbu Kostol sv. Alžbety,
15. Paulína KULAVIAKOVÁ (0. tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Som najťažší.

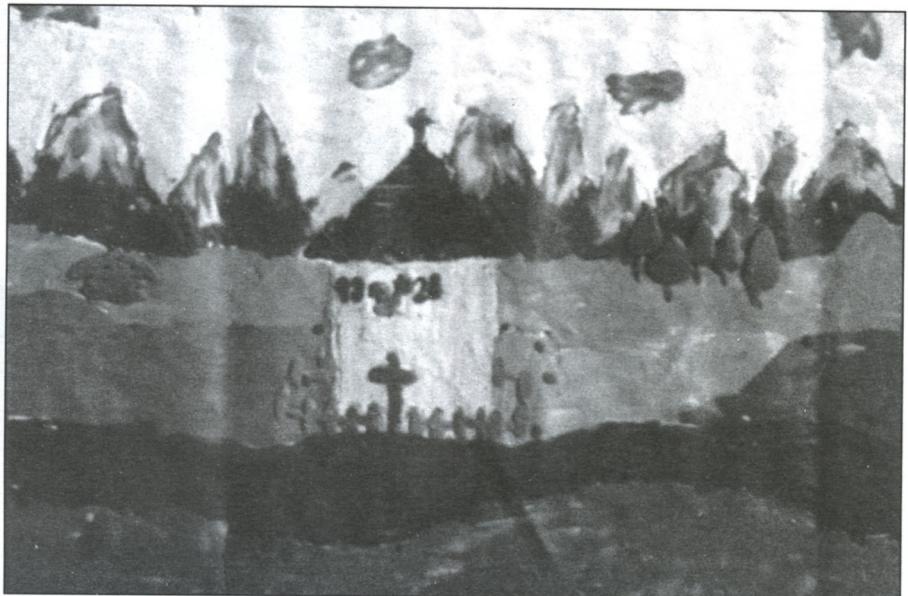
Ďalších 25 účastníkov súťaže porota odmenila slovenskými knihami:

Magdaléna VÁCLAVOVÁ (4. tr.) z Čiernej Hory za kresbu Pamiatková kaplnka,
 Marcela DLHÁ (4. tr.) z Krempách za maľbu Kostol sv. Jána Krstiteľa,
 Andrej GRONKA (1.b tr.) z Novej Belej za kresbu Kaplnka,
 Dominika GALINIAKOVÁ (1. tr.) z Krempách za prácu Krempašský kostol,
 Božena MALECOVÁ (2. tr.) z Repísk za kresbu Prícestná kaplnka,
 Žofia ZAREMBOVÁ (4. tr.) z Novej Belej za prácu z plasteliny Kostol v Novej Belej,
 Martin BUDZ (4. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Nedecký zámok,
 Ula PLUČÍNSKÁ (2. tr.) z Jurgova za kresbu Na salaši,
 Alžbeta MOŠOVÁ (1. tr.) z Krempách za prácu Kostol v Krempachoch,
 Alžbeta VADOVSKÁ (4. tr.) z Tribša za maľbu Kostol sv. Alžbety,
 Jozef DLHÝ (2.b tr.) z Novej Belej za maľbu Skvosty belianskej prírody,
 Monika HORNÍKOVÁ (4. tr.) z Čiernej Hory za kresbu Kaplnka,
 Piotr BRZYZEK (4. tr.) z Krempách za kresbu Kostol sv. Martina,
 Jacek LOJEK (4. tr.) z Krempách za kresbu Tri koruny,
 Mária MODLA (4. tr.) z Tribša za kresbu Kaplnka pri mlyne,
 Aneta BEDNARČÍKOVÁ (2. tr.) z Novej Belej za maľbu Spišská drevenica,
 Alžbeta VOJTAŠOVÁ (2. tr.) z Jurgova za kresbu Podokolné,
 Justína TRZOPOVÁ (4. tr.) z Čiernej Hory za kresbu Kaplnka pod stromami,
 Peter DLHÝ (4.b tr.) z Novej Belej za maľbu Starý mlyn,
 Daniela SARNOVÁ (4. tr.) z Čiernej Hory za kresbu Nedecký zámok,
 Barbora GRIGUŠOVÁ (4. tr.) z Krempách za kresbu Starý dom,
 Kamila MARCISZOVÁ (1. tr.) z Jurgova za maľbu Jurgovský skansen,
 Dominika NEMECOVÁ (2. b tr.) z Novej Belej za koláž Belianska drevenica,
 Anna BRYJOVÁ (3. tr.) z Vyšných Láp za kresbu Kostol sv. Petra a Pavla,
 Matej GÓRKA (3. tr.) z Jurgova za kresbu Pohľad na kostol.

Staršia skupina

(od 5. do 8. triedy)

1. Roman ŠOLTÝS (7.b tr.) z Novej Belej za maľbu na doske Kostol sv. Kataríny,
2. Dorota CHMIELAKOVÁ (7.a tr.) z Novej Belej za maľbu na doske Kostol sv. Martina,

Osamelá kaplnka - práca z plasteliny M. Bizubovej z Krempách (4. miesto, ml. skup.)

3. Michal KRIŠTOFEK (8. tr.) z Krempách za maľbu Pamiatkovy kostol v Krempachoch,
4. Anna SOLAVOVÁ (14. rokov) z Hornej Zubrice za maľbu na doske Zubrická chalupa,
5. Peter PAVLÍK (7. tr.) z Čiernej Hory za koláž Jurgovský drevený kostol,
6. Pavol BRYJA (7. b tr.) z Novej Belej za maľbu na doske Kostol sv. Márie Magdalény,
7. Katarína KRIŠTOFEKOVÁ (7. tr.) z Krempách za maľbu Kostol sv. Martina,
8. Zuzana GÓRKOVÁ (7. tr.) z Jurgova za kresbu Pohľad na starý Jurgov,
9. Sabína GRONKOVÁ (8. a tr.) z Novej Belej za maľbu na doske Kostol sv. Márie Magdalény,
10. Katarína PAVLÁKOVÁ (5. tr.) z Dolnej Zubrice za koláž Dom na Orave,
11. Edita PETRÁŠKOVÁ (7. tr.) z Krempách za kresbu na doske Nedecký zámok,
12. Dominika OSTROWSKÁ (8. tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Oravská drevenica,
13. Barbora BUDZOVÁ (5. tr.) z Čiernej Hory za maľbu na skle Stará kaplnka,
14. Anna PETRÁŠKOVÁ (8. tr.) z Krempách za maľbu Skalky - husle,
15. Jadwiga GARGASZOVÁ (7. tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Starý dom,
16. Barbora PIOTROWSKA (7. tr.) z Vyšných Láp za maľbu Vyšnolapšanská drevenica,
17. Janusz JURGOWIAN (5. tr.) z Repísk za kresbu Drevený kostol v Repiskách.

Ďalších 25 účastníkov súťaže porota odmenila slovenskými knihami:

Alžbeta BIZUBOVÁ (6. tr.) z Krempách za prácu Nedecký zámok,
 Katarína CHOVARNECOVÁ (6. tr.) z Jurgova za koláž Soška Panny Márie,
 Andrej LOJEK (7. b tr.) z Novej Belej za maľbu na doske Kaplnka,
 Paulína MLYNARČÍKOVÁ (5. tr.) z Čiernej Hory za maľbu na skle Kaplnka pod stromami,
 Anna KRIŠÍKOVÁ (7. tr.) z Vyšných Láp za maľbu Nedecký zámok,
 Uršula KRIŠTOFEKOVÁ (5. tr.) z Krempách za maľbu Skalky - husle,
 Mária BRYJOVÁ (6. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Osamelá kaplnka,
 Dominika ZAPALOVÁ (8. b tr.) z Novej Belej za maľbu na doske Kostol sv. Kataríny,
 Martin LUKÁŠ (6. tr.) z Krempách za maľbu Kaplnka v Lapšanke,
 Peter PAVLÍK (7. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Nedecký zámok,
 Jozef SOLUS (7. tr.) z Repísk za kresbu Kostolná architektúra,
 Agneša MASTELOVÁ (8. tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Oravská drevenica,
 Emil CERVÁS (6. b tr.) z Novej Belej za maľbu Kostolný organ v Novej Belej,
 Tomáš KAČMARČÍK (6. tr.) z Tribša za kresbu Drevený kostol v Tribši,
 Karolína BRYJOVÁ (5. tr.) z Krempách za maľbu Skalky - husle,
 Kamil KULAVIAK (5. tr.) z Dolnej Zubrice za koláž Stará zvonica,
 Uršula PÓLTORAKOVÁ (7.a tr.) z Novej Belej za koláž Kostol v Morawcyne,
 Terézia MARTINČÁKOVÁ (6. tr.) z Jurgova za kresbu Jurgovský kostol,
 Renáta NOVÁKOVÁ (7. tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Zvonica,
 Uršula PALUCHOVÁ (6. tr.) z Krempách za maľbu Kostol sv. Martina,
 Lucyna LUKÁŠOVÁ (8. a tr.) z Novej Belej za maľbu Kostol sv. Kataríny,
 Anna MIŠINECOVÁ (7. tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Drevená zvonica,
 Evelína ŠOLTÝSOVÁ (6. tr.) z Vyšných Láp za kresbu Nedecký zámok,
 Marcelína GELATOVÁ (7. tr.) z Krempách za maľbu na skle Prícestná kaplnka,
 Ján HOVANEC (7. b tr.) z Novej Belej za kresbu na doske Zámok v Nedeci.

IDE, IDE, POŠTOVÝ PANÁČIK...

Ked' som kedysi, ako malý chlapec, prvý raz počul túto pesničku, rozmýšľal som nad tým, o kom sa to v nej vlastne spieva? Vtedy som totiž len málo vedel o pošte a poštároch. Všetko som pochopil až vtedy, keď k nám prišiel starý ujo poštár s listom. Pamäťom si ako dnes, že cez plece mal prevesenú veľkú čiernu poštársku tašku, ktorá bola zrejme pôriadne t'ažká, lebo si ju hned zložil na zem. Z hlavy sňal poštársku čiapku, veľkou bielou vreckovkou si utrel z čela pot a odfukol si. Hoci v ničom nepripomína „poštového panáčika“, vôbec mi to nevadilo. Moje oči sa rozžiarili, keď som zbadal obálku listu. Nie preto, že asi obsahoval dobré správy, to som pochopil, keď si ho mama prečítala a začala sa usmievať. Môj záujem vzbudil farebný, zúbkovany štvorček z papiera, nalepený na obálke. Známku som si samozrejme hned odlepil. Nebudem však hovoriť o mojom vtedajšom filatelistickom koničku, či o pátraní po poštárskom panáčikovi, ale o pošte a práci poštárov v Malej Lipnici. Prečo práve tam? Sú na to až dva dôvody. Tunajší poštový úrad bol založený pred 45. rokmi (v júni 1954) a 35. výročie svojej poštárskej práce onedlho oslavuje aj vedúca pošty, Maria Marszałeková.

Z historie pošty

Pošta (lat. statio posita - položená stanica) - je to podľa encyklopédie odbor spojov, poverený štátom prijímať, dopravovať a doručovať písané a hovorené správy prostredníctvom listových zásielok, oznamovacej techniky, dopravou novín a časopisov, balíkov, peňazí, osôb, prípadne inými službami. Podľa druhu prepravovaných zásielok je to pošta listová, balíková,

Symbol každej pošty - schránka na listy

Vedúca lipnickej pošty M. Marszałeková

peňažná a poštová novinová služba (PNS) a podľa použitých dopravných prostriedkov pošta vlaková, automobilová, letecká a potrubná. Zvláštnym druhom pošty je pošta diplomatická. Na rýchlu prepravu zásielok sa o.i. využívajú rôzne kuriérske služby a podobne.

Po prvýkrát začali s dopravovaním a vymieňaním správ a informácií v starovekom Egypte, Perzii, Grécku a Ríme, kde vznikli aj prvé poštové zariadenia. V období stredoveku využívali panovníci na dopravu správ jazdných poslov a kráľovských kuriérov. O pravidelnú poštovú dopravu s využitím koní, ktoré sa vymieňali, a ľahkých vozov sa pokúšal kráľ Matej Korvín. Svoju „poštu“ v tom období mali tiež magnáti, cirkevné inštitúcie, mestá, cechy a obchodníci. Správy a náklady dopravovali príležitostne furmani, potulní študenti, vandrujúci tovariši, posádky lodí plávajúce po Dunaji, a pod.

Na území Slovenska bola prvá pravidelná poštová linka vybudovaná medzi Viedňou a

Bratislavou (1530). Krátko nato ju predĺžili do Komárna a neskôr pribudla linka Bratislava - Hlohovec - Bojnice - Ružomberok - Levoča - Prešov (odkiaľ smerovali linky do Poľska) - Košice. Na trati medzi Bratislavou a Prešovom bolo 11 staníc, kde sa prepriahali kone a cestujúci si mohli oddýchnuť, osviežiť sa a niečo zajest'. Do r. 1783 všetky poštové trate na Slovensku vychádzali, respektívne smerovali do Bratislavu. Potom sa hlavným centrom stal Budín, kde sa urýchlene dobudovávali spoje z územia Slovenska. Prvý poštový poriadok vydal už v roku 1535 cisár Ferdinand II. Začala sa tiež výstavba centrálnych poštových úradov. V Rakúsko-uhorskej monarchii na ich čele stál úrad najvyššeho dvorného poštmajstra vo Viedni a sídlom uhorského poštmajstra bola Bratislava. Začiatkom 18. stor. zriadili Správu pôšti Horného Uhorska v Spišskom Podhradí a po reforme v r. 1749-50 sa najvyšším orgánom stala Dvorná poštová komisia vo Viedni. Vedenie poštových kočov sa v rámci celej monarchie sústredilo do Hlavného riadiťstva poštových kočov a listová pošta zasa do Generálneho riadiťstva pošty vo Viedni. Pre Uhorsko bol zriadený Hlavný poštový úrad v Budíne.

Poznamenajme, že až do začiatku 18. storočia prepravovala pošta hlavne ľudí. Preprava zásielok a listov bola vtedy len jej vedľajšou činnosťou. Listy dopravovali jazdní posli (spočiatku dvakrát do týždňa oboma smermi, neskôr denne) a ľudí dopravovali na koňoch alebo vozmi, ktoré dopravovali aj balíky. Na hlavných linkách premávali poštové koče tahané 2, 3 alebo 4 koňmi, ktoré sprevádzali uniformovaní postilióni. Ich nevyhnutnou súčasťou výbavy bola poštová trúbka, ktorou oznamovali príchod do mesta. Trúbka dodnes zostala symbolom pošty. Podľa predpisov z r. 1715, musel protiídúci voz alebo koč, na znamenie hlasu poštovej trúbky uvoľniť cestu poštovému vozu.

Rýchlosť prepravy

poštových zásielok, ako aj ľudí však ešte dlho závisela od stavu ciest, ročného obdobia a počasia, stavu poštových koní i od poštmajstrov a postiliónov, ktorí neraz pokračovali v ceste, respektívne urýchlili ju len za úplatok (väčšinou zdľhavo mazali kolesá vozov). Od tedy je známe príslovie *Kto maže, ten sa vezie*. Muselo však uplynúť veľa času, kým sa zaviedlo zasielanie doporučených listov (r. 1788). V roku 1830 bola do poštovej dopravy zapojená Dunajská paroplavebná spoločnosť a v polovici 19. storočia aj železnice, ktoré od roku 1881 boli povinné zaradovať do vlakových súprav poštový vozeň. O dva roky neskôr sa v Bratislave objavil prvý telefón na Slovensku, začala sa budovať sieť telegrafizácie a telefonizácie. Vzrástal tiež počet poštových úradov, zlepšoval sa telegrafický a telefonický styk a v roku 1923 sa začala letecká doprava. Konskú dopravu začali postupne vytlačať motorové vozidlá, t.j. autobusy a nákladné automobily. Na Slovensku sa v roku 1926 uskutočnilo prvé rozhlasové vysielanie, ale všestranný rozvoj poskytovaných poštových služieb nastal až po r. 1945.

Poštový úrad v Malej Lipnici

bol otvorený v roku 1954 a dlho sa nachádzal v malej budove. Až pred desiatimi rokmi sa pošta presťahovala do požiarnej zbrojnice, najprv na prízemie a od vlaňajška na 1. poschodie. Nové, moderne zariadené miestnosti pošty boli otvorené 10. novembra 1998, za účasti riaditeľa Oblastného poštového úradu v Nowom Sączi mgr. Andrzeja Góru. Jedna mestnosť novej pošty slúži na vybavovanie stránok a druhá dvom poštárom. O ich práci mi porozprávala vedúca pošty M. Marszałeková.

- Bývalým náčelníkom nášho obecného poštového úradu bol Albín Stechura, môj predchodca - hovorí. - Ja som sa rozhodla stať poštárou po ukončení lýcea v Jablonke. Abolvovala som najskôr mesačnú prax, ktorú viedol bývalý poštový inšpektor z Nového Targu Stanisław Cichorz a začala som pracovať. Mala som vtedy len 18 rokov. Značik

vtedajších poštárov spomeniem o.i. Ferdynanda Pilcha, Emila Łuku, Jana Gwiżdża (už nežije) a Eugeniusza Zajęca. Ten posledný z nich odpracoval na pošte vyše 25 rokov. Musím spomenúť, že za celú dobu svojej práce nevynechal ani jeden-jediný deň. Do dôchodku odišiel v lete minulého roka, a vychoval si už aj hodného nástupcu. Je to jeho syn Tadeusz Zajęc. Prevzal nielen otcovu poštársku tašku, ale aj jeho obvod. Okrem neho na tunajšej pošte pracuje šiesty rok poštárka Danuta Łuková.

S poštárskou taškou na pleci

Poznamenajme, že hoci obec má názov Malá Lipnica, nie je vôbec taká malá, aby ko sa zdalo. Cesta sa kľukatí v dĺžke 15 km a vo vyše 600 domoch žije okolo 3000 občanov. Poštárom teda nemáme čo závidieť aj keď je obec rozdelená na dva obvody. Prvý obvod, čiže horný koniec obce (od pošty až po posledný dom pod Babou horou), obchádza denne mladý poštár T. Zajęc. Jeho každenná túra po obvode, v ktorom je 320 domov, má dĺžku 21 km. Druhý obvod, t.j. dolný koniec obce (od pošty smerom k Jablonke) má dĺžku asi 20 km a 310 domov. Tento obvod obchádza poštárka D. Łuková. Poznamenajme, že tieto vzdialenosťi absolvujú väčšinou peši, niekedy na bicykli. Bolo by zaujímavé zistíť, koľko kilometrov musí prejsť poštár napr. za štvrt' storočia. Snáď nepreženiem, keď poviem, že je to skoro polovica vzdialnosti medzi Zemou a Mesiacom. K tomu poštárka taška ...

- Viete, kolko vôbec váži? - pýta sa M. Marszałeková a hned aj odpovedá - priezemne je to okolo 20 kg. Poštári totiž roznášajú peniaze, telegramy, účty za elektrickú energiu, televíziu a rádio, poistné za motorové vozidlá, listy, knihy, noviny, časopisy, balíky a pod. Napríklad, keď som ja začínať prácu na pošte, mesačne sme vyplácali len dva dôchodky a dnes ich naši poštári roznášajú 920, najmä starobrných dôchodkov roľníkov. Z časopisov sa medzi občanmi najväčšej popularite tešia Przyjaciółka (50

ks), Poradník domowy (35 ks), Gospodyn (16 ks) a z detských časopisov Płomyczek, Miś či Swierszczyk. Pamätám sa, že kedysi poštár E. Zajęc roznášal aj vyše 50 ks Života, ktorý si mohli až do roku 1974 predplácať na pošte.

Keď sa v roku 1980 Poľská pošta a Telekomunikačný úrad odčlenili, vykonáva pošta telefonovanie ako platenú službu pre telekomunikačný podnik.

Telefonovanie

- Hoci v obci sú telefóny zavedené už asi v každom štvrtom dome - hovorí M. Marszałeková - mnohí občania chodili telefonovať aj na poštu. Neraz sa vytvárali dlhé rady, takže sme požiadali Telekomunikačný úrad v Novom Targu, aby inštaloval v obci druhý verejný telefónny automat. Od vlaňajška teda slúži občanom a je namontovaný na zdravotnom stredisku v strede obce.

Túto službu si pochvalujú najmä tí občania, ktorí to majú k telefónu v stredisku oveľa bližšie. Poznamenajme, že od 1.1.1999 možno z telefónneho automatu volať na žetóny, ktoré dostanú na pošte.

Na záver povedzme o probléme, ktorý trápi pracovníkov pošty až počas výročia, odkedy sú v nových priestoroch. Tažkajú si totiž na zimu. Nie, nie na tú za oknami, veď na tú sú zvyknutí, ale na zimu na pošte. V požiarnej zbrojnicí totiž nie je zatiaľ zavedené ústredné kúrenie.

- Mysleli sme si - hovorí vedúca pošty - že situáciu vyriešia olejové radiátory, ktoré sme si kúpili. Tie však spotrebúvajú neúmerné množstvo drahého elektrického prídu a mrzneme aj tak. Požiarnici slúbili, že sa postarajú o rýchle zavedenie ústredného kúrenia, teda čakáme ...

Moja návšteva na malolipnickej pošte sa skončila a ja som sa zasa nedozvedel nič o poštovom panáčikovi. Čo je však hlavné, mohol som bližšie spoznať prácu poštárov, ktorí najradšej roznášajú len tie dobré správy.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

Koncom januára zrazil v Oravke vodič osobného automobilu Škoda Felicia so slovenskou poznávacou značkou 11-ročnú dievčinku, ktorá bola s viacerými pomliaždeniami a otravou mozgu prevezená do nemocnice.

* * *

Hned' ako zmizol sneh, pokračovali oravskí stavbári v prácach na výstavbe základnej školy č. 2 v Podvilku (na snímke). Ako sme sa dozvedeli, jej slávnostné odovzdanie do užívania je naplánované na začiatok nového školského roka 1999/2000. Stihnuť to?

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Dnešný Jurgov - veľké murovanice susedia s malými drevenicami

Predsedu MS SSP J. Vojtas s dcérou

ŽIVOT V JURGOVE

Jurgov je rázovitá podtatranská horní spiská obec, ktorej dejiny sme už na stránkach Života neraz spomínali. Preto sa teraz nebudeme zaoberať dejinami tejto vyše 450-ročnej dediny, ale pozrieme sa, ako vyzerá Jurgov a život v ňom dnes.

Kam za prácou?

Život Jurgovčanov bol po stáročia späť s prírodou. Kedysi mali svoje poľany vysoko v Tatrách, neskôr ich však stratili a miesto nich si potom kúpili hektáre lesov a polí v okolí Slovenskej Vsi a v roku 1908 aj v Durštine. Späť Jurgovčanov s lesmi pretrvala. Možno aj preto sa po vojne mnohí z nich zamestnali v TANAP-e. Žiaľ v posledných rokoch veľa jurgovských obyvateľov muselo z práce odísť, najmä pre rôzne problémy so slovenskými úradmi práce, ktoré ich považovali za cudzincov. Dnes sa situácia zlepšila vďaka tomu, že mnohí krajania na Slovensku pracujú na základe preukazu zahraničného Slováka. Lenže aj teraz majú tŕňostí.

- Jedným z problémov našich pracovníkov v TANAP-e sú napr. otváracie hodiny jurgovského hraničného priechodu - hovorí Jozef

Vojtas, predsedu MS SSP. - Priechod Jurgov-Podspády je otvorený každý deň od 7. do 19. hodiny. Lenže o 7. ráno sa už v TANAP-e začína pracovná smena. Bolo by dobre, keby priechod otvárali aspoň o hodinu skôr, aby ľudia stihli načas prísť do práce.

Ako na dedinu pristalo, aj v Jurgove sa mnohí ľudia živia prácou na poli. Lenže neveľké gazdovstvá dnes nezarúčujú pokojný život, preto nečudo, že mladí Jurgovčania odchádzajú hľadať pracovné príležitosti do vnútrozemia Poľska, ale aj do zahraničia. Okrem toho si mnohí obyvatelia obce, široko známi nadanostou a citom pre ľudovú tvorbu, pripravujú domácou výrobou. Vlastnoručne vyrábajú rôzne krčahy, debničky a iné drevné predmety, ktoré od nich raz v mesiaci vykupuje jedna krakovská firma.

V poslednom čase sa Jurgov čoraz viac dostáva do povedomia turistov, hlavne vďaka atraktívnej polohe - priam na úpätí Vysokých Tatier, nedaleko hraničných priechodov so Slovenskom.

- Viacerí návštevníci, najmä z miest, hľadajú pokoj a oddych v krásnej prírode, práve v areáli našej obce, - hovorí J. Vojtas. - V mnohých domácnostach ľudia pre turistov vytvorili výborné ubytovacie podmienky. Lenže hostí je ešte vždy príliš málo na to, aby obec mohla z turistiky profitovať. Snáď sa to v budúcnosti zlepší. Aby sme turistov pritia-

li, plánujeme v našom chotári, nedaleko štátnej hranice, vybudovať veľký urbársky lyžiar vlek.

Hodiny slovenčiny

Miestnu základnú školu navštevuje vyše 100 detí, z ktorých až 70 sa učí slovenský jazyk.

- Slovenčina sa u nás vyučuje tri hodiny v týždni, - hovorí miestna učiteľka Mária Głodasiková. - Ja učím staršie ročníky (6., 7. a 8.), ktorí nižšie ročníky učí kolegynia Mária Jachowiczová, ktorú musím pochváliť, lebo to robí veľmi dobre. Do plánu hodiny dokáže zakomponovať mnoho piesní, tancov a deťských hier, vďaka čomu vlastne na hodine uvoľnená nálada a deti s obľubou navštievujú slovenčinu. Párkrát som sa bola pozriet' na jej hodiny a veľmi sa mi páčili. Všetky deti veľmi ochotne chodia na slovenský jazyk, aj nám sa učí veľmi dobre. Ani na materiálne zabezpečenie sa nemôžeme stažovať. Máme všetky základné knihy. Asi pred piatimi rokmi sme zo Slovenska obdržali dosť veľa kníh; aj teraz sme zo Spolku dostali gramatické pomôcky zo slovenského jazyka, ktoré v značnej mieri využívame. Máme tiež pracovné zošity pre 5. až 8. ročník ZŠ, ktoré sú veľmi účelnou pomôckou.

Hoci učitelia a žiaci pristupujú k hodinam slovenčiny veľmi seriózne, predsa len pre tých žiakov, ktorí sa chystali študovať na stredných školách na Slovensku, boli tri hodiny týždenne nevystačujúce. Preto sa M. Głodasiková rozhodla tieto deti po škole doučovať doma, aby boli dobre pripravené.

Jurgovskí krajania sa už niekoľko rokov môžu zúčastňovať slovenských bohoslužieb v miestnom kostole. Slovenskú sv. omšu majú každú nedelu o 11. hodine. Slúži ju miestny kaplán a niekedy aj farár. Ľudia sú radi, že majú omšu v slovenčine, hoci s jej "jazykovou" úrovňou nie sú vôbec spokojní. Dúfajme, že sa to zlepší.

Dedinské aktivity

Súčasný Jurgov obýva 864 obyvateľov. Richtárom obce je už niekoľko volebných období Alojz Bryja. Jurgovčania sa každý rok snažia v dedine niečo vylepšiť. Lenže, aj keď

Jurgov, ozajstná podtatranská obec

dokážu svojpomocne veľa urobiť, bez štátnej dotácií sú ich možnosti obmedzené.

- *V obci je vždy čo robiť*, - hovorí A. Bryja, - lenže ešte neviem, aké dotácie z gminy dostaneme. Keď bude schválený gminný rozpočet, potom sa rozhodneme na čo pridelené prostriedky vydáme. V prvom rade by sme sa chceli pustiť do výstavby a opráv poľných ciest. Okrem toho chceme upraviť a obnoviť chodníky cez obec, a samozrejme čím skôr zapojiť Jurgov do kanalizačnej siete. Lenže k

tomu sa asi skôr, ako po roku 2000, nedostaneme. V súčasnosti sa pripravujú mapy, kadiaľ bude viesť kanalizácia.

Príkladom toho, že Jurgovčania sa vždy ochočne angažovali v prospech dediny, je aj miestny požiarny zbor, ktorý patrí medzi najstaršie jednotky na území bukovinskej gminy. V tomto roku oslávi 116. výročie svojho založenia. Je pomerne dobre vybavený a jeho pýchou je najmä moderný požiarnický automobil značky Tatra 815, kúpený pred

dvoma rokmi. Treba ešte povedať, že Jurgovčania sú zvlášť hrdí na miestnu dychovku, ktorá získala mnoho úspechov.

- *Naša dychovka sa skladá z 25 muzikantov*, - hovorí J. Vojtas, ktorý je taktiež jej členom. - *Kapelníkom je František Čongva. Je to jediná dychovka na území celej našej gminy. Preto pri rôznych príležitostiach chodíme hrávať aj do susedných dedín.*

Text a foto: JÁN BRYJA

Sedemsto liet...

Vo februárovom čísle Života (č. 2/99, s. 3) bola uverejnená báseň profesora Alojza Miškoviča pod titulom *Sedemsto liet...* Krátky úryvok tejto básne vyšiel tlačou ešte skôr ako súčasť článku jurgovskej rodáčky Márie Cibrínovej-Gombošovej (Žije v našich srdciach) v časopise Slovenský sever z roku 1997. Ešte kratší úsek básne citujem v mojej štúdii (Alojz Miškovič, obranca integrity Slovenska), ktorá vyjde v zborníku príspevkov z vedeckého seminára, venovaného životu a dieлу profesora Miškoviča, usporiadaneho 11. októbra 1997 v Spišskej Kapitule.

V úvode do básne (Život č. 2/99, s. 3) som naznačil, že zatiaľ nevieme presne určiť dátum

vzniku tohto príkladu básnickej tvorby A. Miškoviča. Profesor Michal Griger, ktorý pripravil na uverejnenie zatiaľ najobširnejšiu bibliografiu Miškovičových prác, vyjadril názor, že *Sedemsto liet...* napísal Alojz Miškovič dávnejšie, teda nie v roku 1954, aj keď zatiaľ ani on nie je v stave určiť konkrétny dátum vzniku tohto dielka. Ako sa čitatelia azda pamätajú, venovanie básne je datované na 21. december 1954. Keď som odovzdával *Sedemsto liet...* na publikovanie šéfredaktoriu Života Jankovi Špernogovi, ešte sme nevedeli, komu profesor venoval básne, keďže vo venovaní uviedol len krstné meno „Marienke“. Až list pani Cibrínovej z 23. februára 1999, písaný v Trenčianskych Tepliciach, túto záhadu konečne vysvetlil. Pani Cibrínova mi totiž napísala: - *Túto báseň mi venoval k Vianociam roku 1954, kedy*

som s rodinou žila v Banskej Štiavnici. Pokúšala som sa ju uverejniť v časopise Sever dva krát. (Venovanie „Marienke“ napísal profesor Miškovič aj na titulnej strane jedného exemplára svojej knižky Napravená krivda, 2. vyd., T. S. Martin, 1941).

V ďalšej časti listu krajanka Cibrínová píše: - *Aby báseň neupadla do zabudnutia, poslala som ju pánu učiteľovi Kudzbelovi do Kežmarku, aby to dal do literárneho fondu pána profesora Miškoviča.* A tu by malo nasledovať moje ospravedlnenie. Totiž asi mi zlyhalo pamäť, keď som v úvode do básne napísal, že som ju dostať 11. októbra 1997 od pána profesora Michala Grigera. Vskutku som ju však dostať od profesora Ladislava Kudzbeľa z Kežmarku.

JOZEF ČONGVA

ŽIJE V NAŠICH SRDCIACH

To k tatranskému dubisku sa vraciam ...

Iba nedávno s láskou a piétou spomínali rodáci a široká verejnosť na 30. výročie úmrtia profesora Cyrilometodskej bohosloveckej fakulty v Bratislave ThDr. Alojza Miškoviča. Slávnostnú sv. omšu celebroval Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup v chráme sv. Kríža v Kežmarku.

So životom a dielom profesora A. Miškoviča oboznámil prítomných Michal Griger, jeho žiak na Rímskokatolíckom ústavе v Spišskej Kapitule. Po sv. omši sa prítomní odobrali na kežmarský cintorín, kde spí svoj sen profesor A. Miškovič. Autorom náhrobného pomníka je akademický sochár Ludvík Korčoš, rodák z Čiernej Hory, ktorý žil a tvoril v Bratislave: na balvane z rieky Bialky od Jurgova je kovový tepaný kríž, busta a tabuľa s rodnými dátami profesora.

Alojz Miškovič sa narodil v Jurgove 4. septembra 1902. Gymnázium ukončil v Ružomberku v roku 1921. Kňazskú vysviacku prijal z rúk biskupa Jána Vojtaššáka, spišského diecézneho biskupa. Pán biskup ho odporučil na štúdium filozofie na UK v Bratislave, kde získal diplom stredoškolského profesora. Vy-

učoval slovenský jazyk a literatúru na Rímskokatolíckom učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule. Jeho účinkovanie v tomto ústave bolo požehnaním pre budúcich učiteľov. V roku 1939 prešiel do Spoločnosti pre zahraničných Slovákov v Bratislave. Od roku 1946 pracoval v Slovenskej lige v Bratislave. Venoval sa národnostnej politike Slovákov doma i v zahraničí, najmä obrane svojich rodákov v Poľsku. Neskôr sa vrátil za profesorskú katedru ako docent pre cirkevné dejiny, patrológii, kresťanskú archeológiu, cirkevné umenie a staroslovenčinu. V roku 1963 obhájil dizertačnú prácu na tému „Začiatky kresťanstva u Slovákov“ a stal sa riadnym profesorom na uvedenej fakulte. Zomrel náhle 14. marca 1967.

Počas prvého pričlenenia Jurgova Poľsku v rokoch 1920 - 1939 prichádzal, i keď zriedka, do svojho rodiska. V nedeľu celebroval sv. omšu spojenú s kázňou. Veriaci z obce i filiálok bývali v hojnom počte na jeho omšiach a kázňach. Bol veľmi dobrým kazateľom a jeho zvonivý hlas i lubozvučná slovenčina nám zneli ako organ. Z kancľa sme ju počuli len keď on zavítal k nám. Bola nám veľkým povzbudením v stálom očakávaní prinavrátania územia späť k Slovensku.

V roku 1939, keď sme sa dočkali oslobodenia, veľmi intenzívne pracoval na povznesení celého pričleneného územia. Posielal k nám najlepších učiteľov - svojich žiakov, ktorí intenzívne pracovali, aby čím skôr zanikol vplyv poľskej školy. Viedli kurzy slovenčiny pre tých, ktorí navštěvovali poľské školy. Nacvičovali divadlá, poriadali akadémie pri rôznych štátnych i cirkevných príležitostiach, dvihali úroveň školstva i celého obyvateľstva.

Ako veľmi miloval drsnú, ale krásnu prírodu tohto kraja i svojich rodákov, svedčí o tom jeho báseň, z ktorej odcitujem aspoň tieto verše:

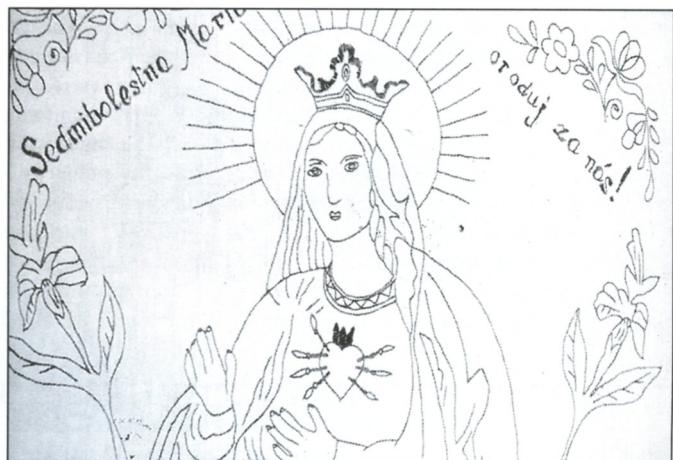
*Sedemsto liet na Magure
drevo rúbe, polia orie,
grúne, grapy zúrodňuje,
hory váľa, skaly kruší,
úrodu tu mu dat' musí
lesná pôda, skalnatá zem ...*

Vďaka Vám, pán profesor, za lásku a stavrostlivosť, ktorú ste vynaložili pre tento kraj. Nech je Vám zem slovenská ľahká, v lone ktorej odpočívate a všetku námahu nech odmení Pán.

Vaša vdľačná rodáčka
Mária CIBRÍNOVÁ-GOMBOŠOVÁ

Záber z otvorenia. Zľava: J. Špernoga, J. Čongva a L. Molitoris

Nástenná ľudová výšivka so slovenským nápisom

VÝSTAVA O SPIŠI

V dňoch 16. februára až 31. marca 1999 sa v Medzinárodnom kultúrnom centre v Krakove konala výstava o Spiši pod názvom: SPISZ, SPIŠ, ZIPS, SZEPEZ. Otvorili ju komisár výstavy Antoni Kroh a riaditeľ MKC prof. Jacek Purchla. Medzi hostami pozvanými na otvorenie výstavy nechýbali ani predstaviteľia nášho Spolku: predseda ÚV SSP prof. Jozef Čongva, tajomník ÚV Eudomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Špernoga.

Ako vyplýva i z názvu, výstava predstavuje Spiš ako jeden historický región s rozličnými etnickými a kultúrnymi prvkami a súčasne ako peknú podtatranskú krajinu, v ktorej žijú obyvatelia slovenskej, maďarskej, poľskej, nemeckej, rusínskej a židovskej národnosti. Najbohatšie zastúpenie mali na výstave fotografie slovenských spišských miest a dedín a ich architektonických pamäti hodností, ako aj hradov, vtom o.i. spišského, kežmar-

ského a Ľubovnianskeho, stredovekého hradu v Plavči a v Markušovciach, ktorého vznik sa datuje v 13. storočí. Pomerne veľa priestoru venovali autori expozície fotografiám spišských kostolov, vtom dreveného evanjelického kostola z roku 1717 v Kežmarku, kostola v Chrást nad Hornádom, ktorý patrí k najstarším pamiatkam Spiša, kostola vo Švábovciach z 13. storočia či gréckokatolíckeho kostola v Kremnej. Z našich obcí na severom Spiši (treba i povedať, že skromne exponovaných) sme videli fotografie oltárov v kostole sv. Bartolomeja v Nedeci a vo farskom kostole v Nižných Lapšoch, interiéry kostolov sv. Stanislava vo Fridmane a sv. Alžbety v Tribši, kaplniek v Tribši a na cintoríne v Repiskách-Brijovom Potoku, peknú panorámu Lapšanky a niekoľko záberov usadlosti Korkošovcov v Čiernej Hore. Na výstave nechýbali ani fotokópie niektorých dôležitejších písomností z

Fotografie severospisských kaplniek

dejín Spiša, ako napr. list spišských obcí cisárovi Františkovi Jozefovi I. z roku 1863 obsahujúci žiadosť o uznanie slovenčiny ako úradného jazyka. Z ďalších fotografických exponátov spomeňme zaujímavé zobrazenia starobylého kamenného mosta v Spišskom Hrkove, školskej knižnice v Kežmarku (s najstarším knižným katalógom z roku 1600), v ktorej je okolo tridsaťtisíc starých tlačovín, vtom aj Biblia s predhovorom Martina Lutera z roku 1655, ako aj zábery zo starých spišských cintorínov, napr. židovských v Huncovciach, Spišskej Starej Vsi a Hraničnom, či evanjelických a katolíckych v Levoči a Lendaku. Na výstave bola tiež prezentovaná zaujímavá expozícia kníh a tlače venovanej Spišu, v ktorej nechýbali výtlačky Života či knižky vydané v našom Spolku, napr. almanach Slováci v Poľsku alebo Kapitoly z dejín stredovekého Spiša.

Súčasť výstavy tvorili ukážky malých drevených kaplniek z Jurgova a Krempách, drevené sošky svätých, o.i. soška Panny Márie s dieťaťom z Kacvína a sv. Antona z Vyšných Láp. Návštěvníci mohli vidieť aj malú ukážku spišských džbánov a niektorých tradičných časťí spišského odevu, napr. nohavice zo Ždiaru, čepce a šatky z Jurgova a Kacvína. Spišské, trochu už štylizované kroje sme mohli obdivovať aj na troch duršinských gádzinkách, ktoré spevom spišských pesničiek dotvárali príjemnú atmosféru prvého dňa výstavy. V poslednej miestnosti čakal návštěvníkov spišský stôl s rôznymi potravami, ktoré mohli všetci prítomní ochutnať. Len škoda, že sa organizátorom nepodarilo získať viačej exponátov, napr. nábytku či iných predmetov každodenného úžitku, ktoré by lepšie ako fotografie priblížili Spiš návštěvníkom.

Výstavu spravádzalo niekoľko prednášok a stretnutí venovaných Spišu. Spomeňme, že autormi exponovaných fotografií sú: Piotr Droždžík, Antoni Kroh, Mikuláš Lipták a Yaro. Výstava bude prezentovaná aj v Múzeu v Bochni, ako aj v Levoči, Kežmarku a Starej Ľubovni na Slovensku.

Komisár A.Kroh s J.Purchlom otvárajú výstavu

Text a foto: JÁN BRYJA

SLOVÁK V KOZME

Kozmonautika patrí nepochybne k najnapínavejším, ale i najnákladnejším vedeckovýskumným programom, na ktorých sa podielajú len najväčšie veľmoci sveta. Od februára t.r. do medzinárodnej rodiny kozmonautov, ktorí vzlietli do vesmíru, pribudol aj predstaviteľ Slovenska - IVAN BELLA.

Dlhé prípravy

O účasti Slovenska v kozmickom výskume sa hovorilo oddávna. Konkrétnejšiu podobu dostala za vlády bývalého premiéra V. Mečiara, ktorý pristúpil na variant účasti Slovenska vo vesmíre. Let slovenského kozmonauta bol totiž finančne podporovaný v rámci deblokácie finančných pohľadáviek Ruska voči Slovensku. Odhaduje sa, že príprava a pobyt Slováka v kozme stáli okolo 20 miliónov dolárov. Jeho príprava na ľahké vesmírne podmienky trvala takmer rok. V rámci výberového konania boli určení dva kandidáti: Ivan Bella a Michal Fulier. Obaja absolvovali základný výcvik vo Výcvikovom stredisku J. Gagarina vo Hviezdom mestečku pri Moskve. Až deň pred letom sa rozhodlo, že na palube kozmickej lode sa ocitol 34-ročný rodák z Dolnej Lehote pri Podbrezovej, letec, podplukovník Ivan Bella.

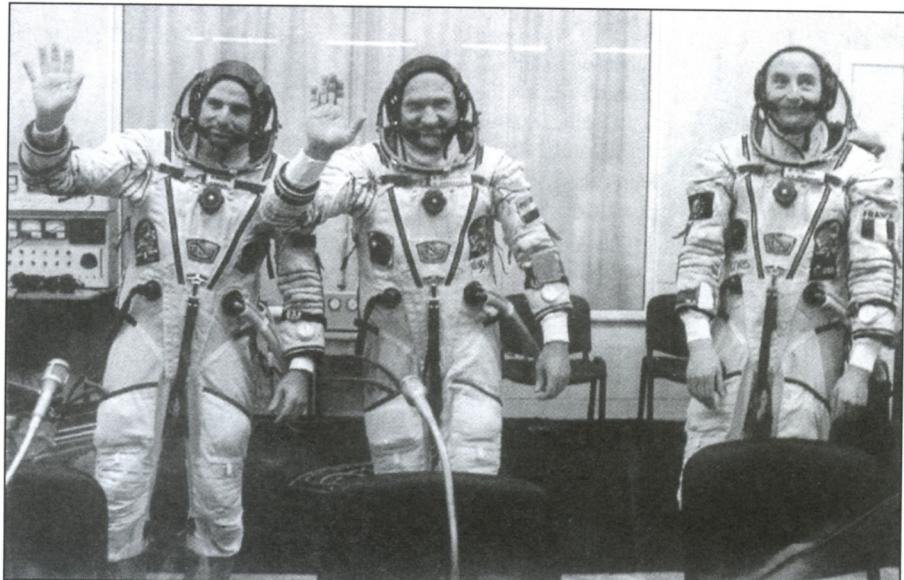
Štart

Kozmickej lode Sojuz TM-29 bol naplánovaný na 20. februára 1999 o 5.17 hod. stredoeurópskeho času. Z kozmodromu Bajkonur vyletel do vesmíru ozajstný kolos. Nosná trojstupňová raketa spolu s lodiou Sojuz bola vysoká takmer 52 metrov a vážila skoro 600 ton, pričom 5 motorov spolu s raketovým palivom malo hmotnosť 384 ton. Krátko po štarte raketa dosiahla rýchlosť 28.600 km/hod. V tom čase boli kozmonauti vystavení obrovskému preťaženiu 4G, počas ktorého neboli schopní ani len zodvihnuť ruku. Za necelých 9 minút sa lode vznesla do výšky 380 km a po oddelení tretieho stupňa rakety vošla na obežnú dráhu.

Lode mala medzinárodnú posádku. Členmi výpravy boli totiž: päťdesiatročný Rus Viktor Afanasjev - veliteľ, taktiež päťdesiatročný Francúz Jean-Pierre Haigneré - palubný inžinier a Slovák Ivan Bella - výskumník.

Na orbitálnej stanici

Po dvoch dňoch letu po obežnej dráhe (toľko je potrebné, aby kozmonau-

Osádka kozmonautov krátko pred odjazdom na kozmodrom. Zľava: I. Bella, V. Afanasiev a J.P. Heigneré

ti prekonali počiatočné ľahkosti, ktoré sa vyskytnú po prechode do beztiažového stavu - nevoľnosť, triašku, stratu orientácie či fatamorgánu), sa kozmická lode priblížila k orbitálnej stanici Mir, ktorá už 13 rokov krúži nad Zemou vo výške ok. 400 km a spojila sa s ňou. Kozmonauti mohli teda začať výskumný program. Poznamenajme ešte, že údržba tejto stanice stojí dnes Rusko skoro 240 miliónov dolárov ročne. Za 13 rokov umožnila súčasť získať množstvo vedeckých poznatkov, ale jej dnešný technický stav vzbudzuje veľa pochybností. Uvažuje sa dokonca o jej stiahnutí z kozmu.

Februárový let do vesmíru mal názov Perseus a slovenská časť vedeckého kozmického programu bola pomenovaná Štefánik - na počesť veľkého slovenského vlastenca, generála Milana Rastislava Štefánika. Pre kozmonautov bolo pripravených 15 vedeckých úloh, z toho slovenská strana dostala 6. K najhlavnejším patrila tzv. skupina Endotestu, spojená s odberom krvi v rôznych podmienkach fyzického zataženia v bezváhovom stave a výskum japonských prepelíc v kozmických podmienkach. Vedcom sa zatial podarilo vyriešiť otázku ich liahnutia v kozme, avšak ich ďalšie prežitie je stále relatívne. V súvislosti s tým slovenský kozmonaut skúmal chovanie sa prepeličích mláďať v podmienkach umelej gravitácie vytvorenjej pomocou centrifúgy, v ktorej sa usiloval udržať ich pri živote. Uvažuje sa totiž, že prepelice by mohli v budúcnosti slúžiť ako mäsičky pokrm kozmonautov počas ich letov na iné planéty našej slnečnej sústavy.

Po ôsmich dňoch pobytu na orbitálnej stanici Mir sa Ivan Bella úspešne vrátil na Zem. Spolu s ním na kazašskej

stepi pristál aj ruský kozmonaut, výskumník Genadij Padalkov, ktorý na Mire pracoval od augusta minulého roka.

Poznamenajme na záver, že slovenské korene v kozme sú značne staršie. Prvým kozmonautom slovenského pôvodu bol totiž Eugen Anton Cernan, ktorý svoj prvý kozmický let absolvoval v roku 1968 na kozmickej lodi Gemini. Jeho druhý let s posádkou Apollo 10 okolo Mesiaca sa uskutočnil v roku 1969. O tri roky neskôr (1972) sa tento syn Slováka a Česky (starí rodičia pochádzali z Vysokej nad Kysucou) ako veliteľ posádky Apollo 17 zúčastnil na lete na Mesiac a spolu s americkými kozmonautmi H. H. Schmittom a R. E. Evansom priviezli z Mesiaca 115 kg mesačnej horniny. Pri tomto lete E. A. Cernan vytvoril rekord pobytu vo voľnom vesmírnom priestore - 22 hodín a 5 minút.

Druhým kozmonautom so slovenskými koreňmi bol Vladimír Remek, ktorý sa sice narodil v Českých Budějoviciach, ale jeho otec bol Slovák zo Žiliny. V. Remek spolu s Rusom A. Gubarevom vzlietol do kozmu 2. marca 1978 na kozmickej lodi Sojuz 28. Po niekolikodňovom pracovnom pobytu na orbitálnom laboratóriu Saľut 6 sa obaja vrátili na Zem 10. marca 1978.

O prínose Slovenska do novodobého výskumu vesmíru hovorí aj päť mesačných kráterov pomenovaných po slovenských vedcoch: Maximiliánu Hellovi, Johannovi Segnerovi, Ernestovi Chladnom, Jozefovi Petzvalovi a Františkovi Zachovi.

JOZEF PIVOVARČÍK

Drevený kostol v Repiskách-Grocholovom Potoku

ODREZANÍ OD SVETA

Na Spiši sa nachádza veľa malebných zákutí, ktoré dokážu očariť každého návštěvníka. Avšak najmalebnejšie výhľady na panorámu Tatier - a nielen - sa rozprestierajú z Repísk, najmä z Pavlíkov a z Grocholovho Potoka.

Cestou do Repísk

Určite sa nenájde ani jeden milovník prírody, ktorý by neulahodil svojmu oku cestou do Grocholovho Potoka, najmä keď sa tam - cez Vojtičkov Potok - vyberie peši. Úplne ináč to berú domáci, ktorí majú pekné výhľady vo svojich oblokoch každý deň. Treba pripomeneť, že obyvatelia Vojtičkovho a Grocholovho Potoka sa dlho ponosovali na neschodnosť cesty cez obec. V posledných rokoch sa však situácia výrazne zlepšila. Dnes cez obe časti Repísk vedie z Jurgova riadna, hoci trošku úzka asfaltová cesta, ktorá má prepojenie na Lapsanku. Je zjazdná po celý rok, snáď len okrem niekoľkých dní v zimnom období, keď silné fujavice dokážu odrezáť túto obec od sveta. Tak bolo aj vo februári tohto roku, keď na Spiši napadalo tak veľa snehu, že ho cestári nestihli odhnítať. Vtedy aj cestu do Grocholovho Potoka tak zafúkalo, že musel prísť báger aby ju

prekopal. Našťastie takéto prípady sú zriedkavé a určite nie sú dôvodom, pre ktorý nemôže do Repísk chodiť žiadny autobus. Ako nám povedal mestny richtár Vojtech Madeja, od nového roka mali prisľúbenú pravidelnú autobusovú linku aj z Nového Targu, aj zo Zakopaného. Avšak do dnešného dňa k nim autobus neprišiel ani raz. Takéto spojenie by bolo veľmi potrebné, vedľa v dnešných časoch ľudia nespájajú svoju budúcnosť iba s nevelkými gazdovstvami. Preto si zháňajú prácu v obľúbených mestách, najčastejšie práve v Zakopanom alebo Novom Targu. Mnohí Repišťania, hlavne murári a tesári, odchádzajú za robotou aj ďalej do vnútrozemia Poľska. V Repískach sa dnes môžeme stretnúť aj s prázdnymi domami, ktorých majitelia vycestovali za prácou do Ameriky.

Grocholovskí požiarnici

Požiarna jednotka v Grocholovom Potoku vznikla v roku 1982 - na podnet samých obyvateľov - ako súčasť celoobecného požiarneho zboru. V roku 1987 sa sfornovala ako samostatná jednotka. Dnes jej predsedom je Vojtech Madeja a veliteľom Bronislav Malec.

Predseda MS SSP Ján Solus

- Aj keď je to mladá jednotka, sme na ňu hrdí, - vraví V. Madeja. - Už viackrát preukázala svoju pripravenosť, zúčastňuje sa všetkých požiarnických cvičení, kde aj naprieck nedostatočnému vybaveniu získava vysoké ocenenia.

Donedávna vo svojom vybavení mali požiarnici len jednu striekačku typu M -800. V minulom roku im príbudda ďalšia. Veľmi by sa im však zišiel požiarnický automobil.

- Voľakedy sme mali auto, starého Uaza, - hovorí predseda MS SSP J. Solus, - lenže naša jednotka nemala peniaze na jeho opravu. Gminný úrad totiž uznal, že je to príliš staré auto, aby investovali do jeho opravy. Slúbil nám sice nový požiarny automobil, ale namiesto neho sme dostali len novú striekačku. Lenže aj striekačku treba na dačom prevážať. Istý čas sme to v dedine mali tak zorganizované, že každý majiteľ traktora mal určenú trojmesačnú službu, počas ktorej musel byť aj s traktorom k dispozícii požiarnikom. Neskôr sme s tým prestali.

Našťastie v Grocholovom potoku naposlasy horelo pred piatimi rokmi. V strede obce majú postavenú veľkú protipožiaru nádrž, z ktorej môžu v prípade potreby čerpať vodu. Miestnym požiarnikom však nechýba len

V strede obce, zľava budova školy

Malebný výhľad na Tatry z Grocholovho Potoka

dobré požiarnické auto, ale aj budova, v ktorej by mohli uskladňovať náradie. Požiarnu zbrojnici mali mať v budove nachádzajúcej sa v dolnej časti Vojtičkovho Potoka, ktorú Repišťania nazvali jednoducho Biela izba. Táto budova mala pôvodne slúžiť ako sklad umelých hnojív pre roľníkov a možno aj ako kultúrny dom, ale dlhé roky bola nevyužitá. Vzhľadom na to, že na dokončenie výstavby chýbali peniaze, objekt stál v surovom stave a samozrejme chátral. Preto sa občania rozhodli vziať iniciatívu do vlastných rúk a sami začali zháňať finančné prostriedky na dokončenie výstavby. Svojpomocne urobili veľké množstvo prác, takže sa im podarilo dokončiť aspoň to najnutnejšie. K výstavbe významne prispela aj miestna požiarna jednotka. Budova mala slúžiť všetkým obyvateľom Repíšk. Potom však pripadla miestnemu roľníckemu krúžku a dnes stojí prázdná, hoci požiarnici nadálej nemajú kde uskladňovať náradie.

Problémy so školou

Obyvateľia tejto obce sa dnes väzne obávajú, aby k nevyužívaným objektom nepribudli onedlho aj budovy miestnych škôl. Pri pomeňme, že v Repíškach sa nachádzajú dve základné školy: jedna v Brijovom, druhá v Grocholovom Potoku. Každú školu navštieva okolo 50 detí. Keďže náklady na udržanie škôl sú príliš vysoké, je možné, že v rámci školskej reformy budú obe zrušené. V tomto prípade by deti museli dochádzať do školy v Čiernej Hore alebo v Jurgove. Treba povedať, že obidve školy sú v dobrom stave. Obyvateľia Repíšk v posledných rokoch nemálo investovali do rozvoja týchto objektov. Bola by veľká škoda, keby tieto školy v budúcnosti nemohli plniť svoju funkciu.

Opravy kostola

Dlhé desaťročia patrili Repíšskí veriaci k jurgovskej farnosti. Každú nedele a sviatok

chodievali do kostola v Jurgove, čo v prípade Vojtičkova, ale najmä Grocholovho Potoka predstavovalo značnú vzdialenosť. Až v lete r. 1948 začali v Grocholovom Potoku stavať nevelkú kaplnku, ktorú v roku 1952 vysvätili. Kaplnka však bola dosť malá, preto o niekoľko rokov postavili k nej drevenú hlavnú loď, ktorá sa stala základom nového kostola. Kaplnka sa v ňom stala presbytériom. V roku 1957 bol kostol, zasvätený Panne Márii ustavičnej pomoci, slávnostne posvätený. Konečne mali Repíšťania svoj kostol, po ktorom tak dlho túžili. K jeho plnému dokončeniu však bolo ešte ďaleko. Zariadenie a ďalšia výstavba kostola sa uskutočňovala postupne a - pravdu povediac - prebieha podnes. Aj teraz inovujú interiér kostola. Staré zastavenia Krížovej cesty nahradili novými drevorezbami. Kostol čoskoro skrášli aj nový drevený oltár, ktorý určite poteší všetkých veriacich.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

Po skončení volebného obdobia sa aj v Podsrní konali richtárske voľby. Do funkcie hlavy obce bol zvolený Józef Jendraščiak, ktorý vystriedal doterajšieho richtára Tadeusza Siarku.

* * *

Začiatkom februára t.r. zadržali príslušníci colnej stráže na hraničnom priechode v Chyžnom dvoch poľských občanov, ktorí sa usilovali - na základe falošných dokumentov - prepraviť na Slovensko ukradnuté auto značky Audi.

* * *

Kapitula Radu úsmevu udelaila toto detské vyznamenanie princeznej Yorku Sarah Fergusonovej, zakladateľke nadácie Children in Crisis, vďaka ktorej sa v liečebnom stredisku Horský prístav vo Veľkej Lipnici-Privarovke liečia deti zo Sliezska choré na leukémii.

* * *

Občania Podsklia majú radi vtáky. Ešte pred ich príletom z južných krajín rozvešali vysoko na stromoch vtácie búdky, aby malí operenci mali kde hniedziť (na snímke).

* * *

Drevená architektúra na Orave nenávratne zmizne ... Počas poslednej cesty po Orave sme však v Podsklí na dvore jedného z domov našli takúto zaujímavú studňu, pokrytú šindľom (na snímke).

* * *

V novotargskom okrese zavádzajú moderné signalizačno-poplachové systémy, umožňujúce okamžité odhalenie požiaru. Jedno z 20 takýchto zariadení inštalovali aj v Etnografickom múzeu oravskej drevenej architektúry v Hornej Zubrici

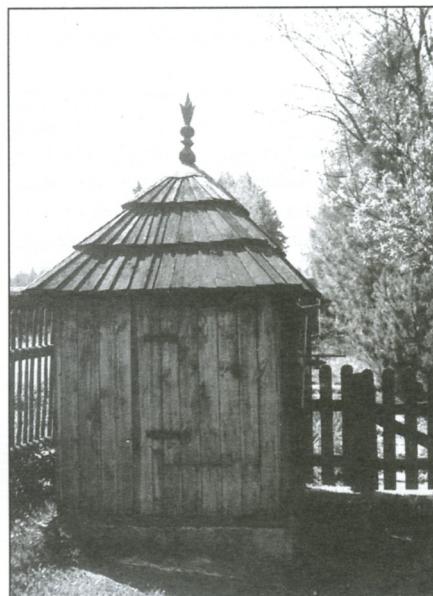
* * *

Pekný úspech dosiahlo futbalové družstvo Orava Jablonka, ktoré na halovom turnaji o pohár predsedu futbalového klubu Južtrzenka v Zakopanom, za účasti tímov z vyš-

ších futbalových súťaží (vtom rezervy LKS Ptak Łódź), obsadilo 4. miesto.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

DILONGOVA TRSTENÁ

11. júna 1999 sa koná v Trstenej na Orave VIII. ročník celoštátnej recitačnej súťaže poézie a prózy **Dilongova Trstená**.

Súťaž sa koná na počesť významného básnika, trstenského rodáka, Rudolfa Dilonga. Je venovaná dielam **duchovnej poézie** (a prózy) slovenských aj svetových autorov.

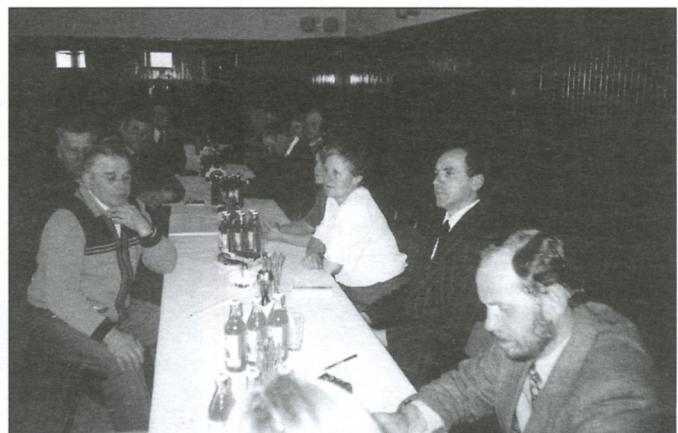
Súťaží sa v troch kategóriách: I.: žiaci 5.-9. roč. ZŠ (1.-4. ročník osemročných gymnázií); II.: žiaci stredných škôl; III.: dospelí. Tlačivá prihlášok (a podrobnej Propozície) sú na odboroch školstva a kultúry vo všetkých okresoch SR. Prípravný výbor zašle prihlášky aj individuálne na osobné požiadanie. *Mestské kultúrne stredisko, 028 01 Trstená, č. tel. (00421-847) 392-276.*

Záväzné prihlášky treba poslat do 24.V. t.r. Podrobnej pokyny dostanú len tí, ktorí sa do súťaže záväzne prihlásia.

Prípravný výbor DT

Predsedníctvo valného zhromaždenia. Zasadanie otvára F. Kovalčík

Účastníci zasadania

VALNÉ ZHROMAŽDENIE OV SSP NA SPIŠI

28. februára t.r. sa v klubovni MS v Krempech zišlo mimoriadne valné zhromaždenie spiškého obvodu Spolku Slovákov v Poľsku. Okrem delegátov miestnych skupín na Spiši, zvolených pred IX. zjazdom Spolku, sa zasadnia o.i. zúčastnili: predseda ÚV SSP prof. Jozef Čongva, podpredsedovia ÚV Žofia Chalupková a Dominik Surma, tajomník ÚV Ľudomír Molitoris a čestný predseda Spolku Ján Molitoris.

Zasadanie otvoril podpredseda OV František Kovalčík. Privítal účastníkov a oboznámil ich s programom valného zhromaždenia, ktorého hlavným bodom bola voľba nového predsedu Obvodného výboru SSP na Spiši v súvislosti s odchodom doterajšieho predsedu Antona Pivovarčíka na dočasný pobyt do USA. Zároveň za predsedu valného zhromaždenia navrhoval Jozefa Kriščíka, ktorého delegáti hlasovali akceptovali.

Ako na každej volebnej schôdze býva, zhromaždení zvolili dve komisie - návrhovú a sčítaciu a začali navrhovať kandidátov na nového predsedu OV. Počas tejto debaty bola časť delegátov proti voľbe, ktorú navrhovali preložiť na neskoršie obdobie, po návrave

doterajšieho predsedu. Nakoniec sa uzhodli na menach dvoch kandidátov - Františka Kovalčíka z Krempech a Františka Mlynarčíka z Čiernej Hory a súčasne rozhodli, že hlasovanie bude tajné.

Začali sa voľby, ktorých sa zúčastnilo 30 delegátov. Po sčítaní všetkých hlasov nakoniec vysvitlo, že novým predsedom OV sa stal FRANTIŠEK MLYNARČÍK, za ktorého hlasovalo dvadsať delegátov. Deviati dali svoj hlas Františkovi Kovalčíkovi a jeden hlas bol neplatný.

Po voľbách sa vedenia schôdze ujal František Mlynarčík, ktorý je ináč podpredsedom MS SSP v Čiernej Hore. Podľa kvality zhromaždeným za dôveru a zdôraznil potrebu kolectívnej práce ako záruky úspešnej krajskej činnosti. Zároveň vyjadril presvedčenie, že sa v nastávajúcom období OV na Spiši zmobilizuje a vyvinie aktívnu kultúrnu i organizačnú činnosť.

Počas diskusie sa delegáti sústredili na rôznych aspektoch krajskej problematiky. Medziiným vyjadrovali obavy o slovenské vyučovanie v súvislosti s prebiehajúcou školskou reformou a plánovaným rušením nie-

ktorých malých základných škôl a zriaďovaním gymnázií. Zdôrazňovali potrebu doriešiť otázky slovenských bohoslužieb na Spiši i Orave, v tom taktiež zaviesť ich v ďalších farnostiach. Je to zvlášť aktuálne najmä teraz, po ratifikácii konkordátu so Svätou stolicou, v ktorom sa jednoznačne hovorí o práve národnostných menšíň na bohoslužby vo svojich jazykoch. Opäťovne žiadali prinavratiť štipendia našim študentom na Slovensku, ktoré zastavilo Ministerstvo školstva SR, ba aj upraviť otváracie hodiny na hraničnom priečede v Jurgove a pod. Navrhli tiež zvoliť A. Pivovarčíka za čestného predsedu OV SSP na Spiši.

Slova sa ujali aj predseda a tajomník ÚV SSP J. Čongva a Ľ. Molitoris, ktorí o.i. oboznámili prítomných s priebehom návštavy predsedu NR SR Jozefa Migaša v sídle Spolku v Krakove, v tom i s jeho uistením, že otázka štipendí bude čoskoro kladne vyriešená, a porozprávali o ďalších aktivitách SSP v tomto roku.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Nový predseda F. Mlynarčík počas príhovoru

MEDZI ŠTUDENTAMI NA ORAVE

„Budúcnosť každého národa je v mládeži“, hovoril kedy sú básnik. My si tieto slová dovolíme trochu pozmeniť: „aká bude naša mládež, taká bude aj naša budúcnosť.“ Mladých ľudí však treba vedieť umne viest, aby sa stali tou očakávanou budúcnosťou národa. Treba im pomáhať, aby úspešne zastúpili svojich predchodcov, aby čerpali z toho dobrého, čo bolo v minulosti a aby nezabudli na svoj pôvod a korene. Obzvlášť dôležité je to pripomínať príslušníkom národnostnej menšiny, vtom aj našim. Situácia sa, zdá sa, začína v poslednom období zlepšovať, ved' naša talentovaná mládež sa čoraz aktívnejšie a vo väčšom počte zúčastňuje o.i. na rôznych kultúrno-spoločenských podujatiach, ale ešte stále máme aj mnoho starostí. Hoci vďaka mnohým zapáleným krajanom sa v mnohých obciach stále darí udržovať počet detí učiacich sa slovenský jazyk, nie je to ešte to, čo by nás malo uspokojiť. Počas poslednej cesty za krajanmi na Orave som sa o tom presvedčil o.i.

v Jablonke,

kde som navštívil žiakov a študentov učiacich sa slovenský jazyk v miestnom lyceu a ZŠ č. 2. O ich školských radostach a starostiah mi porozprávala učiteľka slovenčiny Anna Lenczowská z Chyžného, ktorá sa medzi svojich zverencov vrátila po ukončení materskej dovolenky na začiatku tohto školského roka.

- V lyceu - hovorí - sa tomto školskom roku učí slovenský jazyk 51 študentov. Rozdelení sú do štyroch tried. V 1. C máme 16 slovenčinárov, v 2. a 3. C po pätnásť a v maturitnej triede (4. C), sa slovenčinu učí 5 študentov. Je to približne toľko, ako po minulé roky.

Starosti v ZŠ č. 2

Oveľa horšie ako v lyceu vyzerá situácia s vyučovaním slovenčiny v miestnej základnej škole č. 2. Presne nevedno prečo, či len pre nezáujem rodičov a detí sa tu v posledných rokoch nepodarilo otvoriť prvú, druhú a ani tretiu triedu! Do 4. triedy chodia v súčasnosti len 3 žiaci, do 5. tr. - piati, do 6. tr. - šiesti, do 7. tr. - siedmi a do 8. tr. - ôsmi. Spolu ich je teda len 29.

- Nie div, že sa obávame toho - hovorí A. Lenczowská, - čo bude od nového školského roka 1999/2000, kedy do 1. triedy nového gymnázia nastúpi terajšia trieda piatakov a ôsmaci ZŠ skončia. Ak sa teda ani v novom školskom roku nikto neprihlási do 1. triedy, v škole nám zostanú len tri triedy - 5., 7. a 8. tr., teda terajší štvrtáci, šiestaci a siedmaci, čiže dokopy len 16 žiakov. Bolo by teda nanajvýš potrebné, aby sa nad touto neradostnou situáciou už teraz zamysleli rodičia, OV SSP

Na hodine slovenčiny v 4. C

na Orave a ÚV Spolku. Iste by sa našlo nejaké východisko. Čas už mimoriadne síri.

Poznamenajme, že na otvorenie prvej triedy v ZŠ stačí, aby sa prihlásili najmenej 3 žiaci. Dúfajme, že sa to v Jablonke podarí uskutočniť.

Náš rozhovor prerušil školský zvonček, ktorý všetkých zvolával na vyučovanie. Do triedy sa chystala aj A. Lenczowská.

Slovenčina v 4. C

- Práve budem mať slovenčinu so študentkami lycea v maturitnej triede 4. C - hovorí. - Ak chcete, podte sa na našu hodinu pozriet...

Ponuku som samozrejme neodmietol. Po súhlase riaditeľky lycea A. Stopkovej som teda otvoril dvere a započúval sa do ich práce. K môjmu prekvapeniu však sedeli v celej triede len štyri študentky, ktoré sa tam doslova strácali. Dozvedel som sa, že piatou, chýbajúcou študentkou je Marta Tokarczyková z Jablonky, ktorá je chorá. Jej spolužiačkami sú: Teresa Buryová z Malej Lipnice, Marta Šoltýsová z Jurgova, Barbara Tokarczyková a Jadwiga Dworszczaková z Jablonky. Keď som vošiel do triedy, už sústredene pracovali na úlohe, ktorou bol jazykový rozbor. Z úvodu knihy poviedok Petra Karvaša *Posledné humoresky a iné kratochvíle* vyhľadávali slovné druhy, určovali o.i. gramatické kategórie podstatných mien a tvary slovies. Pri práci využívali niekoľko slovníkov slovenského jazyka, o.i. frazeologický, synonymický a pravidlá slovenského pravopisu. Minúty

bežali a hodina slovenčiny sa pomaly skončila. Študentky odovzdali svoje práce, zapísali si tému domácej úlohy a mohli sme sa chvíľu porozprávať. Ako prvú som vyspovedal študentku zo Spiša, Martu Šoltýsovú z Jur-

gova.

- V lyceu v Jablonke som začala študovať potom, keď ma pre nedostatok miesta neprijali na hotelovú školu v Zakopanom. Svoje rozhodnutie však neľutujem. Bývam v internáte, podobne ako ďalší desiat Spišiaci, ktorí tu študujú. Tvoríme, myslím si, celkom dobrý kolektív.

Slovo na záver

Porovnajme si ešte počet študentov lycea, učiacich sa slovenčinu v dnešnej triede 4. C s vlaňajším stavom. Vtedy ich totiž bolo 10! Čo je príčinou takéhoto poklesu?

- V lyceu sa slovenský jazyk vyučuje - hovorí A. Lenczowská - po dve hodiny týždenne v triedach 1., 2. a 3. C. U štvrtákov je sice počet hodín slovenčiny vyšší (3 hod. týždenne), ale slovenčina sa vyučuje už len ako fakultatívny jazyk. Ostatní z tejto triedy sa rozhodli vybrať si namiesto slovenčiny ruský či nemecký jazyk ...

Čo teda s myšlienou: „aká bude naša mládež, taká bude aj naša budúcnosť?“ Zdá sa, že do naplnenia týchto slov bude treba vložiť ešte veľa práce. Myslím si, že nielen v Jablonke ...

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

OZNÁMENIE

Konzulárne Oddelenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky v Bratislave na Grösslingovej ul. č. 35 určilo stále úradné hodiny pre prijímanie záujemcov o vydanie preukazu zahraničného Slováka:

- každý pondelok od 8.00. do 12.00. hod. a od 13.00. do 16.00. hod.
- každú stredu od 8.00. do 13.00. hod.

Predseda SSP J. Čongva víta vzácných hostí

Predseda NR SR J. Migaš počas úvodného príhovoru

VZÁCNA NÁVŠTEVA

V dňoch 23. až 25. februára 1999 sa na pozvanie maršalka Sejmu PR Macieja Płażyńskiego uskutočnila prvá oficiálna návštěva predsedu Národnej rady Slovenskej republiky Jozefa MIGAŠA v Poľsku.

V záverečný deň svojho pobytu zavítal J. Migaš, sprevádzaný manželkou Alenou a početným sprievodom do Krakova, kde o.i. navštívil sídlo Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku. Nášho vzácného hosta a členov jeho delegácie srdečne privítal predseda ÚV SSP prof. Jozef Čongva. Počas návštěvy predsedu NR SR Jozefa Migaša sprevádzali poslanci NR SR Milan Gaľa, Melánia Koláriková a Jozef Kvarda, vedúci kancelárie NR SR Vladislav Dzúrik, riaditeľka zahraničného odboru a protokolu NR SR Danica Siváková, hovorkyňa predsedu NR SR Lívia Šulajová a radca výbavy SR v Poľsku Viliam Roth. Z poľskej strany boli prítomní: výbavy PR na Slovensku Stanisław Komornicki a senátor PR a primátor Zakopaného Franciszek Bachleda-Księdzularz. Spolok Slovákov v Poľsku na stretnutí zastupovali: predseda, podpredseda a tajomník ÚV SSP prof. Jozef Čongva, Dominik Surma a Lu-

domír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Špernoga, členovia ÚV SSP Anna Krištofeková a Marek Ślusarczyk, redaktori Peter Kollárik a Ján Bryja. Nechýbali ani predstavitelia slovenskej tlače, rozhlasu a televízie.

V úvodnom príhovore prof. J. Čongva stručne porozprával o Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý pred dvomi rokmi oslavoval 50. výročie svojho vzniku i o krajanskom mesačníku Život, ktorý sa vlnami dožil 40-ročného jubilea. Pripomeral krátko dejiny slovenskej menšiny, ktorá sa do Poľska dostala v roku 1920 po odtrhnutí hornej Oravy a severného Spiša od územia bývalého Československa. Uviedol tiež, že zo Spiša a Oravy pochádzajú viaceré významné slovenské osobnosti, vtom jeden zo zakladateľov VŠMU v Bratislave prof. Ján Strelec z Kacviny, historik prof. Alojz Miškovič z Jurgova, spoluzakladateľ Spolku sv. Vojtecha a Matice slovenskej Tomáš Červeň z Chyžného, poslanec za Oravu do uhorského snemu Ferko Skyčák, sochár Ludvík Korkoš z Čiernej Hory a ďalší. Na záver oboznámil hostí s organizačnom štruktúrou Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý má asi 4 tisíce členov, pôsobiacich vo vyše 30 miestnych sku-

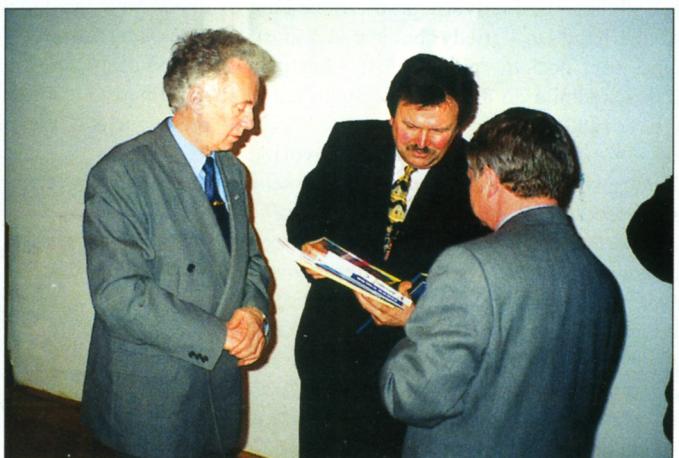
pinách na Spiši, Orave, v Krakove, Varšave a na Sliezsku.

Slova sa potom ujal predseda NR SR Jozef Migaš, ktorý o.i. povedal: - *Cielom mojej prvej oficiálnej návštěvy v Poľsku bola snaha o vybudovanie novej etapy v spolupráci medzi Slovenskom a Poľskom. Počas pobytu vo Varšave som preto absolvoval viaceré oficiálne rokovania, o.i. s maršalkom Sejmu PR, s predstaviteľmi ministerstva zahraničných vecí PR, so senátormi PR a ďalšími štátnymi a vládnymi činiteľmi. Chcem vám hneď na úvod povedať, že Slovensko má enormný záujem o rozvoj jazyka a kultúrnej identity slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku. Vyslovujem tiež podakovanie prof. J. Čongvovi za jeho knižku o Národnej rade Slovenskej republiky ...*

Tajomník ÚV SSP L. Molitoris oboznámil hosta so súčasnou činnosťou Spolku a hlavnými problémami, ktoré trápi našich krajanov. Zdôraznil, že poľský štát sice vyvíja správnu národnostnú politiku, ale na nižších stupňoch štátnej správy a v gminách je to s rešpektovaním našich práv stále zlé. S nepriaznivým postojom a rôznymi tažkostami sa dlhé roky borilo slovenské vyučovanie na školách. Aj dnes, hoci sa situácia trochu normalizovala, začínajú sa črtať nové problémy, vyplývajúce o.i. z uskutočnovanej školskej reformy. Nadálej nie je plne vyriešená otázka slovens-

J. Migaš píše šéfredaktorovi Života pozdrav pre našich čitateľov

J. Čongva a L. Molitoris odovzdávajú J. Migašovi spomienkové darčeky

Krajanská problematika vzbudila veľký záujem hostí

Celkový pohľad na zasadaciu sálu

kých bohoslužieb, ktoré sa uskutočňujú len v 7 farnostiach Spiša a Oravy a odbavujú ich poľskí kňazi, ktorí neovládajú slovenský jazyk. Hovoriac o školstve tajomník ÚV požiadal nášho hosta o pomoc pri vyriešení pálčivého problému, ktorým je pozastavenia štipendií krajanským študentom na Slovensku. Poukázal tiež na nevyhovujúce otváracie hodiny hrajičného prieschodu v Jurgove (od 7.00 hod.), ktorý denne využívajú naši krajania, pracujúci v TANAP-e a svoju prácu začínajú od 7.00 hod. Ako príklad nepriaznivého vzťahu k slovenskej menštine uviedol nedávnu výpoved poslance Sejmu PR a vojta veľkolipnickej gminy Franciszka Adamczyka, ktorý bezdôvodne zaútočil na Spolok a časopis Život, obviňujúc ho z publikovania článkov škodlivých poľským štátnej záujmom. Hovoriac o súčasnej činnosti Spolku sa L. Molitoris zmienil o.i. o výstavbe krajanského kultúrneho centra v Kacvíne na Spiši a plánovanej výstavbe podobného centra v Jablonke na Orave. Oboznámil tiež hostí s vydavateľskou činnosťou Spolku i prácou tlačiarne a poznamenal, že v tomto roku pri príležitosti 150. výročia narodenia veľkého slovenského básnika P. O. Hviezdoslava chce Spolok vydáť výber z jeho diela v poľskom preklade a tým prispieť k oslavám jubilea tohto veľkého oravského rodiaka.

Predesa NR SR a ostatní hostia počas prehliadky našej tlačiarne

Prehovorili aj ďalší krajania. D. Surma vyslovil požiadavku, aby Slovensko poskytovalo štipendiá aj krajanským študentom študujúcim na slovenských stredných školách, požadal o pomoc pri materiálnom vybavení kabinetov slovenčiny a zabezpečenie bezplatného pobytu pre krajanské deti v letných táborech na Slovensku. M. Ślusarczyk poukázal na potrebu otvorenia slovenského konzulátu v Krakove a súčasne vyslovil podakovanie bývalému vývojslancovi SR v Poľsku Mariánovi Servátkovi za všeestrannú pomoc krajandom žijúcim v Poľsku. J. Špernoga hovoril o.i. o colných a iných bariérach, ktoré sťažujú poľsko-slovenskú spoluprácu, o opomínaní slovenskej menšiny v činnosti Euroregiónu Tatry a v mene našich malých čitateľov požadal o pravidelné zasielanie slovenskej detskej literatúry.

Predesa NR SR J. Migaš pozorne sledoval diskusiu a v záverečnom vystúpení skonštoval, že mnoho z predložených problémov sa vyrieší po schválení zákona o národnostných menšinách v poľskom parlamente, ako aj po novelizácii slovenského zákona o postavení Slovákov žijúcich v zahraničí. Oznámil tiež, že i otázka štipendií sa onedlho vyrieší v náš prospech. J. Migaš zaujal kladné stanovisko aj k otvoreniu slovenského konzulátu v Krakove a zdôraznil, že Slovensko má veľký záujem

o rozširovanie obchodno-ekonomickej spolupráce s Poľskom, ako aj o poskytovanie všeestrannej pomoci našim krajanom.

Poslankyňa NR SR M. Kolláriková prisľúbila pomoc v zasielaní slovenských kníh a časopisov a - ako povedala - so žiadostou o intenzívnejšiu pomoc našim krajanom sa obráti aj na predsedu MS v Martine Jozefa Markuša. Senátor PR Fr. Bachleda-Księdzularz vyjadril názor, že všetky spory a problémy je najlepšie riešiť dialógom. Upozornil tiež, že už je načasne neodvolávať sa na minulosť, ale pozeráť do budúcnosti.

Na záver J. Migaš odovzdal predsedovi ÚV SSP prof. J. Čongvovi pamiatkový darček a prevzal niekoľko spomienkových darčekov od nášho Spolku, vtom akvarel Pod Babou horou Lýdie Mšalovej, knihu vydané vo vydavateľstve SSP v Krakove a niekoľko exemplárov časopisu Život. Návšteva J. Migaša skončila prehliadkou vybavenia našej tlačiarne.

Poznamenajme ešte, že pred návštevou nášho Spolku sa J. Migaš stretol v Zakopanom so zástupcami poľských okresov susediacich so Slovenskom a v Krakove rokoval aj s malopoľským vojvodom Ryszardom Małowským.

PETER KOLLÁRIK
Foto: JÁN BRYJA

Pozdrav čitateľom Života od predsedu NR SR Jozefa Migaša

Čitateľom kultúrno - spoločenskej
časopisu "Život" spolku Slovensko
v Poľsku všetko dobré praje
Predesa Národnej rady Slovenskej
republiky Jozef Migaš
Krakov 25. 11. 1999 J. Migaš

FRANZISKA FREYTAGOVÁ

B Ú R K A

Z čítania nádherne gýčového lúbotného románu vytrhol Danielu neznámy hlboký hlas:

- Hej, slečna, mali by ste ísť radšej domov. Poriadne sa zamračilo, asi príde búrka!

Ked' sa otočila, hľadala do vetrom ošľahanej tváre s modrými očami, ktoré rámovali nespočetné vrásky. Neznámy muž sa ustarašene zahľadal na oblohu.

- Och, - vykázlo Daniele.

Nad morom sa zaťahovali tmavé búrkové oblaky. Nebyť muža, Daniela by si nič nevšimla.

- Ďakujem za upozornenie, - povedala s úsmevom a zbalila si veci. Našťastie nemala to ďaleko. Malá chata, ktorú si prenajala, stála hned za hrádzou.

Ked' Daniela otvárala bránku, viesť už kmásal ružové kry v záhradke pred domom. Prvé tri dni mala nečakané šťastie, pokiaľ išlo o počasie. Priatelka Gitta ju upozorňovala, že cestovať teraz na ješte do tejto zapadnutej rybárskej dediny je číre bláznovstvo. „Mallorca, Tenerifa, Gran Canaria, tam sa aspoň niečo deje,“ povedala jej. Daniela však potrebovala pokoj. Nazdávala sa, že pári týždňov pred svojimi 30. narodeninami je správny čas na dôležité životné rozhodnutie.

V podstate sem prišla s predsa vyzatím ukončiť svoj vzťah s Michaelom. Bol ženatý. Tento nepodstatný detail zo svojho životopisu priznal, až keď už bola Daniela doňho po uši zaľúbená.

- Moja žena a ja už dávno ideme vlastnou cestou, - náhľivo ju ubezpečoval pri pohľade na jej šokovanú tvár.

Zdalo sa, že je to naozaj tak. V každom prípade nepožadoval od Daniely, aby hrala úlohu tajnej milenky. Nejestvovala hra na schovávačku, nijaké ukradnuté hodiny, iba slovo „rozvod“ zostávalo tabu. A práve to bol ten háčik v ich vzťahu.

- No teraz je s tým už raz a navždy koniec! - povedala Daniela rovnako hlasno ako nekompromisne.

V tom oblohu prefal oslňujúci blesk. Ako by ju sám Panboh chcel podporiť v tomto rozhodnutí. Daniela stála pri okne a fascinované pozorovala divokú hru prírody. Bolo ešte len popoludnie, no vonku vládla takmer nočná temnota.

Dám si čaj a zaleziem pod deku, povedala si Daniela. Práve keď sa chcela odvrátiť od okna, znova sa poriadne zablyskalo. Daniela si priťačila čelo na okno, lebo sa jej zrazu zazdalo, že tam vonku sa niečo hýbe. Azda nejaký pes alebo človek? Daniela si priniesla dalekohľad. Áno! Žltý sveter, tmavé džínsy... Nejaké dieta utekalo prikrčené po pláži, vtom sa potklo a spadol. Držalo si nohu...

- Dočerta! - vykázla Daniela a trieliela dole schodmi. Potom otvorila vchodové dvere dokorán.

Lialo ako z krhly. Pustila sa do behu. Chlapec sedel ešte vždy na tom istom mieste a stonal. Mohol mať asi tak šesť rokov, usúdila Daniela. Chytala chlapca okolo plieč a zodvihla ho.

- Pod, zvládneme to...

O pári minút stáli obaja premočení v jej malej chatke.

- Rýchlo na pohovku! - prikázala mu. - Vyzleč sa, prinesiem ti župan a potom sa pozrieme na twoju nohu. Akože sa voláš?

- Dennis.

- O.K., Dennis. Ja som Daniela a náhodou aj zdavotná sestra.

Išla do kúpelne po župan a obváz.

- Nie je zlomená, - konštatovala Daniela uľahčene, potom obviazala Dennisovi členok.

- No bude potrebovať pári dní odpočinku. Teraz ti urobím kakao a potom zavolám tvojim rodičom, aby si po teba príšli.

- To nepôjde! - zvolal Dennis.

- Prečo nie?

- Moja mama býva vo Frankfurte.

- Čože?! Hádam si nezdúchol z domu?

- Nie, ale som na prázdninách u svojho strýka.

- Máš jeho číslo?

Dennis prikývol: - Áno, pravdaže.

Daniela postavila pred Dennisa kakao a išla k telefónu.

- Ordinácia veterinára doktora Wedemannu, - ohlásil sa mladý ženský hlas.

Daniele takmer vypadlo slúchadlo z rúk.

- Kto je tam, prosím? - spýtala sa.

- Ordinácia doktora Wedemannu, - zopakovala asistentka.

Daniela uviedla dôvod svojho telefonátu a adresu.

- Zavolám doktorovi na mobilný telefón.

Práve je na ceste, - slúbila mladá žena.

- Ďakujem, - povedala Daniela a zložila.

- Wedemann? Volá sa presne ako Michael, - mrmlala si popod nos a zadívala sa na Dennisa, ktorý sŕkal kakao. Sivozelené oči, presne také, ako mal Michael...

- Ako sa volá tvoj otec krstný menom? - vyzvedala Daniela.

- Michael, - odpovedal Dennis dôverčivo.

Daniela sa snažila nedať najavo svoje rozčúlenie, ale vo vnútri zúrila. Tak Michael má syna! Nikdy sa oňom nezmienil ani len slovíčkom.

- Môj otec nebýva s nami. Je stále na cestách, pretože je známym fotografom, - povedal Dennis. V jeho hlase znala súčasne hradosť i smútok.

- Ale keď raz bude mať čas, navštívi ma...

Klamár, pomyslela si Daniela. Keby Michael chcel, mohol by si nájsť viac času pre svojho syna...

Pri dverách niekto zazvonil. Daniela išla otvoriť. Pred ňou stál premočený muž v gumákoch.

- Som Thomas Wedemann, - povedal s rozpačitým úsmevom. - Mrzí ma, že som vás takto prepadol. Ako sa má Dennis?

- Dobre, - povedala Daniela a pozvala ho dnu.

Tak to je Michaelov brat, pomyslela si ohromená. Vôbec sa na seba nepodobali. Michael mal tmavé kučeravé vlasy, úzky nos a zmyselné pery. Thomas bol blondín s omnoho výraznejšou tvárou.

- Musel som v tomto nečase pomôcť na svet jednému teliatku, - ospravedlňoval sa veterinár, ktorý si nesprávne vysvetlil jej skúmajivý pohľad.

Daniela sa spamätala a zasmiala sa: - To je v poriadku. Dáte si kakao alebo radšej čaj?

- Ďakujem, dám si čaj.

Kým Daniela kuchtila v kuchyni, Thomas sa venoval Dennisovi.

- Čo si robil vonku v tomto počasí? - vyzvedal.

- Zbieral som mušle, - vysvetlil mu Dennis stručne.

- Chlapcovi chýba otec, - vzdychol si Thomas, keď Daniela prišla s čajom. - Môj brat má jednoducho primálo čas.

- To je škoda, - poznamenala Daniela. Nevedela, či má Thomasovi naliat čistého vína.

- Je azda až natoľko pracovne vytážený?

- Aj to, - odvetil Thomas a kútikom oka pozrel na Dennisa.

- Čaj je skvelý, - zmenil hned tému. - A ja som sa ešte ani nepodčakoval. Viete čo? Príde k nám dnes na večeru.

- A čo na to povie vaša manželka? - vyzvedala sa Daniela.

Thomas pokrútil hlavou.

- Nie som ženatý. Varím si sám... A dokonca vraj dobré!

Pocitom menejcenosti rozhodne netrpí, pomyslela si Daniela a pozvanie prijala...

Hladina mory sa jagala v posledných lúčoch večerného slnka, keď Daniela zaklopala na dvere sedliackeho domu. Otvoril jej Thomas.

V rustikálne zariadenej kuchyni sa šírila vôňa cesnaku a korenia. Stôl bol prestretý na bielo-modro pre dve osoby.

- Dennis je už v posteli, - povedal Thomas. - Bol veľmi unavený. Okrem toho nemá rád ryby. Dúfam, že vy áno?

- Veľmi, - prikývla Daniela. - Máte to tu pekné. Ale vyzerá to úplne inak ako u vášho brata. Michael je oveľa racionálnejší...

- Poznáte Michaela, - prekvapil sa Thomas, ktorý práve otváral flašu vína.

- Dokonca pomerne dobre. Aj o tom som sa chcela s vami porozprávať...

Začudovane sa na ňu pozrel. Chvíľu vládlo ticho a potom povedal:

- Kým sa vytasíte s ďalšími prekvapeniami, mali by sme si pripíť, - a podal Daniele pohár vína. Potom priniesol na pekáči rybu.

- Je fantastická, - nadchýnala sa Daniela, keď ochutnala Thomasovu špecialitu. Kde ste sa naučili tak skvele variť?

- Ked' človek žije sám a má rád dobré jedlo, musí sa to naučiť, nie je tak? - odvetil.

V duchu si položila otázku, prečo je tento skvele vyzerajúci štyridsiatnik starým mládencom. Ženy sa oňho museli predsa trhať.

- Väčšina žien nemá chut' žiť v takomto zapadákove, - odpovedal Thomas, akoby vytušil, na čo myslí. - A už vobec nie so zverolekárom, ktorý nevie, čo je to voľný čas. Včera dala výpoved dokonca aj moja asistentka, lebo si našla miesto v okresnom meste.

Vstal, aby priniesol kávu.

- Teraz mi však porozprávajte o sebe a o mojom bratovi. Ste jeho priateľka, však?

- Nie je to celkom tak, opravila ho Daniela. - Bola som jeho priateľkou, - povedala a pozrela sa na hodinky: - Ešte pred niekoľkými hodinami...

Potom sa Daniela pohodlne oprela a vzdychla si:

- Keď som zistila, že mi zatajil svojho syna, definitívne som sa rozhodla skončiť s ním. Hneď ako ste odišli, zavolala som Michaelovi a povedala som mu to...

Daniela si odpila z kávy, ktorá medzitým už vychladla.

- A ako reagoval Michael?

- Nijako, - odpovedala Daniela veselo. - Zložil slúchadlo.

Zrazu pocítila úľavu.

- Môžem poprosiť o čerstvú kávu a k tomu nejaký drink? Teraz ho naozaj potrebujem.

Thomas svižným pohybom postavil na stôl fľašu grappy.

- Aj ja si dám horúcu kávu, - uškrnul sa a zapol kávovar. - Chcete počuť môj názor?

- Horímo nedočkavosťou.

- Myslím si, že ste sa rozhodli správne. Ja... V tej chvíli niekto zabúchal na dvere.

- Otvor! - ozval sa rozrušený hlas.

- Michael?! - zvolali Thomas a Daniela súčasne.

Thomas sa neochotne zodvihol. O päť sekúnd sa do kuchyne vrútil Michael a prekvapene sa pozrel na Danielu.

- Ty a môj fajnový brat! - vykŕfkol a oči mu blčali od hnevú.

Skôr ako Daniela stihla odpovedať, Thomas stál za svojím bratom.

- Nerob, prosím ťa, nijaké scény, - povedal pokojne. - Tvoj syn spí vedľa.

- Tak, pozrime sa! - sŕšal hnevom Michael. - Už ste akurátna rodinka. Čo ti vlastne chýba? Nielenže mi berieš priateľku, ale ešte aj moje dieťa!

Thomas zhrozenie pokrútil hlavou:

- Netáraj hlúpostí! Tvoj syn ťa už takmer nepozná...

- A tvoja priateľka nie je tvoj majetok! - vpadla mu do reči Daniela. - Sama rozhodujem o tom, čo urobím. Od začiatku si nehrával so mnou čestnú hru...

- Prečo tak kričíte? - ozval sa ospalý detský hľások.

Vo dverách stál Dennis a pretieral si oči.

- Ahoj, ocko! - zvolal a zrazu sa úplne prebral.

Thomas sa spomímal prvý.

- To je ale prekvapenie, - povedal a vyčítavo sa pozrel na brata.

- Áno, - povedal Michael s úsmevom. - Máme totiž tri dni voľno a prišiel som si po Dennisu... Podľa zbalíme tvoje veci, Dennis, dobre? - vzal syna za ruku.

- Všetka čest! Elegantne z toho vykorúšoval, - poznamenala Daniela ironicky.

- V podstate nie je zlý, - ospravedlňoval ho Thomas, - len trochu ľahkovážny a egoistický...

Po chvíli sa Michael vrátil do miestnosti so synom i s kufrom Zmierivo kôvom Daniele a bratovi:

- Prajem vám veľa šťastia, obom, - zašomral a odišiel.

- Azda vie niečo, čo my dvaja ešte nevieeme? - začudoval sa Thomas.

- Možno, - zašepkala Daniela.

Ked' pristúpil k nej, zatvorila oči. Aký strašný deň, pomysela si. No Thomasov bozk dokonale rozptýlil všetky jej starosti.

(International Express 47/98)

CÉCILE LEMONOVÁ

SPOLAHЛИVÁ ZOSTAVA

Keď Alma Schöberlová vstala od stola rulety, práve prehrala sto mariek. To bol jej limit. Prestávala hrať pri dennej prehre sto mariek.

- Halló, pani Schöberlová! - Pred Almom stála Lisa Bergerová. Mladá žena, ktorú spoznala predchádzajúci deň v kasíne.

- Pani Bergerová, vy až tak žiarite. Zasa ste vyhrali?

- Ja len vyhrávam, - odpovedala Lisa. - Dvetisícpäťsto mariek prvý deň, dvetisíco na druhý a tritisíco na tretí. Dnes to bolo iba tritisíce.

- Len? - spýtala sa Alma bezvýrazne. - Bolo by pekné, keby sa mi podarilo vyhrať tritisíco mariek.

- Vy hráte pre zábavu, - zamyslene povedala Lisa, - pre mňa je to obchod. Napokon, kúpila som zostavu za desaťtisíc mariek.

Alma Schöberlová zalapala po dychu.

- Za desaťtisíc mariek?

- Deväťtisíc štyristo som už získala späť. - Lisa sa zasmiala a pozvala Almu na kávu so zákuskami.

- Chcela by som sa vám odplatiť, - povedala Alma. - Môžem vás pozvať zajtra na obed? - Pri obeده sa Alma dozvedela, že predchádzajúci večer Lisa hrala a opäť vyhrala.

- Včera mi to išlo mimoriadne dobre. Trisiaosemsto mariek za tri hodiny.

- Keď ste mi povedali o svojej kúpe, počívala som vás za šialenú, - priznala sa Alma.

- Teraz by som sa k vám najradšej pridala.

- Príbrala by som vás, pani Schöberlová. Ale... - Lisa potriašla hlavou, - podpísala som, že výpočty nebudem kopírovať a ani ich dávať ďalej. Rozumiete?

- A nepredal by profesor ešte raz svoju zostavu?

Lisa potriašla hlavou.

- Je to vedec a nejde mu o výhru. Chce dokázať, že šťastie je vypočítateľné. Mne svoje výpočty predal iba preto, že naše rodiny sa priateľia. Možno však, že by sa mi ho podarilo prehovoriť, - vravela Lisa. - Ale iste by to stalo viac, lebo profesor sa nedzitým dozvedel, že som vyhrala. V žiadnom prípade by už zostavu tak lacno nepredal.

- Kolko by mohol pýtať? - informovala sa vŕavo Alma.

- Určite dvojnásobok.

Alma bojovala so sebou celý deň. Potom svoju priateľku opäť stretla v kasíne.

- Som pripravená zaplatiť dvojnásobok, - vyhlásila. Lisa potom zorganizovala stretnutie. O tri dni neskôr sa Alma Schöberlová stretla s profesorom, ešte relativne mladým mužom.

- Predovšetkým ste posledná, komu to predávam, - vysvetľoval, - avšak musím trvať na hotových peniazoch.

Dvadsaťtisíc mariek zmenilo majiteľa a Alma opustila hotelovú halu s tabuľkami plnými čísel a znakov.

- Už dnes popoludní začнем opäť hrať, - vyhlásila nadšene.

Lisa spolu s profesorom vošla do hotelovej izby na druhom poschode.

- A teraz rýchlo preč odtiaľto!

- Prečo tak rýchlo? - Profesor, ktorý vlastne profesorom neboli, práve začal deliť peniaze.

- Pretože stará dnes popoludní pôjde do kasína a zistí, že sme jej nepredali nijakú zostavu, ale len bezcenné výpočty.

- Dovtedy budeme dávno za horami, - povedal Lisin spoločník a strhol si z tváre falóšnu bradu. Uškrňajúc sa, pozrel sa do zrkadla. - To je najlepší trik, aký sme kedy mali. Jednoducho vždy vydej.

O polhodinu neskôr odcestovali. Po okružnej ceste po rôznych rakúskych kasínach sa o štyri dni vrátili naspäť. Lisa kúpila noviny a myslala si, že sa jej sníva, keď si prečítala titulok na prvej strane.

- To predsa nemôže byť pravda!

- Čo je? - spýtal sa jej spoločník a milenec. Bez slova mu podala noviny. - Čítaj!

Čítať nahlas: - Dôchodkyňa rozbila banku, - a vedľa bola fotografia Almy Schöberlovej.

- Stará získala výpočtami, ktoré sme jej predali, celý majetok. Vyše osemstotisíc mariek.

- So zostavou, ktorá zostavou vlastne nie je, - zašepkala Lisa.

(Express 35/90)

Stretnutie Podvlčanov so slovenskými host'ami.

POKRAČUJÚ V SPOLUPRÁCI

Naši ochotníci, účinkujúci v divadelných či folklórnych súboroch, vystupujú prevažne na krajanských podujatiach na Orave a Spiši. Oveľa zriedkavejšie majú možnosť predstaviť sa divákom aj na Slovensku. K tým, ktorí si na to našťastie nemusia stážovať, patria členovia ochotníckeho divadelného súboru Ondrejko z Podvylka. Vďačia za to nielen dobréj spolupráci a dlhoročným priateľským kontaktom s riaditeľkou Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Oľgou Žabenskou, ale hlavne svojmu blízkemu vzťahu k divadelnému umeniu. 24. februára t.r. sa v Jablonke a Podvylku uskutočnilo pracovné stretnutie, venované práve spolupráci so Slovenskom. Okrem O. Žabenskej sa stretnutia s našimi ochotníkmi zúčastnila pracovníčka odboru kultúry Krajského úradu v Žiline PhDr. Jana Bírová a pracovník OOS v Dolnom Kubíne Miroslav Žabenský. Čo bolo cieľom návštavy?

- Na našom stretnutí - hovorí O. Žabenská - sme sa zamerali hlavne na rozšírenie možnosti ďalšej spolupráce s vašimi krajanmi a najdôležitejším bodom rokovania bola príprava plánu práce na rok 1999. Priviezli sme tiež propagačné materiály, v tom informáciu o všetkých našich podujatiach v kultúrno-osvetovej činnosti na celý rok 1999. S vedením OV SSP na Orave sme sa už zamýšľali nad prípravou a účasťou súborov zo Slovenska v tohoročných Dňoch slovenskej kultúry v Jablonke a s podvlčianskymi ochotníkmi rokujeme o.i. o príprave ich najbližších vystúpení na Slovensku. Zistujeme, akú hru majú nacielenú, a kde by sa s ňou mohli predstaviť. Myslím si, že najbližšie ich pozveme na vystúpenie do obce Chlebnice pri Dlhnej nad Oravou.

Je dobre, že o spoluprácu s našimi krajanmi, aj o tú v kultúrno-spoločenskej oblasti,

majú na Slovensku nehasnúci záujem. Ide predsa o vzájomné spoznávanie sa a o obojstranne prospěšnú kultúrnu výmenu, ktorá prospieva všetkým. Počas návštevy odovzdať O. Žabenská divadelníkom z Podvylka pozvanie na najbližší ročník celoštátej prehliadky divadelných ochotníckych súborov Palárikova Raková, ktorý sa bude konáť koncom apríla 1999 v Čadci.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

SPOMIENKY NA MATKU

Takto nazvala svoj príspevok naša dlhoročná čitateľka Agneša Sklabinská z Bačského Petrovca v Juhoslávii. Jej pisateľka, rodená Poláčeková, pochádzala z Oravky, ktorú sice opustila pred mnohými rokmi, no podnes milo spomína na rodnu obec i Oravu. Vo svojom liste o.i. píše, že každý mesiac netrpezlivu čaká na nové číslo Života, v ktorom si môže vždy prečítať niečo o živote svojich rodákov, ich úspechoch, radostach i starostach. Vyjadruje tiež uznanie redakcii za vysokú kvalitu časopisu. Veríme, že jej spomienky na matku, ale aj na svoju „oravskú“ mladosť zaujmú čitateľov.

Redakcia

*

Už navždy tíško usnula a oravská zem ju zobraza do svojho objatia.

Ked' spomínam na svoju matku, mám na mysi aj mnoho iných matiek, aké na Orave a Spiši stretnete skoro na každom kroku. Tá krásna príroda, ten šum lesov a hukot potokov stále pripomínajú, že sme z tohto kraja a zblížili nám nedajú. Vždy a vždy sa vynájst' v živote, aj keď t'ažké jarmo tlačí.

Bola to moja i naša matka, dožila sa skoro 79 rokov. Život nemala ustlaný na ružiach. Doma ich bolo viac súrodencov, navyše otec im zomrel v mladom veku. Nebolo času na

bábiky, aj keď zhotovené z obyčajných haničier. Od 9. roku života musela slúžiť. Niekoľko bolo lepšie, ale niekedy aj chlieb bol pod kľúčom. Vydala sa ako 16-ročná a ani uverit' nemohla, že človek sám sebe môže byť gázdom. Roboty veľa, chudobné oravské polička, ale predsa na svojom. Nič len pracovať a pracovať, na chlieb zarabáť.

Potom sme prichádzali my, rodili sa jej ratolesti. Deti boli pre ňu najväčším bohatstvom. Potom nadišli roky vojny, keď sme do lesa museli utekať. A keď vojna prehrmeľa, hrejúc si nohy v popolníku, ako nikdy vrúcnecie sme sa Otče nás modlili. Do školy nás posielali a nikdy nám neprehradili, ako tažko im prišlo každý peniaz zarobiť. Keď som začala chodiť do slovenského gymnázia v Jablonke, matka mi každý deň zo zásvky šijaceho stroja po jednej zlote na žemľu vyberala. Tá žemľa alebo niekedy aj kus chleba hladný žaludok nasýtili. Odkial' však každý deň brala po tej zlote, to sa aj dnes, hoci už skoro 60-ročná, stále sputujem.

Potom sme sa vydávali a ženili. „Ber si koho chceš, ale vedz, že na celý život“ - vystrihali nás rodičia. Ja som sa vydala d'aleko, ale svoju matku som vždy v srdci nosila a po jej materinskej láske stále túžila. Ona ma vždy, keď to bolo potrebne, našla a tešila sa z vnúčat alebo plakala, keď nás choroba navštívila a nikdy s prázdnymi rukami neprichádzala. Všetkých nás malá rada, tá naša starostlivá matka. Mladomanželov k sebe prichýlia, vnúčatá opatrovala a deťom domy pomáhala budovať, aby mladí boli vo svojom. Mala pochopenie pre všetko nové, čo rozvoju dediny prospevalo a nehanbila sa ani od nás, mladých, učiť. Zo skromnej penzie si odnímala, pre vnúčatá, a vždy, hoci to nebolo potrebne, vo veľkom hrnci varila, aby nikto neostal hladný.

Dožila sa, ako som spomíala, 79 rokov a tešila sa 14 vnúčatám a 15 pravnúčatám. Hoci už nemala sily, zákernou chorobou zlomená, stále nás ešte milujúcimi očami hladkala a už studenými rukami objímala. Usnula tíško, spokojná so životom. Dnes len chladný vietor ovieva rodičovský dom. Niet už našej matky, ktorá nás všetkých, ako sliepka kuřiatka, k sebe vinula.

Tá moja i naša matka, ktorá nás života učila. „Máte sa Boha držať, - vravievala, - s ním kráčať životom, usilovne pracovať a tak si svoje pozemské statky zveľaďovať“. Tieto poučenia nám dokazovala svojím vlastným, nábožným a pracovitým životom. Keď ju strata najmladšieho syna úplne zronila, už spiaci si ešte Otče nás šepkala.

Taká bola naša matka, akých je - myslím si - na Orave a Spiši ešte hodne. Nábožných, skromných, pracovitých a obetavých matiek, zocelených tvrdým životom. Nech odpočíva v pokoji!

Dnes sa život na Orave významne zmenil. Zmenila sa kultúra bývania, obliekania a správania sa ľudí, zlepšili sa podmienky ich života. A na tomto vývoji sa nepochybne po-

dieľali aj možoľnaté ruky našich matiek. Preto sa spomienky na ne a na zašlé časy same vynárajú.

AGNEŠA SKLABINSKÁ rodená Poláčková

ÚSPECH ORAVSKÝCH RECITÁTOROV

Dňa 27. januára 1999 sa uskutočnilo v Biaľom Dunajci finále XXXIII. ročníka prehliadky mladých recitátorov a ľudových rozprávačov A. Skupieňa - Florka, na ktorej sa predstavilo skoro 100 detí a mládeže z Podhalia, Oravy, Spiša a pieninskej oblasti.

Oravskí žiaci a študenti si na súťaži počnali veľmi úspešne. V kategórii *mladších recitátorov* (1. až 4. trieda ZŠ) jednu z dvoch druhých cien získala Katarzyna Moniaková z Dolnej Zubrice a zvláštne ocenenie poroty patí o.i. Anne Karnafelovej z Veľkej Lipnice. V mladšej skupine *rozprávačov* na 2. mieste skončila Katarzyna Gwiżdżowá z Malej Lipnice a Katarzyna Sarnová z Hornej Zubrice. Zvláštne ocenenie patrí Gabriele Joniakovej z Veľkej Lipnice.

V skupine *starších recitátorov* (5. až 8. trieda ZŠ) 3. miesto obsadila Joanna Kidoňová z Veľkej Lipnice a porota ocenila aj Ewu Lemanówku z Veľkej Lipnice, Joannu Misiniecovú z Hornej Zubrice a Margitu Zbelovú z Chyžného (na snímke), jednu z účastníčok vlaňajšej súťaže v recitácii slovenskej poézie a prózy. Medzi *rozprávačmi* v tej istej kategórii 3. miesto získali: Łukasz Marszałek z Podsklia a Magdalena Omyłkova z Hornej Zubrice. Porota ocenila tiež Moniku Kidoňovú a Agnieszku Piotrkowskú z Veľkej Lipnice.

V kategórii *recitátorov zo stredných škôl* získala jedno z dvoch prvých miest Jadwiga Kostyrová zo ZSR v Jablonke. Dve druhé miesta obsadili študentky Technického lýcea vo Veľkej Lipnici Urszula Stechurová a Kryštyna Jasiurová a tretie miesto Aneta Buryová z lýcea v Jablonke. V kategórii *rozprávačov* 2. miesto obsadila Angelika Parszywka zo ZSR v Jablonke a tretie Katarzyna Grobarczykova z lýcea v Jablonke.

P. K.

OPRAVA

V Živote č. 2/99 na str. 17 sme v článku Spomienka na Františka Chalupku uviedli chybné meno krempašského farára, ktorý spolu s knazom Jozefom Bednárikom odbavoval sv. omšu a ďalšie pohrebné obrady. Správne má znieť: kanonik Janusz Wieczorek a nie Kazimierz Koniorczyk, ktorý bol v tom čase chorý. Za násom omyl sa úprimne opravedlňujeme.

Redakcia

Recituje Margita Zgamová. Foto: P. Kollárik

PRE NUMIZMATIKOV

Národná banka Slovenska začala predávať vo svojich pobočkách pamätnú mincu v hodnote 5000 Sk s tematikou Svetové dedičstvo UNESCO - *Spišský hrad a kultúrne pamiatky jeho okolia*. Zlaté mince s hmotnosťou 9,5 g vyrazili v náklade 6 tisíc kusov v kremnickej štátnej mincovni a autorom výtvarného návrhu je Pavol Károlyi. Na lícnej strane mince dominiuje románska socha bieleho leva z katedrály sv. Martina v Spišskej kapitule a štátny znak SR, na rubu silueta Spišského hradu. (pk)

JUBILEUM PROFESORA JÁNA SABOLA

Prednedávnom oslavil šestdesiate narodeniny vynikajúci slovenský jazykovedec, profesor na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity Ján Sabol. Pripomeňme, že jubilant sa od začiatku svojej vedeckej kariéry venuje najmä zvukovej, fonologicko-fonetickej rovine slovenčiny. Keďže podstatou poézie je popri ideovej hodnote zvuková výstavba verša, nezanedbáva ani výskum slovenskej poézie. Venoval tomu viaceré vedecké práce, vtom o.i. štúdie o verši romantikov minulého storočia, ale aj o klasikoch literatúry 20. storočia, o hodnotách poézie Pavla Horova a ďalšie. Odskrýva rytmické a rýmové kvality, ale v organickej väzbe so sémantikou.

Popri vedeckej činnosti je profesor J. Sabol už takmer tridsať rokov učiteľom na letnom seminári *Studio Academica Slovaca*, kde učil aj viacerých našich krajanov. Vždy veselý, usmiali, vľúdný k frekventantom, návykle znamenitý spevák a majster harmoniky,

je na SAS-e najobľúbenejším učiteľom. Je veľkým priateľom Slovákov v Poľsku. Spolupracuje s poľskými jazykovedcami, vtom i z Jagelovskej univerzity, preto ho často vidíme v Krakove, kde viackrát navštívil aj sídlo nášho Spolku a redakciu Život.

Do ďalších rokov mu želáme pevné zdravie, mnoho tvorivých sôl, úsmevov a vedeckých i osobných úspechov.

Redakcia ŽIVOT

JÁNOŠÍK NA KAZETE

O chýrnom slovenskom zbojníkovi Jurovi Jánošíkovi, o ktorom sa hovorí, že „bohatý bral a chudobný dával“, počul vari každý, je teda dobre známy aj v našom krajskom prostredí. Legendárna postava tohto ľudového hrdinu bola bohatá spracovaná v slovenskej literatúre, najmä detskej. Knižky o Jánošíkovi sa stali, - dalo by sa povedať, - povinným čítaním azda každého dieťaťa na Slovensku, a to od najmladších rokov. Veľké možnosti v stvárnení postavy Jánošíka poskytol film. Už v medzivojnovej období vznikli oňom (1921 a 1935) dva slovenské hrane filmy a neskôr ešte niekoľko. Veľmi hodnotný bol najmä film Jánošík z roku 1935 s Paľom Bielikom v hlavnej úlohe, ktorý sa na Slovensku dlhé roky tešil veľkej popularite. Dnes vďaka modernej audiovizuálnej technike si najobľúbenejšie filmy môžeme držať doma na poličke a pozerať ich vtedy, kedy na to máme čas.

Začiatkom tohto roka sa na slovenskom trhu objavila videokazeta Jánošík, ktorá vysla v edícii Zlatý fond čs. kinematografie. Je na nej práve spomínaný film z roku 1935, v ktorom popri Bielikovi hrali o.i. Zlata Hajdúková, Theodor Pištěk a Ján Borodáč. Hoci je film pripravený v čiernobielej verzii a určený skôr, - dalo by sa povedať, - pamätníkom, iste zaujme, najmä pre svoje umelecké hodnoty, aj mladších divákov, vtom i našich krajanov. Kazetu možno dostať v každej videopredajni na Slovensku. (jp)

KTO PREZIDENTOM?

Táto otázka a s ňou aj ďalšia, či prezident SR má byť volený v priamych voľbách, je v súčasnosti na Slovensku veľmi živá. Podľa výskumov verejnej mienky sa väčšina občanov SR vyslovila za priamu voľbu. Keď však ide o kandidátov do funkcie hlavy štátu, mienky sú rozdielne. Tak napr. výskum a.s. Názory z polovice februára t.r. ukázal, že skoro tretina občanov SR by dala svoj hlas primátorovi Košic Rudolfovi Schusterovi. Za ním sa umiestnili: Vladimír Mečiar, Milan Čiš, Magda Vašáryová, Michal Kováč, Július Binder a Juraj Švec. Na to však, kto bude kandidovať, musíme ešte počkať. Najprv musí NR SR schváliť zákon o priamej voľbe prezidenta. (jš)

POPLATOK ZA DIAĽNICE NA SLOVENSKU

Mnohí z našich krajanov, ktorí často cestujú na Slovensko, ale tiež do Česka i iných európskych krajín si už iste zvykli na to, že pred prekročením hranice si musia kúpiť diaľničnú nálepku a nalepiť ju na viditeľnom mieste svojho vozila. Nedodržanie tejto povinnosti trestá polícia pomerne vysokými pokutami.

Od 1. januára t.r. sa ceny diaľničných nálepiek na Slovensku zvýšili o 100 percent. Majitelia osobného vozidla s obsahom valcov do 1600 cm³ si teda musia kúpiť známku v hodnote 400 Sk, nad 1600 cm³ za 800 Sk, nákladné vozidlá a autobusy s celkovou hmotnosťou do 3,5 t musia mať pri používaní diaľnic známku za 2000 Sk, nad 3,5 t za 3000 Sk a nad 20 t za 4000 Sk. Získané prostriedky sa využívajú na opravu, údržbu a výstavbu ďalších diaľnic a cest. Poznamenajme, že

povinnosť používať diaľničné nálepky platí na Slovensku od 1. júla 1996. Odvtedy až do konca roku 1998 sa dĺžka diaľnic na Slovensku zvýšila z 241,7 km na 288,3 km. Od 1. januára t.r. sa na Slovensku vyberajú aj správne poplatky za nadmernú a nadzornú prepravu vo vnútri SR. (pk)

VÝZVA ALEBO ÚTEK?

V polovici februára sa v Poľskom inštitúte v Bratislave konala zaujímavá beseda na tému Veľhory - výzva alebo útek? Zúčastnili sa jej o.i. veľvyslanec PR na Slovensku J. Komornicki, riaditeľ Národnej knižnice vo Varšave M. Jagieľlo, námestník riaditeľa Jagelovskej knižnice v Krakove R. Juchniewicz a viacerí znalci horskej problematiky zo Slovenska. Beseda bola o to zaujímavejšia, že J. Komornicki, ako aj M. Jagieľlo sú skúsenými tatrančami - sprievodcami a záchranármi. Obaja to-

ži pracovali v Horskej službe (GOPR) v Zákopanom.

Účastníci besedy sa snažili nájsť odpoveď na otázku, čím sú veľhory (Tatry) pre súčasného človeka? Konštatovali, že pre jedných čímsi majestátnym a nedobytným, kým pre druhých znamenajú výzvu zmerať si vlastné sily. Beseda sa prenesla i do roviny ochrany prírody, literatúry a pohraničnej poľsko-slovenskej spolupráce. Počas beseidy M. Jagieľlo nadviazał nepriamo i na udalosti spred dvoch rokov, spojené s oslavami 450. výročia založenia podtatranskej obce Jurkov, ktoré vyvolali veľké rozhorčenie krajanov. Podtokol, že k týmto udalostiam, ktoré boli príkladom netolerancie voči Slovákam na Spiši, sa vrátil i v druhom, rozšírenom vydani svojej knihy Spojenectvo pre budúcnosť a konštatoval, že Tatry by mali spájať a nie deliť oba susediace národy - poľský a slovenský, čo by malo zvlášť platíť pre celý podtatranský región, teda aj na Podhalí. (jp)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 15. januára 1999 zomrel vo Varšave vo veku 74 rokov

HENRYK MĄCZKA

Zosnulý, povolaním zverolekár, bol dlhoročným spolupracovníkom Života, ktorý skoro od začiatku vychádzania nášho časopisu viedol v ňom zverolekársku rubriku. Niekoľkokrát navštívil Spiš a Oravu, aby lepšie poznal prostredie a ľudí, pre ktorých písal. Odišiel od nás dobrý človek a veľký priateľ Slovákov i Slovenska. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast'.

Redakcia ŽIVOT

* * *

Dňa 31. januára 1999 zomrel v Čiernej Hore-Zahore vo veku 51 rokov krajan

VALENT KIKLA

Zosnulý bol dlhoročným odoberateľom a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás statčný človek, starostlivý manžel, otec, syn a brat. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast'.

MS SSP v Čiernej Hore

* * *

Dňa 9. februára 1999 zomrel vo Fridmane vo veku 68 rokov krajan

JÁN BRIŽEK

Zosnulý bol dlhoročným obetavým členom nášho Spolku, viačnásobným funkcionárom výboru MS vo Fridmane a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás vzorový krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast'.

MS SSP vo Fridmane

* * *

Dňa 11. februára 1999 nás navždy opustila vo veku 84 rokov naša drahá mama, babička a prababička

TEKLA SULÍROVÁ
rod. Martančíková

Zosnulá, narodená 15. septembra 1915 v Matiašovciach, bola obetavou členkou Spolku Slovákov v Poľsku od založenia MS SSP v Kacvíne a do konca svojich dní veronou čitateľkou Života. Nech odpočíva v pokoji!

Smútiaca rodina

Rodine zosnulej krajanky Tekly Sulírovej vyjadrujeme hlbokú sústrast'.

MS SSP v Kacvíne a redakcia Života

* * *

Dňa 13. februára 1999 zomrela vo Veľkej Lipnici vo veku 84 rokov krajanka

JOHANA FARONOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou nášho Spolku, ktorá sa živo zaujímalá o krajanské hnutie, najmä na Orave. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP vo Veľkej Lipnici

Z KALENDÁRA NA APRÍL

Je to všeobecne mesiac intenzívneho nástupu jari, hoci u nás, v horských oblastiach Spiša a Oravy, je to spravidla mesiac veľmi neistý, v ktorom sa striedajú teplé dni s chladnými, často aj s mrázikmi. Práve preto v tomto mesiaci treba využiť každú priaznivú chvíľu, lebo otáľanie znamená neskôr mnohodňové oneskorenie vo vegetácii.

Zeleninári

Ked' sme v predošom mesiaci hovorili o predpestovaní rastlín v pareniskách, teraz už (za teplého počasia) môžeme vyjsť s vysievaním do záhradky, priamo na hriadky, a začať mrkvu, petržlen, cibul' alebo hrášok, aby sme ešte stihli využiť zimnú vlahu. Ak chceme mať pre seba skoré zemiaky, pripravíme pre ne osobitný záhon a môžeme ich zasadíť, samozrejme predklíčené, už koncom mesiaca. Ich rast môžeme urýchliť, ak pôdu prikryjeme čiernom fóliou, čím chránime zemiaky pred neskorými mrázikmi, ktoré v našej oblasti nie sú zriedkavosťou. Po zemiakoch sa môžeme pustiť do sejby uhoriek, taktiež v kultúre nastielanej fóliou. Výsevnú brázdičku vždy vopred výdatne zavlažíme, zasypeme tenkou vrstvičkou pôdy, na ktorú kladieme semená (vo vzdialosti asi 10 cm) a zahrnieť ich zeminou. Na takýto riadok taktiež kladieme fóliu, ktorej okraje zasypeme. Po vziaení uhoriek fóliu nad rastlinami prerežeme, aby otvormo mohli prerastať novonok. Fóliové nastielanie v našich podmienkach významne urýchľuje zber a priaznivo ovplyvňuje aj výšku úrody. Koncom mesiaca začíname postupne (každých 12 dní) vysievať fazuľu, aby sme si zabezpečili pravidelnú úrodu počas celého vegetačného obdobia. Starostlivosť o pôdu spočíva teraz najmä v kyprení vzidených výsevov a boji proti bu-

rine a pôdnemu prísušku. Zároveň si pripravujeme záhony, na ktoré budeme v máji vysádzať plodovú zeleninu.

Ovocinári

majú v tomto mesiaci množstvo práce. Predovšetkým musia čo najskôr dokončiť výsadbu stromčekov. Sadime ich tak, aby miesto vrubľovania bolo asi 5 cm nad úrovňou pozemku. Treba totiž rátať s uľahnutím pôdy. Naproti tomu bobuľoviny sadíme hlbšie, než boli v škôlke, aby sa vytvorila hustejšia koreňová sústava. Týka sa to kričkových tvarov. Hlavnú pozornosť v tomto období venujú záhradníci rezu, tvarovaniu a vyvádzaniu kostrových konárov a výhonkov. Pri všetkých druhoch ovocných stromov sa uplatňuje najmä výchovný, udržovací a zmladzovací rez. Rez na začiatku vegetácie podporuje rast, kým letný rez ho obmedzuje - podporuje rodivosť. Treba poznámať, že na každej väčšej zrezanej korune musí zostať časť nezrezaných konárov. Po dokončení rezu, najmä pri kôstkovinách, je účelný postrek fungicidom, čím dezinfikujeme rany a súčasne chránime stromy pred škodcami. Treba sa poponáhľať s jarnými postrekmi, aby sme ich stihli ukončiť pred kvitnutím. Ďalšie postreky robíme až v lete. Veľmi nebezpečné, najmä v našej oblasti, sú jarné mráziky, trvajúce aj do mája. Záhradníci sa pred nimi bránia zadymovaním stromov. Preto materiál na zadymovanie treba mať vždy pripravený na okrajoch záhrady, aby sa dal rýchlo použiť.

Chovatelia

majú už v apríli vyliahnuté mláďatá, ktorým musia venovať väčšiu pozornosť, najmä v počiatokom obdobia. Výbehy treba udržiavať v čistote a dbať, aby mladé káčatá a húsatka

neprechladli. Preto ich prvé dva týždne nemáme pustiť do studenej vody. So vzmáhajúcou sa vegetáciou začíname hydine podávať zelené krmivá, vtom žihľavu. Táto rastlina má okrem veľkej výživnej hodnoty aj vynikajúce zdravotne ochranné účinky. Obsahuje rastový faktor, veľké množstvo karoténu (provitamin A) a priaznivý pomer minerálnych látok. Jej pridávaním do kŕmnych dávok ušetríme drahé antibiotiká. Pre prípad hnačiek, ktorých príčinou môže byť nadbytok zeleného krmu, majme prichystané drevné alebo živočíšne uhlie.

Včelári

Apríl je mesiacom muhutnenia včelstiev, v čom ich včelár musí podporovať. Matky kladú čoraz viac vajíčok, plod potrebuje výdatnú výživu a teplo. Preto včelstvá treba zúžiť tak, aby posledný plást bol husto obsadený včelami. Tako včelstvo vyvinie teplotu 33 až 35°C, ktorá je nevyhnutná pre úspešný vývin plodu. Okrem toho musí mať včelstvo dostatočnú plástovú plochu pre rozširovanie plástovej rozlohy. Preto ak včely začínajú večer visieť na spodnej časti plástov, treba im pridať nový plást.

Zásoby vo včelstve nesmú klesnúť pod 3 kg. Keby však k tomu došlo, treba na okraj plodiska pridať plást s medom. Ked' taký nemáme, vypomáhame si cukrovomedovým cestom, prípadne väčšou dávkou (2 l) cukrového roztoku v pomere 1:1. Za posledný plást treba stále priviesovať tepelne dobre izolovanú priečadku a prázdnú časť plodiska vyplniť machom, vankúšmi, slamenou rohožou a pod. Včelstvo chce totiž rásť a matka klášť vajíčka, čo však robí len v tom obvode plodiskových plástov, v ktorom sa včelám podarí trvale udržiavať teplotu 33-35°C. Včelstvu pomôžeme tak, ak úle zvrchu dobre uteplíme plst'ou, vrecovinou a pod. Koncom mesiaca začína včelám pribúdať peľovej paše, ale o tom v budúcom čísle. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes vám predstavujeme ďalšiu rastlinu, majúcu liečivé vlastnosti - BREČTAN POPÍNAVÝ (lat. *Hedera helix L.*, poľ. bluszcz pospolity). Je to vlastne vždyzelený ker s plazivou alebo priliepavou stonkou a jednoduchými olivovo-zelenými lesklými listami, ktorý rastie divo v tienistých lesoch a na skalách, v parkoch, na muroch a na cintorínoch, kde ho vysádzajú.

Na liečebné účely sa využívajú predovšetkým listy, respektíve vŕňať. Trhajú sa na jar alebo aj v lete (jún-júl) a rýchlo sa sušia (možno aj na slnku). Rastlina obsahuje predovšetkým saponíny (do 5%), nazývané súborné hederakozidy a rôzne cukrové zložky, horké glykozidy, trislovinnu a fytocidne pôsobiace látky. Čerstvé listy obsahujú miestne dráždivú látka, ktorá je však málo preskúmaná a neúčinkuje na každého človeka rovnako.

Brečtan má veľmi dôležité miesto medzi saponínovými drogami - napomáha nielen vykašľávanie, ale má aj protikrčový a utišujúci účinok a lieči opuchlinky. Droga, resp. jej výťažky sa uplatňujú v priemyselne vyrábaných prípravkoch proti čierнемu kašlu a pri krčovitých bronchítidach (liekové formy sú kvapky, tablety, čapiky - supozitória) a používajú sa aj v aerosólovej forme. Niekedy sa dávajú aj do čajovín (napr. spolu s listom podbeľa, vňaťou plúcnika, plodom anízu a fenikla

a s koreňom sladkého dreívka a ďalšími). Dávkovanie: presne plnú kávovú lyžičku na šálku horúcej vody (3-krát denne); v terapeutických dávkach nemá nijaké nepríjemné vedľajšie účinky.

List sa ľudovo používal pri reumatizme, dne, na povzbudenie činnosti pečene a žlčníka (pri žlčníkových bolestiach spojených s kamienkami sa pol ľajovej lyžičky drogy - t.j. asi 1 g - za studena maceruje asi 8 hodín v šálke vody - piť po dúškoch cez deň).

Zvonka sa aplikoval ako prostriedok na rany a pri parazitárnych ochoreniamach.

Ako sa zistilo, brečtan máva rozdielnú účinnosť podľa stanoviska a sorty a vzhľadom na spomínané toxicke pôsobenie je jeho upotrebu bez lekárskeho dozoru nebezpečné. Pôsobí aj na krvný obech (podľa dávky rozširuje alebo zužuje cievky a súčasne spomaľuje srdečový tep. Väčšie dávky môžu vyvoláť otravy. (jš)

MURÁŇ

Bol práve Veľký piatok, keď sa Janko, najmladší z haviarov kutajúcich v Zadných Medodoloch, vybral do Javoriny. Kráčal chodníkom popri potoku, až prišiel na lúku pod Muránom. Bol pekný deň, tráva suchá, zem už vyhriata, a tak si Janko sadol, aby si oddýchol.

Sedel, oči mu preskakovali z jedného štítu na druhý, až ich pritiaha biela stena Murána. Zdúpnel. Priam v tej chvíli sa stena otvorila a vyletela z nej snehobiela kačka!

Hned si spomenul na povest, ktorú neraz počul od starých haviarov. Vraj v ktoromsi tatranskom štíte žije kačka, čo vždy na Veľkú noc vylieta zo svojho úkrytu, aby zniesla nad Bielovodskou dolinou zlaté vajce. Kto ju uzrie, bude do smrti šťastný, lebo tajomná kačka mu nadelí z pokladov jaskyne, ktorú obýva. To sa však môže pošťastieť len statočnému a čestne žijúcemu mládencovi.

Teda mne sa tajomná kačka zjavila, rozmýšľal Janko. Som naozaj taký statočný, ako to prikazuje povest, alebo to bola len náhoda?

Istoty nemal, poradiť sa nebolo s kým, a tak sa pobral do Javoriny. Ale nasledujúci rok na Veľkú noc prišiel pod Muráň znova. A znova uvidel snehobielu kačku vyletieť zo steny vrchu!

Možno si ma kačka vyhliadla a teraz ma skúša, či sa neulakomím, pomyslel si a vrátil sa ku haviarom bez toho, žeby aspoň skúsil podhaliť závoj tajomstva.

No nedalo mu, aby o rok nečakal pod väpencovou stenou Murána opäť.

Tá istá kačka zamávala krídlami nad jeho hlavou a zmizla za Javorinskou Širokou.

To už nemôže byť náhoda! - pomyslel si mládenec. To je výzva skúsiť šťastie!

A začal stúpať pod stenu Murána.

Prebrodil studený potok, preskočil naválané vývraty, predral sa cez pichlavú kosodrevinu a potom dlho stúpal strmým žlabom. Akurát napoludnie zastal pred moútou strmou stenou.

A čo neviel!

Stena bola puknutá! Zhora nadol sa ſhou tiahla puklina, cez ktorú bolo vidieť do vnútra vrchu. Priložil k nej oko, no hned ho zažmúril. Zvnútra vychádzala taká žiara, až sa naňakal, že oslepne.

Ale jaskynu plnú zlata a diamantov i pliesko, čo sa trblietalo uprostred i snehobielu kačku, čo v ňom plávala - to všetko stihol zazrieť a nezabudol na to do smrti.

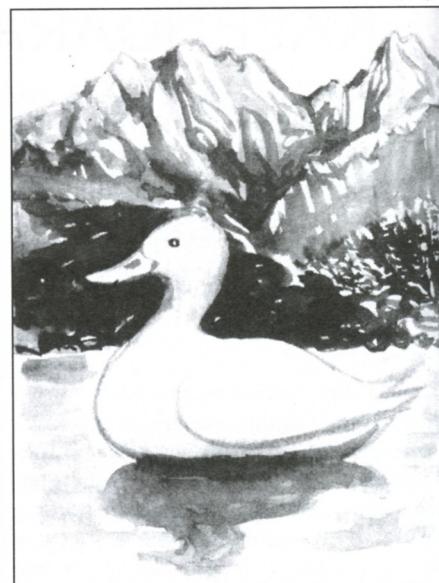
Vyfakaný sa pustil dole žlabom. Už bol skoro v lese, keď mu cestu zastúpila vysoká žena celá odetá v bielom.

- Postoj, mládenec, neutekaj! - zvolala na Janka.

Ten zastal a uvidel, že biela pani sa usmieva.

- Páči sa mi tvoja skromnosť, - prehovorila biela pani. - Viem, že si tri roky premýšľal, či máš právo odhaliť tajomstvo tohto štítu. Ja, jeho strážkyňa, som ti dnes dovolila užrieť ho. Ako odmenu za tvoju skromnosť a statočnosť ti dávam toto zlaté vajce. Nech ti pomôže prežiť spokojný život.

Janko nestihol zo seba slovo vytlačiť a biela pani zmizla. Jediné, čo ju pripomínaло, bolo zlaté vajce v jeho rukách. Natešený sa pustil ku kolibe. Porozprával haviarom, čo videl, s kým sa rozprával a ako sa mu vodilo. Potom sa spoločne vydali do Kežmarku, zlaté vajce predali a dukáty si rozdelili rovnakým dielom. A každému vyšlo toľko, že mu bolo dosť na celý život.

takže sa už do Zadných Medolomov nevrátil.

Iba jeden... Kto vie, čo to bolo za človeka! Vždy sa od ostatných držal bokom, mállokedy prehovoril a nikomu nedôveroval. Ten si pomysel:

- Čože je to hrst dukátov, keď sa pod Muránom skrýva jaskyňa plná zlata! Pôjdem, prerúbem stenu a zoberiem všetko!

Netrvalo dlho a objavil sa znova pod Muránom. Rúbal do bielej steny rok, rúbal druhý, až sa na konci tretieho zjavila pred jeho očami vysnívaná jaskyňa. Haviar do nej vstúpil, nedočkavo natiahol ruku za prvým kusom zlata...

V tej chvíli sa strop jaskyne zrútil, pliesko sa otvorilo a v bezodnej prieplasti navždy zmizlo všetko zlato, poklady i lakomý haviar.

Stratila sa jaskyňa, zmizla aj tajomná biela kačka. Ľudská lakomosť znemožnila urobiť šťastnými aspoň tých niekoľkých, ktorí si to naozaj zaslúžili.

Tam, v najhlbších útrobách Murána, sú dodnes skryté poklady, ktoré kedysi zazrel statočný mládenec Janko. Ale nikto ich už nezíska!

ANTON MAREC

(z knihy *Zakliať hrad v Tatrách*)

Za horami, za dolami

Pomaly

Za ho - ra - mi, za do - la - mi, ku - ku,
za ho - ra - mi, za do - la - mi, je tam kaš - tiel'
ma - lo - va - ný, ku - ku, ku - ku, ku - ku!

Za horami, za dolami, kuku,
za horami, za dolami,
je tam kaštieľ maľovaný,
kuku, kuku, kuku!

S. Daxner a spol., [1890–1], *lisovská*
(Tisovec), *Gemeralohontská*

V tom kaštieli býva pani, kuku,
v tom kaštieli býva pani,
rada by sa vydávati,
kuku, kuku, kuku!

ZLATÉ ZRNKÁ

Jablko nepadá ďaleko od stromu.

Ako sa do hory volá, tak sa z hory ozýva.

Nehádž skaly do studne, z ktorej si sa napil.

Dotial sa chodí s džbánom po vodu,
kým sa nerozbije.

ŠTEFAN MORAVČÍK

VELKÁ NOC - VELKÝ DEŇ

Akáže Veľká noc?
Dnes máme veľký deň!
Čakaj ma, Zuzička,
bez vody neprídem!

Trochu tā vykúpem,
aby si rástla,
aby ti vyhfkla
slzička šťastia.

ČO JE TO?

Lúka plná žltých hlávok,
strapatí ju jarný vánok.
Keď si zopár vláskov chytí,
urobí z nich padáčiky.
Čo je to?
(avapúP)

Žlté hniezda plné kvetov
ofukuje jarný vietor.
Do každého kalíška
nakukuje včelička.
Čo je to?
(ykneisovrP)

PAVOL
ORSZÁGH-HVIEZDOSLAV

JARNÉ KVIEŤKY

Povedz, kvietok, čo tam zlatneš na úhore,
jak sa voláš? - Podbel'. - A čo kukáš hore?
Čím skôr treba orať - vyzerám si gazdu;
ovenčím mu pluh, keď poženie sem brázdu.

Ty, čo spodok kríčka gúľaš sivé očká,
Akéže ti meno?
Ja som fialôčka.
A čo vzdycháš? Čakáš dakoho aj s vienkou?
Dievčinu, čo pôjde tadiaľ s poludienkom.

A vy tam na briežku?
My sme sedmokrásky.
Čo robíte?
Čosi; češeme si vlásky. - A čo ten smiech?
Hi-hi... len pre takú pletku;
včera boli u nás dvaja na posiedku.

Dvaja na posiedku? Iste dáki milí...
Hi-hi... áno milí. - A sa zabavili?
Hi-hi... nepovieme, - Natrhali kvietia?
Hi-hi-hi-hi-hi-hi... Kvety neklebetia!

VESELO SO ŽIVOTOM

- Prestaň už s tými otázkami! - zlostil sa na malého Ďurka otec. - Keď som bol ja malý, na nič som sa nepýtal.
- Ďurko pokýva hlavou.
- A preto mi teraz nemôžeš na nič odpovedať!

* * *

Vychvalujú sa dva prváčikovia:
- Vieš, aký je môj otec slávny? On niekedy aj do rádia hovorí!
- To nič nie je, - nedá sa druhý. - Môj otec niekedy do rádia aj kope!

* * *

- To je čudné, Ruženka, tvoja sestrička je blondínka a ty si brunetka.
- Viete, teta, moja sestra sa narodila ešte predtým, než si mama začala farbiť vlasu...

* * *

Učiteľ: - Predstav si Ferko, že máš desať sliviek. Otec si vezme päť, mama tri a sestra dve. Čo ti zostane?

Ferko: - Desať kôstok, prosím.

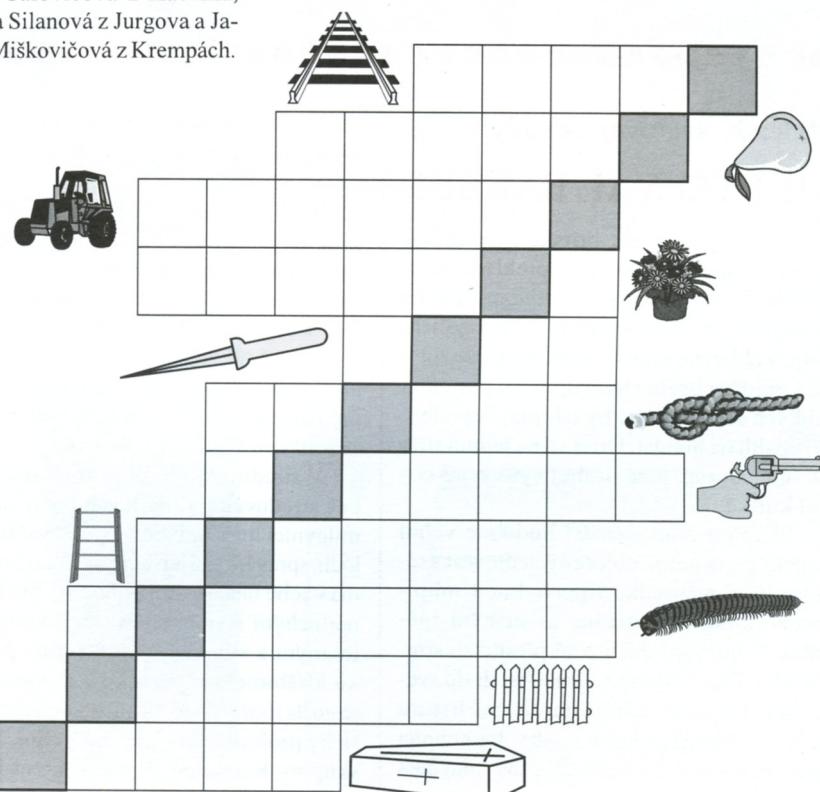
* * *

- Tak čím by si chcel byť, syn môj, keď vyrastieš?
- Pekárom, otecko.

NAŠA KRÍŽOVKA

Dnes vám opäť navrhujeme neveľkú krížovku, ktorú iste ľahko rozlúštite. Stačí, keď do vodorovných políčok vpíšete slovenské pomenovanie predmetov, nakreslených vedľa nich. Odpovede - vylúštenú tajničku - pošlite na adresu redakcie do Krakova. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny.

Z posledných prác sme vyžrebovali štyroch výhercov. Sú to: Alina Zbelová z Chyžného, Mária Galovičová z Kacviny, Amélia Silanová z Jurgova a Janduša Miškovičová z Krampach.

- A to už prečo?

- A či si mi nevravel, že najdôležitejšie je mať v rukách chlieb?

* * *

Miško sledoval večer v televízii hokej a zaspal. Ráno ho mamička budí:

- Vstávaj! Sedem desať!

- Nehovor! A pre koho? - pretiera si Miško oči.

* * *

Učiteľ vysvetľuje žiakom:

- Povedali sme si, že zo zvierat jeme mäso. A čo robíme s kostami?

- Odkladáme ich na okraj taniera, pohotive odpovedá žiak.

* * *

Zuzka je prvý raz na dedine a vidí pred kraviarňou vidly. Začudovane osloví mamu:

- Pozri, už aj kravy jedia príborom.

* * *

- Babička, zatvor oči.

- Prečo, vnúčik môj?

- Mamička povedala, že keď zatvoríš oči, budeme mať veľa peňazí.

* * *

- Dajte mi štangľu salámy, čo máte vo výklade.

- To je, prosím, atrapa.

- Všetko jedno. Ja mám dosť peňazí!

KRÁL LYŽÍ

Skončila sa lyžiarska sezóna 1998/99, ktorou vyvrcholením boli majstrovstvá sveta - v alpskom lyžovaní v americkom Vaile a v klasickom lyžovaní v rakúskom Ramsau. Najväčším hrdinom tých posledných bol fínsky bežec Mika MYLLYLAE, ktorý v Ramsau vybojoval až tri zlaté a jednu striebornú medailu.

Fín je sice vynikajúci bežec, ale jeho oslnivý úspech na majstrovstvách bol dosť neocakávaný medziinym preto, že na začiatku sezóny ochorel na plúca a musel sa podrobniť skoro dvojmesačnej rekonalencii, čo veľmi skrátilo jeho prípravy na najdôležitejšie podujatie - svetový šampionát. O jeho štarte v Ramsau rozhodli tréneri až tesne pred otvorením tohto podujatia, čo ešte viac zvýrazňuje úspech tohto športovca.

Mika Kristian Myllylae už nie je najmladší. Narodil sa 12. septembra 1969 v mestečku Haapavesi, teda má už skoro tridsať rokov. Ako väčšina Finov začal lyžovať veľmi skoro, už ako 5-ročný chlapec, keď mu otec kúpil prvé bežky. Neskor sa stal členom klubu Haapavesi Kilat, v ktorom trénuje podnes. Má znamenité fyzické podmienky - je vysoký 183 cm, váži 74 kg a je veľmi vytrvalý. Počas svojej doterajšej športovej kariéry vybojoval už šest olympijských medailí a osem medailí na majstrovstvách sveta (spolu so štafetami). Pätkrát vyhral preteky o Svetový pohár. Je tiež 18-násobným majstrom Fínska a navyše šesťnásobným strieborným a bronzovým medailistom na domácich šampionátoch.

Tohoročnú sezónu začal vo veľkom štýle. Na majstrovstvách Fínska získal prakticky všetky majstrovské tituly (od 10 po 50 km).

Potom v Seefelde vyhral ešte preteky na 10 km o Svetový pohár a... nečakane ochorel, čo ho prinútilo - ako sme už spomínaли - skoro na dva mesiace zastaviť športovú činnosť. Keď si opäť pripol lyže, na prípravu svojich štartov na majstrovstvách sveta v Ramsau mu ostalo veľmi málo času. Nikto neveril, že vyštartuje. On sa však nevzdával a začal - ako písala tlač - „trénovať ako šialený“. Denne prebehol desiatky kilometrov. Jeho forma sa zo dňa na deň zlepšovala. Avšak ani tréneri nevedeli, či bude dostačujúca aspoň na miesto v prvej desiatke. On si však veril a, ako neskôr vysvitlo, oprávnenne.

Keď sa postavil na štartovú čiaru prvých pretekov šampionátu - na 30 km klasickým štýlom - mal sice isté obavy, či je dostatočne vytrvalostne pripravený. Za najväčších súperov považoval slávneho Nóra Björna Daehliho a jeho rodáka Thomasa Alsgarda. Spociatku bežal za nimi. Keď však po čase zistil, že sa od neho nevzdálujú, ľahko ich predbehol a preteky so značným náskokom vyhral. Druhý štart - na 10 km, - ktorý lyžiari nazývajú sprintom, bol pre M. Myllylaea azda najťažší. On je totiž typom vytrvalca, preto keď chcel dobre obstáť, musel dať zo seba všetko. Skutočne aj dal a... opäť vyhral. V cieli však padol ako podľatý. Keď sa po čase akosi pozviechal, bol vari najťažnejším človekom na svete. Ďalší štart (na 15 km) bol sice menej vydarený, keďže v ňom obsadil „len“ druhé miesto, o 0,7 sek. za Nórom Alsgardom, ale aj tak bol s behom veľmi spokojný. V cieli Alsgardovi prisľúbil „revanš“ v lyžiarskom maratóne (50 km) a slovo dodržal. Vybojoval presvedčivo tretiu zlatú medailu a stal sa najlepším lyžiarom celého šampionátu. Športoví komentátori pri hodnotení majstrovstiev sveta písali, že v Ra-

msau vybledla hvieza „kráľa lyží“ Björna Daehliho a začínila hvieza nového kráľa - Miku Myllylaea. Budúcnosť ukáže, či sa tak naozaj stalo. Slávny Nór sa totiž nevzdáva a neúspech na majstrovstvách sveta si vynahradil celkovým víťazstvom v tohoročnom Svetovom pohári. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

MEDIAEVAL BAEVES

Takýto názov má britská ženská hudobná skupina (vo voľnom preklade Stredoveké baby), ktorá v poslednom čase na tamojších estrádach vyvolala veľký rozruch. Najmä cirkevné kruhy jej zazlievajú, že spieva i predáva božie chválospevy s postojom ľahkých žien. Kedysi by ich pravdepodobne upálili na hranici. Dnes sú na jednej strane obdivované, a na druhej vystavené tvrdej kritike.

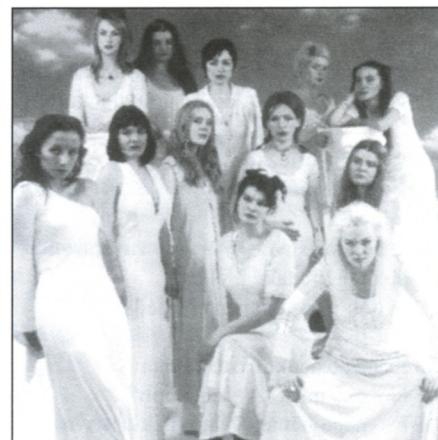
Skupinu tvorí dvanásť hudobne veľmi nadaných, úsporne oblečených dievčat s tehotenskou a nezriedka i pochybnou minulosťou, ktoré mimoriadne „svetským spôsobom“ spievajú duchovné piesne zo stredoveku. Okamžite sa s nimi dostali do svetových hitparád, ale aj na čiernu listinu ochrancov kresťanskej morálky. Cirkevníci ich obžalúvajú, že sa spolčili s diablon a na

každodenný chlieb zarábajú takými bezbožnými remeslami, ako je striptíz alebo hľatie ohňa.

Treba však podotknúť, že aj keď členky skupiny nemajú v podstate hudobné vzdelanie, spievajú veľmi pôsobivo. Na začiatku minulého roka im vyšiel zaujímavý debutový album *Sakva Nos*, ktorý vzbudil veľký záujem a rýchlo sa vypredal. Tak napr. za niekoľko týždňov len v samom Anglicku predali vyše 100 tisíc výliskov. Veľkej obľube sa tešil i vo Walese a v Škótsku.

V stredovekej hudbe, ktorá nezná vôbec stredoveko, si našli záľubu aj americkí milovníci hudby. Nečudo, vedľa väčšiny melodií, sprevádzaná len cimbalmi a zvončekmi, má v sebe niečo veľmi príťažlivé. Svojím jednoduchým štýlom spievania, akoby „neotesaným a surovým“, sa dievčatá priblížili ku kláštornému speváckemu umenie z 13. storočia možno viac, ako ktorýkolvek iný klasický profesionálny spevácky zbor. Vedúca skupiny Katharine Blaková, ktorá má ako

jediná v skupine hudobné vzdelanie, vyzýva: „Preč s elitárnymi maniermi v klasickej hudbe! Keď sa spomenie stredovek, ľudia myslia iba na dve veci: na sex a kláštornú hudbu. Oboje u nás nájdú“. Ako sme sa dozvedeli, album sa má dostať aj na poľský hudobný trh. (jš)

UROBME SI SAMI

EXKLUSÍVNE BIELE ŠATY

Údaje sú na veľkosť 38-40. Pri pletení postupujte podľa pripojenej schémy strihu. Údaje na schéme sú uvedené v centimetroch.

Spotreba materiálu: 700 g bielej bukle vlny; ihlice č. 3,5, háčik č. 3,5.

Jednotlivé vzory: okrajový vzor - lícová strana obrátene, rubová strana hladko; základný vzor - aj lícová, aj rubová strana hladko.

Skúška očiek: 21 očiek a 28 riadkov = 10 x 10 cm.

Predný diel: Na ihlice č. 3,5 nahodíte 142 očiek a upletiete 2 cm okrajovým vzorom - lícová strana obrátene, rubová hladko. V

práci pokračujete základným vzorom. Súčasne überáte v každom 8. riadku na obidvoch stranach 4 x 1 očko a v každom 6. riadku na obidvoch stranach 15 x 1 očko. Vo výške 48 cm na začiatku práce máte na ihlici 104 očiek. Potom upletiete 12 cm rovno a vo výške 60 cm od začiatku práce začnete überať očká na prieramky. Na obidvoch stranach uberieť v každom 2. riadku 1 x 4, 1 x 3, 2 x 2 a 4 x 1 očko. Na ihlici máte 74 očiek a vo výške 74 cm od začiatku práce uzavrite na priečrňsk prostredných 14 očiek. Ďalej pletiete každú stranu zvlášť. Na priečrňsk uzavrite ešte v každom 2. riadku na obidvoch stranach 1 x 4, 1 x 3, 1 x 2 a 3 x 1 očko. Vo výške 80 cm od začiatku práce začnete uzavierať na obidvoch stranach plecia, v každom 2. riadku uzavrite 3 x 6 očiek.

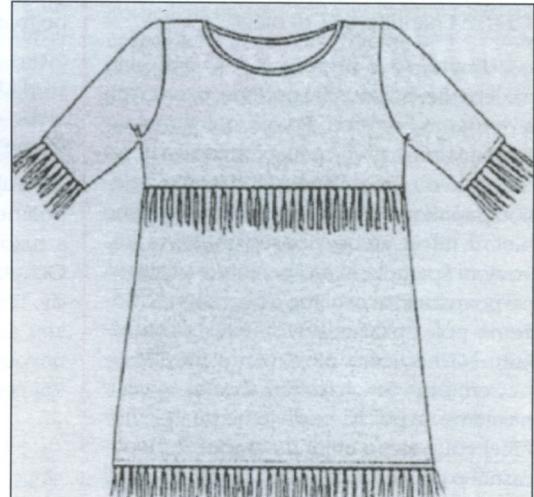
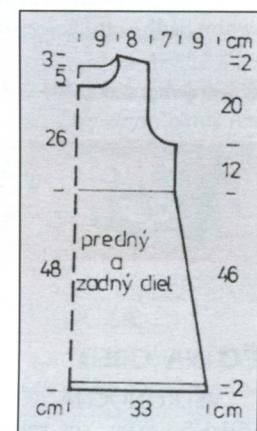
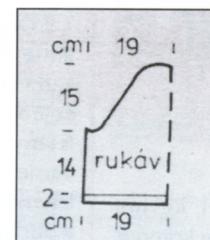
Zadný diel: Pletiete tak isto ako predný, iba vo výške 79 cm od začiatku práce uzavrite na priečrňsk prostredných 18 očiek. Ďalej pletiete každú stranu zvlášť. Na priečrňsk uzavrite ešte v každom 2. riadku na obidvoch stranach 1 x 5, 1 x 3 a 1 x 1 očko. Plecia uzavierate ako na prednom diele.

Rukáv: Na ihlice č. 3,5 nahodíte 80 očiek a upletiete 2 cm okrajovým vzorom. V práci pokračujete základným vzorom. Vo výške 16 cm od začiatku práce začnete tvarovať rukávovú hlavicu. Überáte v každom 2. riadku na obidvoch stranach 1 x 3, 2 x 2, 13 x 1, 2 x 2, 2 x 3 a 1 x 4 očká. Zvyšných 12 očiek uzavrite naraz.

Vypracovanie: Zošijete boky a plecia šiat. Zošijete rukávy a vsadíte ich do prieramkov. Šaty okolo priečrňska obháčkujete 1 riadkom krátkych stípkov. Nastriháte si 20 cm dlhé kúsky vlny a prevlickate ich v rovnakých vzdialenosťach cez spodný okraj rukávov a potom cez očká v mierne vyvýšenom páse - 48 cm od spodného okraja šiat. Hotové strapce sú dlhé 10 cm.

Schéma strihu šiat.

Údaje na schéme sú uvedené v centimetroch

CHOROBA MAJOWA PSZCZÓŁ

Choroba ta jest od dawna znana pszczelarzom, choć przyczyna jej do tej pory nie została całkowicie wyjaśniona. Choroba pojawia się nagle w kwietniu lub maju, powodując masowe wymieranie pszczół, przede wszystkim młodych. Bardzo często ustępuje ona równe nagle, jak się pojawiła. A pojawia się zwykle w okresie kwitnienia niektórych roślin, bądź też wiąże się z okresem wiosennych chłodów. Wypadki choroby majowej obserwować można równe dobrze w czerwcu i lipcu. Cała deska wylotowa oraz ziemia w pobliżu ula pokrywa się pszczołami, które wykazują częstocie porażenie i niezdolność do lotu, pełzając bezsilnie. Czasami przebieg choroby jest łagodniejszy a liczba pszczół porażonych niewielka.

Różne objawy tej choroby pozwalają podzielić ją na dwa typy. Typ pierwszy, bardziej częsty, występuje zwykle po mroźnych lub tylko chłodnych nocach. Charakteryzuje się rozdęciem odwłoka pszczóły, zaparciem w jelcie odbytowym, które jest wypełnione zbitą masą pyłku. Sądzić należy, że wraz z zepsuciem się pyłku powstają w nim bądź to trujące związki, bądź też na-

stępnie rozkład pyłku na skutek działania nieznanych grzybów lub bakterii. Zawartość odbytnicy chorych pszczół jest zbita i ma kolor gliny. Po okresie podniecenia następuje porażenie i śmierć owada. Typ drugi raczej nie występuje u nas.

Przyczyny choroby nie są całkowicie wyjaśnione. Przypuszcza się, że zatrucie spowodowane jest zepsutym pyłkiem kwiatowym (na skutek zimna), lub też, że śmiertelność młodych pszczół w tym okresie związana jest z ich pracą przy oczyszczaniu komórek. Plastry, które w zimie nie były obsiadane przez pszczoły, często pokrywają się pleśnią. Może to powodować zatrucie pszczół czyszczących komórki. Całkowicie skutecznych metod leczenia jeszcze nie wyznaczono. Przeciwzdziałać chorobie ma podobno posypywanie deski przedwyłotowej i samych pszczół kwiatem siarkowym. Jak dotąd, najlepsze wyniki daje przetrzymywanie pszczół w zamknięciu w okresie kwitnienia zjadliwych roślin lub w czasie trwania nie sprzyjających warunków atmosferycznych.

KOKCYDIOZA DROBIU

Jest to choroba pasożytnicza atakująca najczęściej kury i gęsi. Choroba ta w okresie letnim, a zwłaszcza w lata ciepłe i mokre, powoduje olbrzymie straty. Szczególną wrażliwością odznaczają się ptaki młode, w wieku 2 - 7 tygodni, gdzie śmiertelność sięga 70 - 90 %. Największe nasilenie choroby przypada

na maj, czerwiec i lipiec. Najniebezpieczniejszą formą schorzenia jest krwawa biegunka. Pasożyt usadnia się w jelitach. Kokcydioza zaraża się drób na terenie zanieczyszczonym kałem ptaków chorych lub nosicieli pasożyta. Choroba ta nie przenosi się przez jaja na potomstwo. Rozprzestrzenianiu się choroby sprzyja trzymanie ptaków w dużych stadach, złe żywienie a zwłaszcza wilgoć. U piskląt dwutygodniowych przy silnej inwazji może nastąpić śmierć bez żadnych objawów. Zwykle jednak po 3 - 7 dniach daje się zauważać ogólnie posmutnienie, brak apetytu, duże pragnienie i biegunkę, przy której odchody są początkowo białe, a później brązowe i krwiaste. Chory ptak niechętnie zmienia miejsce, powieki ma przymknięte, grzbiet wygięty, pióra nastroszone a skrzydła opuszczane. Po 2 - 5 dniach choroby następuje śmierć. U ptaków starszych w wieku około 2 miesięcy choroba trwa kilka tygodni. Obserwuje się osłabienie, wychudzenie, biegunkę a ponadto niedowiądy nóg. U kur dorosłych choroba ma przebieg przewlekły i objawia się zmennym apetytem, okresową biegunką, wychudzeniem i niedowiądem nóg. Śmierć u nich występuje rzadko. Najpewniejszym rozpoznaniem tej choroby jest rozpoznanie laboratoryjne. W leczeniu stosuje się najczęściej sulfaguanidynę w ilości 1 % do karmy suchej przez siedem kolejnych dni. W czasie kuracji wskazany jest ruch i częste wietrzenie pomieszczeń. Przy zwalczaniu i zapobieganiu

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

VEĽKONOČNÁ ROLÁDA. 1 kg hovädzieho mäsa, soľ, mleté čierne korenie, kari, pikantná horčica, 3-4 uvarené vajcia, 200 g údenej domácej klobásy, 1-2 mrkvky, 1 zelená paprika, 1/2 dl oleja.

Umyté mäso prerežeme na väčší plát, naklepeme, po povrchu osolíme, okoreníme a potrieme horčicou. Potom obložíme na tvrdzo uvarenými vajcami, očistenu a umytou mrkvou, pokrájanou klobásou a zelenou paprikou. Mäso zvinieme, previažeme bielou niťou alebo poprepichujeme kovovými špáradlami na španielske vtáčiky a po povrchu ešte osolíme a okoreníme. Môžeme pokvapkať aj worcesterskou omáčkou. Na horúcom oleji roládu prudko opečieme zo všetkých strán. Zvyšok výpeku nalejeme na pekáč, podlejeme trochu horúcej vody alebo bujónu a pečieme za občasného podlievania. Roláda je veľmi chutná v teplom aj v studenom stave.

PEČENÝ MORIAK. 1 moriak, 80 g údenej slaniny, 20 g masti, voda, soľ.

Očisteného moriaka vypitveme a umyjeme, prsia a stehná poprepichujeme prúžkami údenej slaniny, znutra i zvonka ho posolíme, dáme na pekáč s mastou, podlejeme vodou a pečieme. Pri pečení polievame moriaka vlastnou šťavou a občas pri lejeme horúcej vody. Po upečení pokrájame a podávame s dusenou ryžou a kompotom alebo s opekanými zemiakmi a šalátom.

Moriaka možno aj plniť žemľovou alebo mandľovou plnkou.

PLNENÉ VAJCIA. 6 vajec, 60 g masla alebo margarínu, 2 lyžice majonézy, soľ, čierne korenie, 1 lyžica brandy.

Vajcia uvaríme natvrdo, olúpeme, rozpíme, vyberieme žltky, ktoré vymiešame s tukom a majonézou na hladkú hmotu. Ochutíme soľou, čiernym korením a brandy. Touto hmotou naplníme polovičky bielkov a spojíme. Okrajé ozdobíme petržlenovou vňaťou a servírujeme na listoch z hlávkového alebo čínskeho šalátu.

HUBOVÁ POLIEVKA. 160 g čerstvých alebo 10 g sušených hub, 40 g masti alebo oleja, 20 g hladkej múky, 20 g cibule, 20 g

suchého postrúhaného cesta, voda, soľ, čierne korenie, zelený petržlen.

Cisté huby pokrájame (sušené najprv na istý čas namočíme), vložíme do vody a varíme. Z masti a múky pripravíme červenú záprážku, pridáme do nej postrúhanú cibuľu, popräzíme, zalejeme vodou, osolíme, pridáme k uvareným hubám a spolu ešte povaríme. Nakoniec zavaríme cesto, pridáme posekaný zelený petržlen a okoreníme. Do tejto polievky môžeme pridať koreňovú zeleninu, zemiaky, krúpy.

SALÁTY

HLÁVKOVÝ ŠALÁT S PAŽÍTKOVÝM NÁLEVOM. 1 veľký hlávkový šalát, 1 dl vody, 1 dl oleja, 50 g pikantnej horčice, soľ, ocot, cukor, mleté čierne korenie, hrst drobno posekanej pažítky.

Umytý hlávkový šalát rozoberieme na listy (môžeme ho aj pokrájať) a zalejeme zálievkou z vody, oleja, horčice, soli, cukru a octu. Zláhka premiešame a po povrchu ozdobíme posekanou pažítkou.

HLÁVKOVÝ ŠALÁT S POMARANČOM. 1 hlávkový šalát, 1 pomaranč, citrónová šťava, soľ, mleté biele korenie, olej.

chorobie trzeba brać pod uwagę mechaniczne oczyszczanie kurników co najmniej raz na 48 godzin oraz odkażanie ich wrzącą wodą.

Niestrawność,

czyli przeładowanie zwacza u owiec zdarza się dość często. Zwierzęta słabiej karmione w okresie zimy po wypędzeniu na pastwisko jedzą łapczywie i wskutek tego chorują. Może to również nastąpić po zbyt obfitym nakarmieniu i napojeniu po podaniu karmy pęczniącej, jak wyka, groch itp. Zwierzę przejstaje przeżuwając i jeść, garbi się, stęka, oddycha z trudnością. Brzuch jest powiększony, szczególnie po lewej stronie, w okolicy dolu głodowego. Ściana brzucha przy przeładowaniu zwacza nie jest napięta, ale ciastowata. Po naciśnięciu dolu głodowego powstaje zwykle wolno wypełniający się dołek. Według tego odróżnia się wzdęcie od przeładowania zwacza. Zwierzę nie oddaje kału. Niewielkie przeładowanie zwacza po 2 - 3 dniach mija, natomiast silne może spowodować śmierć. W leczeniu należy wstrzymać się 1 - 2 dni od karmienia zwierzęcia i podawać tylko czystą wodę do picia. Co 1 - 2 godziny należy zwacz masować i jednocześnie ugniatać. Na przeszczyszczenie daje się owcy 5 - 6 dkg soli gorzkiej rozpuszczonej 1 - 2 litrach wody. Przy braku poprawy należy zwrócić się do lekarza.

HENRYK MĄCZKA

Umytý hlávkový šalát pokrájame, priďame na kocky pokrájaný olúpaný pomařanč, citrónovú šťavu, soľ, cukor (podľa chuti), korenie a kvalitný olej. Zláhka premiešame a servírujeme.

Múčníky

VEĽKONOČNÝ VENIEC. 500 g polohrubej múky, 30 g droždia, 80 g práškového cukru, 100 g masla, 2 žltky, trochu soli a citrónovej kôry, 1/4 l mlieka, 1 lyžička prášku do pečiva, 50 g hrozienok, 50 g olúpaných mandľí, 1 vajce na potretie.

Do príasad dáme droždie vykysnuté vo vlažnom mlieku, rozpustené maslo, hrozienka a na rezančeky pokrájané mandle. Dobre vypracujeme a necháme na teplom mieste kysnúť. Počas kysnutia cesto 2-krát zrazíme. Z 2/3 vykysnutého cesta vytvarujeme bochník a z 1/3 upletieme vrkôčik. Na podložke z alabalu vložíme na plech najprv bochník, potrieme ho bielkom, na vrch položíme vrkôčik a necháme ešte pol hodiny kysnúť. Nakoniec potrieme rozšľahaným vajcom, čo zopakujeme počas pečenia ešte raz. Môžeme posypať makom alebo posiekánymi mandľami. Upečený venec pôsobí na stole efektne, ak ho ozdobíme v strede maľovanými vajíčkami.

PRAWNIK

EMERYCI W 1999 r.

Jeśli przechodzimy na emeryturę w 1999 r. lub w latach następnych, to dotyczyć nas już będą nowe zasady. Są one zróżnicowane w zależności od wieku. Przyjmując jako kryterium podziału datę urodzenia, można wyróżnić trzy grupy przyszłych emerytów. Pierwsza to osoby urodzone przed 01.01.1949 r. (oraz obecni emeryci). Osoby te zostaną w obecnym systemie i mogąłączyć pracę z emeryturą, o ile osiągnęły zgodny z przepisami wiek emerytalny. Druga grupa to osoby urodzone po 31.12.1949 r. a przed 01.01.1969 r. Mogą one dokonać wyboru. Jeśli chcą pozostać w dotychczasowym systemie i przekazywać całą składkę na indywidualne konto, obsługiwane przez ZUS, to pozostaną w tzw. pierwszym filarze. Jeżeli zaś zdecydują się na podział swojej składki, wówczas tylko jej część przekazują na indywidualne konto, obsługiwane przez ZUS, a resztę do wybranego przez siebie otwartego funduszu emerytalnego, czyli do tzw. drugiego filaru. Decyzję w tej sprawie powinni podjąć do końca br. Trzecia grupa to osoby urodzone po 31.12.1968 r. Będą one musiały uczestniczyć w obu filarach. Ich składka zostanie podzielona na dwie części: na ZUS oraz na fundusz emerytalny.

Jeszcze kilka słów o drugim filarze ubezpieczeń. Jest on oparty na powszechnych obowiązkowych prywatnych funduszach emerytalnych. Osoby, które wybiorą uczestnictwo w nim, po przejściu na emeryturę część świadczenia otrzymają ze zreformowanego ZUS-u, a część z tych funduszy. Fundusz możemy wybrać, a przystępujemy do niego przez podpisanie z nim umowy. Jeżeli jednak tego nie zrobimy, ZUS - drogą losowania - sam wybierze nam fundusz, do którego powinniśmy przystąpić. Po pewnym czasie będziemy mogli fundusz zmienić (gdy np. uznamy, że źle on inwestuje nasze pieniądze), lecz trzeba będzie uiszczyć dodatkową opłatę (jej wysokość zostanie dopiero określona). Pieniądze gromadzone w funduszu stanowią wspólną własność małżonków, o ile nie zawarli intercyzy. (Ust. z 28.08.1997 r. - Dz. U. nr. 139, poz. 934 z późnej. zmianami).

RENTY NA NOWYCH ZASADACH

Od 1 stycznia 1999 r. zmieniły się zasady przyznawania rent i emerytur. Rentę otrzymują osoby uznane za niezdolne do pracy, czyli te, które utraciły zdolność do pracy zarobkowej i nie rokują odzyskania jej nawet po przekwalifikowaniu. Można być niezdol-

nym do pracy całkowicie (tracimy wtedy zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy) lub częściowo (gdy w stopniu znacznym tracimy zdolność do pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami). Przy ocenie stopnia i trwałości niezdolności do pracy pod uwagę bierze się możliwość ewentualnego przywrócenia niezbędnej sprawności organizmu poprzez leczenie i rehabilitację. Niezdolność do pracy bywa okresowa lub trwała. Takie rozróżnienie jest bardzo istotne z uwagi na sposób przyznania renty. Może być ona bowiem przyznana na pewien czas lub też na stałe. O niezdolności do pracy oraz jej stopniu orzeka lekarz, który nazywany bywa „orzecznikiem”. Rentę stałą otrzymuje rencista wówczas, gdy niezdolność do pracy jest trwała. W przeciwnym wypadku dostanie renty okresowej, wypłacaną przez czas wskażany w decyzji organu rentowego.

A zatem aby w 1999 r. otrzymać rentę, należy spełnić szereg wymogów. Przede wszystkim trzeba być niezdolnym do pracy, a taka niezdolność musi wystąpić w czasie wyraźnie określonym w przepisach, najpóźniej w ciągu 18 miesięcy od jego ustanowienia. Powinno się również mieć wymagany okres składowy i nieskładowy. Wymiar tych okresów zależy od wieku przyszłego rencisty. Np. jeżeli stał się on niezdolny do pracy przed ukończeniem 20 lat, to wymiar ten wynosi rok. Jeżeli nastąpiło to między 20 a 22 r. życia, wymiar wynosi 2 lata. Gdy niezdolność do pracy powstała między 22 a 25 rokiem życia - 3 lata. Dla osób powyżej 30 lat - wynosi on 5 lat, przy czym okres ten powinien przypadać na ostatnie dziesięciolecie przed zgłoszeniem wniosku o rentę (Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

RODZINA ZASTĘPCZA

Dzieci, które są całkowicie lub częściowo pozbawione opieki rodziców, mogą zostać umieszczone w rodzinie zastępczej. Decyduje o tym sąd rodzinny i opiekunyczny. Natomiast bez orzeczenia takiego sądu dziecko będzie umieszczone w rodzinie zastępczej tylko wtedy, gdy wyraża na to zgodę jego rodzice. Jednocześnie powinna wówczas zostać zawarta na piśmie umowa z rodziną zastępczą oraz starostą, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania rodziny. O zawarciu takiej umowy starosta powinien zawiadomić sąd rodzinny i opiekunyczny. W przypadku, gdy chcemy zapewnić dziecku opiekę w ramach własnej rodziny zastępczej, możemy liczyć na pomoc pieniężną państwa za każde skierowane do nas dziecko. Wysokość kwoty zależy od dochodów rodzin zastępczej oraz sytuacji materialnej dziecka. Takiej pomocy powinien także udzielić starosta. (Ust. z 29.12.1998 r., Dz. U. nr. 162, poz. 1126).

HVIEZDY O NÁS

BÝK (21.4.-20.5.)

V tvojom najbližšom, ale aj ďalšom okolí sa veľa zmení na lepšie. Presvedčíš sa, že twoja rodina, ale aj spolupracovníci myslia správne a nemal by si podečovať ich rady. Nezabúdaj na aktívny, racionálny odpočinok. Tvoje zdravie nie je sice ohrozené, ale máš predsa za sebou mnoho ťažkých chvíľ, stresov a mesiace namáhavej práce.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Zatiaľ ešte nemáš istotu, či twoje rozhodnutie bolo správne. To vydaje najavo až po istom čase. Preto - ako sa hovorí - nezabúdaj na zadné dvere a nepál za sebou všetky mosty, lebo mohlo by sa stať, že stratiš nielen peniaze, ale aj uznanie a priažeň spolupracovníkov. Musíš si všetko dobre premyslieť a neponáhl'at' sa s rozhodnutím.

RAK (22.6.-22.7.)

Zdá sa, že nie si príliš znášanlivý a chápavý voči iným. Nezabúdaj, že aj twoje rozmary a nálady kazia nervy twojmu okoliu. V takej situácii je azda najlepšou metódou takosť a rozvaha. Ak t'a budú kritizovať, musíš si - ako sa hovorí - „držať nervy na uzde.“ To, ako budeš reagovať, môže mať značný vplyv na celkovú náladu v tvojom okolí.

LEV (23.7.-23.8.)

V práci kladná zmena: začínajú si t'a všímat'. Dosiahneš úspech, ale pod podmienkou, že nebudeš hovoriť o svojich plánoch a iných osobných záležitostach. Niektorí ti totiž závidia a mohli by všetko pokažiť. V najbližšom čase si dobre všímmi istú osobu, ktorá by sa chcela s tebou zblížiť a dohodni si stretnutie niekde na neutrálnej pôde.

PANNA (24.8.-23.9.)

Všetko nasvedčuje tomu, že tvoj elán, energia a usilovná práca budú mať čoskoro významný vplyv na stav tvojich finančí a ďalšie osobné záležitosti. V práci bude teda všetko v poriadku: predstavení si t'a začnú vážiť a spolupracovníci považovať za dobrého kolegu, na ktorého sa možno spoľahnúť. Isté napäťe ovzdušie v manželstve si nemusíš výčítať - nie je to tvoja vina. Bud' však chápavý a správaj sa ako gavalier.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Trochu t'a trápi nedostatok peňazí. Nerob si starosti, koncom mesiaca sa šťastie obráti. Nie je vylúčený ani istý nečakávaný peňažný príjem. Možno dokonca niečo vyhráš. Podobne môže byť v práci. Konaj pokojne, rozvážne a dôsledne, ved' trpezlivosť ruže prináša. Od tvojej trpezlivosti a sebaovládania môžu závisieť nielen dobré vzťahy s okolím, ale aj s tvojím životným partnerom.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Vyzera na to, že twoje úsilie priniesie konečne pozitívne výsledky. Medziiným sa priaznivo zmení tvoja finančná situácia, v poslednom čase dosť kritická. Ak sa chceš vyhnúť akýmkoľvek mrzutostiam, konaj rozvážne, buď skromný a vyhýbaj sa klebetám, ohováračkám a rôznym úkladom. Dobre by ti urobila aspoň krátka dovolenka, si trochu nervove vyčerpaný.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Pravdepodobne môžeš počítať s väčšími, nečakanými príjmami. Veľa spokojnosti ti poskytne rodinný život, v ktorom vládnu priam ideálne vzťahy. Už oddávna sa chystaš vymaľovať byt a zmeniť zariadenie i nábytok. Urob to teraz! Nadalej venuj pozornosť rodine, aby ti raz nepovedala, že pre ňu nemáš čas. Snaž sa, aby terajšie dobré vzťahy a lásku najbližších nezakalil ani jeden mráčik.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

To, čo spočiatku vyzeralo ako porážka a strata, sa čoskoro zmení na úspech, navyše celkom konkrétny, ktorý sa odrazí najmä na zlepšenie twojej finančnej situácie. V práci t'a zanedlho čaká postup, ktorý si si plne zaslúžil. Keď ide o rodinny život, čaká t'a striedavo hodne radostí, ale aj starostí a obáv o budúcnosť. Netráp sa však dopredu, ešte nie je neskoro a všetko možno napraviť.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Musíš vedieť, že ak dobre využiješ svoje možnosti, iniciatívu a energiu, nebudeš dlho čakať ani na dobré výsledky v práci, ani na peniaze. Celkom sľubne sa začnú vyvíjať vzťahy s istou osobou, na ktorej ti veľmi záleží. Prestaň ťutovať sám seba, nariekanie nie je dobrou pôdou pre citové vzťahy. Nezabúdaj, že čierne okuliare ešte nikomu nepridali krásy.

RYBY (19.2.-20.3.)

Tvoja celková situácia je podstatne lepšia, ako si myslíš. Šťastie ti praje. Skús sa o tom presvedčiť napr. v totolotku. Všeličo sa predsa môže stať. Študentov, ale aj pracovníkov narodených v tomto znamení čaká veľmi dobré obdobie. Nedovoľ však, aby okolie zneužilo twoje dobré srdece a zapletlo t'a do sporov a klebiet. Nikomu tým nepomôžeš, naopak, môžeš škodiť len sebe.

BARAN (21.3.-20.4.)

Už dlhý čas si dosť nervózny, bojovný, priam agresívny. Začni sa mierniť, nekrič na všetkých okolo teba, lebo môže sa stať, že vyvoláš väčšie rozpory nielen v práci, ale aj v twojej rodine. Nemusíš sa predsa do všetkého miešať. Nezabúdaj, že aj ľudia okolo teba majú nervy. Najbližšie týždne sú vhodné na dovolenkú. Nešlo by to íst' si oddýchnuť s celou rodinou? (jš)

NÁŠ TEST

Čo si myslíte o svojej línii?

1. Čo pre vás znamená štíhla línia?

- a/ Je to pekné, ale nie najdôležitejšie - 1; b/ Žiaľ, nemôže ju mať každý - 2; c/ Dodáva sebavedomie - 3.

2. Aký je váš názor na diétu?

- a/ Je pre tých, čo nemajú čo robiť - 1; b/ Telu neprospevia - 2; c/ Treba najmä správne žiť - 3.

3. S príchodom jari sa už tešíte na prázdniny, najmä na:

- a/ Odpočinok v hoteli s dobrým jedlom - 1; b/ Nové prostredie, pláž, žiadne obmedzovanie - 2; c/ Veľa športu a zábavy - 3.

4. Čo pre vás znamená pohyb v prírode?

- a/ Stratu času - 1; b/ Relaxáciu - 2; c/ Základnú potrebu, ako pre iných dobré jedlo - 3.

5. Na čo myslíte, keď sa chystáte do spoločnosti?

- a/ Ako sa iní oblečú - 1; b/ Že si nemám čo obliecť - 2; c/ Že stremem zaujímavých ľudí - 3.

6. Čo vás inšpiruje, keď chcete na seba niečo kúpiť?

- a/ Váha a peňaženka - 1; b/ To, že sa mi to páči - 2; c/ To, čo je módne a výkonné - 3.

7. Ten, kto viac váži, mal by:

- a/ Nepodliehat panike - 1; b/ Obmedzovať sa v jedle - 2; c/ Mat' pevnú vôľu, cvičiť - 3.

8. Ako sa stravujete?

- a/ Jem všetko - 1; b/ Občas sa obmedzujem - 2; c/ Držím prísnu diétu - 3.

HODNOTENIE

8-12 bodov: Štíhlosť beriete ako dar, pre vás nedosiahnutelný. Priprúšťate, že čokoláda sice pridá na váhe, ale pôsobí dobre na nervy.

- Bez slov

- Neklam! - hnevá sa manželka.
- Ten list je odnejakej ženy!
Videla som, ako si zbledol, keď si ho číta!

- Uhádla si. Je to účet od tvojej krajčírky.

* * *

- Pán doktor, ani som poriadne nestihol vkočiť do vašej ordinácie a už ste zbadali, že dobre nevidím. Ako ste to dokázali?

- Tak, že toto je holičský salón a zdravotné stredisko je oproti!

* * *

Sudca rozhorčene vraví obžalovanému:

- Ako ste len mohli vtrhnúť do toho pokojného domu uprostred noci?!

- Odpust'te, vaša ctihodnosť, ale keď ste ma súdili naposledy, s takým istým rozhorčením ste sa ma pýtali, ako som sa len mohol odvážiť vojsť do cudzieho domu uprostred bieleho dňa?! Povedzte teda, kedy mám vlastne pracovať?

* * *

- Včera si bol znova poriadne opitý, - kára žena muža.

- Ani nie.

- Akože nie? Ved'si ma trikrát požiadal o ruku.

* * *

- Posielaš deti do škôlky? - sptyuje sa priateľ priateľa.

- Áno, a každý sa tam učí niečo iné...

- Ako to?

- Starší syn, ktorý sa rád bije, sa to tam odúča a mladší, ktorý je trochu bojazlivý, sa to priúča.

* * *

- Šéfe, dajte mi desať dní dovolenky, vydáva sa mi sestra!

- Na také niečo nepotrebuješ desať dní!

- Myslel som si, že keď už tam budem, tak sa hned zúčastním aj krstín dieťaťa!

* * *

- Peter, vieš, ako dlho žijú niektoré zvieratá?

- Pes žije okolo pätnásť rokov, ovca desať, slon sto...

- A myš?

- To závisí od mačky!

Byť vyrovnaným je iste lepšie ako sa stresovať, že ste zjedli dva obložené chlebičky namiesto plánovaného krajca čierneho chleba.

13-18 bodov: Nie je vám sice jedno, ako vyzeráte, občas aj držíte diétu, ale výsledok veľmi za to nestojí. Pýtate sa teda sami seba: Prečo sa tak trápim? Nie som jediný(á), čo je trochu plnší(a), najmä už nesmiem pribrať! Tento pohľad na vás vám umožňuje uplatniť iné prednosti, ktorých máte viac ako dosť. Nie je dôvod sa stresovať. Dobré oblečenie a dobrá nálada vám veľa vynahradia.

19-24 bodov: Štíhla, pekná postava je pre vás jednou z najdôležitejších vecí v živote a dávate to najavo nie vždy taktne. Myslite však aj na to, že nie každý má to šťastie byť urastený a štíhly. Napriek tomu môže byť dobrým priateľom a spoločníkom, na ktorého sa môžete spoľahnúť. Ak vám to uniká len preto, že vy máte pevnú vôľu a viete, čo chcete, môže sa stať, že príde o veľa dobrých priateľov. (jš)

MENO VEŠTÍ

GREGOR - malebné, vtipné, milé, pestré a zdánlive neveľmi seriózne meno.

Človek s týmto menom je najčastejšie hnedovlasý alebo blondín a len zriedkakedy červenovlasý. Je spravidla vysoký a štíhly, má súmernú postavu, je veľmi driečny, originálny, nápaditý a vtipný. Patrí k ľuďom, o ktorých sa hovorí, že sa im smola lepí na päty. Od detstva prežíva celý rad tragédií. Jednou z nich je aj to, že pomerne skoro mu tragicky zomiera otec.

Osud s ním zachádza dosť kruto. Pochádza najčastejšie z mnohotnej, nezámornej, ale zžitej a inteligentnej rodiny. Je nadaný, bystrý, s pôsobivým intelektom. Matka, ináč veľmi dobrá a múdra žena, ho veľmi miluje a nezriedka aj rozmaznáva. Jeho výchova nie je ľahká. Gregor je totiž veľmi neposedný a má bohatú fantáziu. Veľmi sa ponáša na matku. Po otcovi dedí nadanie a zmysel pre techniku, čo často rozhoduje aj o smere jeho ďalšieho vzdelávania - na technických učilištiach, priemyslovkách, prípadne aj na vysokých školách technického typu. Študuje sa mu dosť ľahko a od základnej až po vysokú školu máva spravidla dobrý prospech.

Je zaujímayé, že aj keď je veľmi driečny, nemáva užien príliš veľký úspech. Žení sa pomerne skoro, často s prvou láskou, ktorá je od neho o niekoľko rokov mladšia. Má pritom veľké šťastie - jeho manželka je veľmi rozvážna, múdra, verná a zmierlivá žena. V manželstve spolu dobре vychádzajú, nielen vďaka jej zmierlivej povahy, ale aj vďaka jeho inteligencii, erudíciu a dobroprajnosti. Je vždy ochotný a dobosrdečný voči iným. Má rád tanec, film, divadlo a dobrú knihu. Možno aj preto, že veľa číta, musí často - už v mladom veku - nosiť okuliare. Niekedy je náchylný na neurózy a žalúdočné a črevné choroby. Je z neho dobrý technik, údržbár, niekedy inžinier. Ked' sa venuje poľnohospodárstvu, dobre hospodári.

Najšťastnejšie obdobie v jeho živote je medzi 20. a 35. rokom. Peniaze si neveľmi väzí a preto sa ho ani nedržia. Máva dve deti, je chápavým, milujúcim manželom a starostlivým otcom. Žiaľ, osud mu dosť skoro vezme milovanú manželku. Osamote sa dožíva vysokého veku, je vážený a teší sa všeobecnej úcte. (jš)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívali:

Ihlike na pletenie - si sklamaný, potrebuje lásku.

Inovať na strechách a poliach vidieť - stroškotané nádeje.

Inventúru robiť - čoskoro vyplatiť všetky dlžoby.

Iskry vidieť lietať - radosť z úspechu.

Izba pekne tapetovaná - postup v práci; pekne maľovaná - mäš ne-skromné želania; jasno osvetlená - veľké oslavu; vidieť, ako ju maľujú - dočkáš sa väčších zmien.

Jama, vchádzať do nej - priatelia ťa sklamú; tmavá a hlboká - úklady; bývať v nej - čakáj ťa nejaké zmeny.

Javisko - pomaly dosiahneš úspech; byť na ňom - niekto z okolia ťa oklame.

Javor - pred tebou dlhý život.

Jazdit' na trh - dostaneš dôležitú správu.

Jed vziať - za dobro sa ti odplatia nevďakom.

Ješitný byť - niekto ťa vysmeje.

Kabát, príliš veľký - budeš mať starosti; pekny - česť a uznanie; stratiť - čaká ťa menšie trápenie; roztrhaný nosiť - niekto ti prejaví súcit; niekoho vyzliekať (kabát) vidieť - budeš súdený; vidieť v ňom niekoho zahaleného - pretvárka.

Kamenná dlažba - pred tebou bezpečná životná cesta.

Kašľať - daj si pozor pred pochlebovačmi.

Klbko - mnoho námahy, málo zisku. (jš)

ARISTOKRATICKÝ SOBÁŠ. Na túto slávnosť sa do malého mestečka Gent nedaleko Bruselu zišla skoro celá európska aristokracia. Lásku do konca života si pred oltárom prisahali: Katharina Habsburská z Rakúska a gróf Massimiliano Secco d'Aragona. Mladý pári sa prvý raz stretol v roku 1996 na svadbe Katharininej sesternice Isabelli Rakúskej. Poznamenajme, že Katharina je dcérou veľkého princa Rudolfa a prislúcha jej titul „kniežacia výsost“. Mladý pán pochádza zo

šlachtickej lombardskej rodiny, ktoréj korenne siahajú do 11. storočia. Obaja absolvovali univerzitné štúdiá a majú radi cestovanie. Chcú bývať v Brescii v severnom Taliansku, kde Massimiliano pracuje ako riaditeľ niekoľkých firiem. Na snímke: Katharina a Massimiliano.

TROJITÉ ŠŤASTE. Pani Paula Robinsonová s Pasadeny v americkom štáte Maryland by si iste zaslúžila zápis do Guiness-

sovej svetovej knihy rekordov. Pred dväťimi rokmi porodila trojčiatá (dve dievčatá a chlapca), čo by nebolo nič zvláštne, keďže trojčiatá prichádzajú na svet dosť často. Šťastná mama však prednedávnom priviedla na svet opäť trio, tentoraz dvoch chlapcov a jedno dievča. Na snímke: staršia trojica Jamie, Michelle a Michael spolu s rodičmi a najmladším prírastkom Nicole Lynn.

KUCHÁRSKU KNIHU napísala nedávno slávna talianska herečka Sophia Lorenová. Stále krásna, hoci už prekročila šesťdesiatku, dlhší čas chorľavela (náhla arytmia srdca) a liečila sa v newyorskej nemocnici, kde robila posledné úpravy svojej knihy, už siedmej v poradí. Na jej prezentáciu prišla v krátkej mini a, - ako konštatovali všadeprítomní novinári, - vyzerala veľmi zvodne.

Pekná Talianka po opustení nemocnice trávi čas na rekonvalescenciu vo svojej vile v Los Angeles, samozrejme spolu so svojím manželom, známym filmovým producentom Carлом Pontim, kde veľa pláva, chodí na prechádzky a... pripravuje sa k nápisaniu ďalšej knihy. Na snímke: Sophia Lorenová.

DVAKRÁT SORAYA. Na obrázku vidíme Sorayu Kašogiovú na výslní slávy a bohatstva v roku 1985, keď prevzala 1,5 miliardy mariek odškodeného od bývalého manžela, saudského obchodníka so zbraňami, Ad-

nana Kašogiho. „Za pol hodiny vydám viac peňazí, - hovorievala vtedy, - než iní zarobia za celý život“. Dnes 55-ročná Soraya žije na vidieku v Anglicku a jej výzor svedčí o jej totálnom ú-padku. Peniaze, šperky, rolls-royce, kožušiny, vily - všetko stihla prehýriť, premárniť, prehrať v kasínach. Žije pod dievčenským menom Sandra Dalyová v maličkom byte, za ktorý niekedy nie je vstave zaplatiť nájomné. Keď jej butik s obnoseným šatstvom skrachoval, pracovala v pube, kde čapovala pivo. Posledné peniaze vložila nedávno do pohrebničtvá, čo je pravdepodobne posledná kapitola jej kariéry.

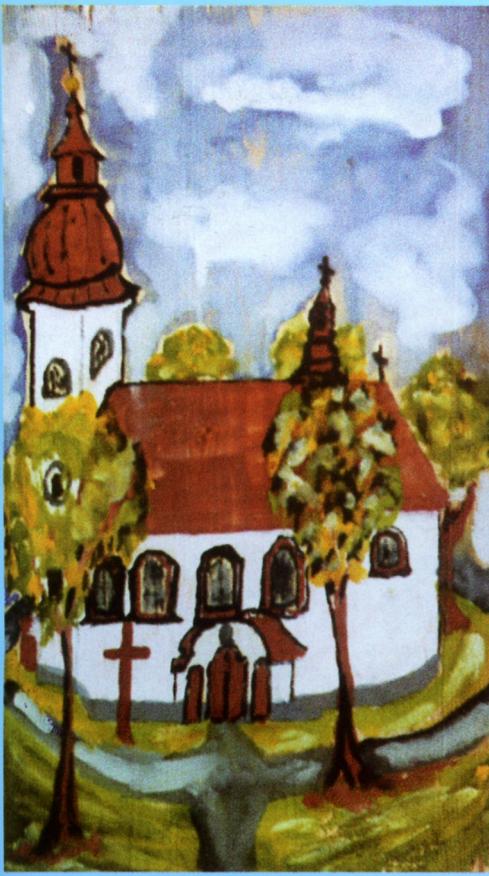
S TROMA GORILAMI. Ak má nieko tak zvučné meno ako Demi Mooreová, musí chodiť do práce s väčším sprevodom. Počas nakrúcania nového filmu *Passion of Mind* (Vášnivá myseľ) ju každý deň sprevádzali tria správni muži na správnom mieste - jedenoducho „gorily“. Demi by vlastne postačil jediný telesný strážca, ale jej súčasný režisér zastával názor, že v New Yorku, ktorý je veľmi nebezpečný mestom, sa o jej bezpečnosť musí postarať najmenej trolístok strážcov

(spočiatku chcel piatich). Je to aktuálne najmä od čias, - zdôvodňoval, - keď sa jej manžel Bruce Willis, ktorý takisto nepatrí práve k útlym mužským zjavom, po búrlivej výmene názorov kamasi stratil... Na snímke: Demi so strážcami.

LIZ PRABABIČKOU. - Ide samozrejme o známu americkú herečku Liz Taylorovú, ktorá sa preslávila nielen vynikajúcimi filmovými rolami, ale aj nevydarenými manželstvami (vydávala sa a rozvádzala sedemkrát). Správa uvedená v titule nevyvolala ani úsmev na jej tvári, ani ju nepodnietila ako zvyčajne vyparádiť sa. Liz Taylorová, ktorá sa pohybuje už len na vozičku, sa stala prastarou matkou. Jej vnučka Leyla, dcéra najstaršieho syna Michaela, porodila nedávno v Kalifornii chlapčeka. Na snímke: Liz, akú nepoznáme.

Kostol sv. Kataríny - maľba R. Šoltýsa z Novej Belej
(1. miesto, st.skup.)

Spišská drevenica - maľba P. Cervasovej z Novej Belej (1. miesto, ml. skup.)

KRESBY NAŠICH DETÍ

Foto: Ján Špernoga

Kostol sv. Martina - maľba D. Chmielakovej
z Novej Belej(2. miesto, st. skup.)

Jurgovský drevený kostol - koláž P. Pavlika z Čiernej Hory (5. miesto, st. skup.)

Zubrická chalupa - maľba A. Soľavovej z Hornej Zubrince (4. miesto, st. skup)

Pestrofarebný sprievod na Kvetnú nedelu v Krakove. Foto: Peter Kollárik

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

WYKONUJE:

jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości
w formatach A2 i B3
(prospekty, etykiety, ulotki, akcydensy, książki itp.)

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSP
ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04, 633-09-41, tel./fax: 634-11-27
nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A. III/0 Kraków 10701193 -2017-2221-0100

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	6,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	7,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	5,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	7,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	7,00 zł
M. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	8,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu - antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	9,00 zł
Vlastimil Kovalčík, „ <i>Klucz Światła</i> ” - wybór poezji, Kraków 1998	10,00 zł